

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ
СІКОРСЬКОГО»

Факультет соціології і права
Кафедра теорії та практики управління

«На правах рукопису»

УДК 351.712.5:332.82:338.24.021.1:64.011(477)

До захисту допущено:

В. о. завідувача кафедри

_____ Ростислав ПАШОВ

«___» _____ 2024 р.

Магістерська дисертація

на здобуття ступеня магістра

за освітньо-професійною програмою

«Публічне адміністрування та електронне урядування»

зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»

на тему:

«Реалізація управлінських рішень щодо обліку пошкодженого житла в
Україні у повоєнний період»

Виконала:

студент VI курсу, групи СУ-з31мп

Трампольська Ксенія Олегівна

(підпис)

Науковий керівник:

викладач кафедри теорії та практики управління,

к. наук з держ. упр.,

Маулік Сергій Сергійович

(підпис)

Рецензент:

доцент кафедри соціології та права, к. соц. н.,

доцент, Єнін Максим Наїмович

(підпис)

Засвідчую, що у цій кваліфікаційній
роботі немає запозичень з праць інших
авторів без відповідних посилань.

Здобувачка _____

(підпис)

Київ - 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Перелік умовних скорочень.....	14
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У КОНТЕКСТІ ПОСТКОНФЛІКТНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ	16
1.1. Сутність та методологія управлінських рішень в постконфліктному врегулюванні	16
1.2. Електронні системи обліку пошкодженого житла як управлінське рішення в контексті постконфліктного врегулювання	34
1.3. Роль електронних систем обліку пошкодженого житла в процесах відновлення.....	43
Висновки до розділу I	53
РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У КОНТЕКСТІ ПОСТКОНФЛІКТНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ	58
2.1. Міжнародний та національний досвід практичної реалізації електронного обліку пошкодженого житла.....	58
2.2. Характеристика та нормативно-правове забезпечення Реєстру пошкодженого та знищеного майна в Україні	70
2.3. Державне регулювання та контроль відносин, пов'язаних із обліком пошкодженого та знищеного майна в Україні	79
Висновки до розділу II	87
РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ СИСТЕМ ОБЛІКУ ПОШКОДЖЕНОГО ЖИТЛА В ПРОЦЕСАХ ПОСТКОНФЛІКТНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ	91
3.1. Проблеми в законодавчому забезпеченні електронних систем обліку пошкодженого житла в процесах відновлення.....	91

3.2. Основні напрямки вдосконалення державного регулювання електронних систем обліку пошкодженого житла в процесах відновлення в Україні	99
Висновки до розділу III	112
ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	114
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	125
ДОДАТКИ.....	139
ДОДАТОК А.....	139

Актуальність теми дослідження. Сьогодні Україна перебуває в умовах глобальних викликів її територіальній цілісності, національній ідентичності та державності. Труднощі, з якими стикнулась сучасна Україна, вимагають ефективних та своєчасних реакцій від влади, адже в умовах зростаючих безпекових ризиків публічне адміністрування повинно забезпечуватись у першу чергу швидкими та дієвими управлінськими рішеннями. Повномасштабна військова російська агресія в 2022 році збільшила обсяги руйнування житлового фонду держави, то ж уряд мав забезпечити швидке прийняття та реалізацію державно-управлінських рішень у сфері обліку об'єктів пошкодженої житлової нерухомості з метою захисту майнових прав громадян, домівки яких зазнали руйнувань внаслідок воєнних дій. Те, що існуючі геополітичні проблеми сприяли лідерству України в процесах цифровізації, інформатизації та автоматизації державного управління, вплинуло і на характер державного регулювання обліку пошкодженого та знищеного житла в країні. Так, в 2023 році в Україні було запроваджено Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, який став унікальним цифровим управлінським рішенням в зазначеній сфері. І, хоча дедалі більша кількість управлінських процесів і процедур діджиталізуються та автоматизуються, державне регулювання електронного обліку знищеного та пошкодженого житла ускладнюється новими проблемами та труднощами, адже такий досвід для України є новим. Саме тому виникає потреба у науковому вивченні передумов виникнення, стратегічних, тактичних та оперативних аспектів електронних систем обліку знищеного та пошкодженого житла, потреба дослідити міжнародно-правовий досвід у сфері такого обліку, здійснити аналіз особливостей державного регулювання електронного обліку знищеного та пошкодженого житла в Україні та сформулювати пропозиції та рекомендації щодо його удосконалення з урахуванням проаналізованої інформації. З огляду на те, що представлена проблематика кваліфікаційного дослідження є досить

новою для України, і зазначені відносини ніколи не були об'єктом наукового вивчення в нашій країні, його актуальність є вкрай високою. Необхідність наукового вивчення особливостей управлінських рішень в системі електронного обліку пошкодженого житла в Україні обумовлена ще й тим, що російська військова агресія на території нашої держави, на жаль, продовжується, а це означає, що й кількість зруйнованого та пошкодженого житла в Україні теж буде збільшуватись, то ж потрібно своєчасно вживати заходи щодо удосконалення управлінських процесів в зазначеній сфері.

Зв'язок кваліфікаційної роботи з науковими програмами, планами, темами кафедри. Магістерська дисертація виконана на кафедрі теорії та практики управління факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» згідно з ініціативною темою «*Цифрова трансформація державного управління та місцевого самоврядування: виклики та можливості для досягнення Цілей сталого розвитку*» (ДР № 0123U101483 від 06.03.2023 р.), в межах якої автором досліджувались особливості державного управління відносинами, пов'язаними із електронним обліком пошкодженого та знищеного житла в Україні, а саме вивчались сутність електронних систем обліку пошкодженого та знищеного житла, передумови їх виникнення, законодавче регулювання, функції та роль в контексті постконфліктного врегулювання, недоліки правового регулювання електронного обліку пошкодженого та знищеного житла в Україні та шляхи їх удосконалення. Також автором вивчались особливості розробки, прийняття та реалізації управлінських рішень в сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла та особливості їх цифровізації.

Стан наукової розробленості проблеми. В науці публічного адміністрування та управління дослідженню сутності та методології управлінських рішень присвячено наукові праці багатьох вітчизняних вчених, таких як Є.Н. Євтушенко, Т.Т. Жовковська, Ю.В. Карпенко, О.С. Коврига, Л.М. Левківська, А.П. Махун, С.В. Найдюк, О.М. Овдіюк, та зарубіжних вчених, таких як E.F. Harrison, S. Rânzaru, M.A. Pelletier. Значну наукову увагу процесам прийняття управлінських рішень присвячено авторами Ю.О. Барабашом, С.В. Бреусом, О.І. Миколенком, Ю.Є. Петрунею, М.В. Суржик, О.А. Шульгою, K. Beyer, K. Kozioł-Nadolna, O. Negulescu, Russell N. Cassel, S. Tomoichi. Управлінські рішення в контексті розбудови миру та постконфліктного відновлення досліджували автори І.О. Божок, С.Ю. Боліла, О.П. Васильченко, В.А. Омеляненко, А.Ю. Полчанов, К.В. Семчинський, К.С. Токарева, Н.С. Хатнюк, R Harris, S.N. Kimokoti, F.K. Matanga, H Ododa. Питанням вивчення цифровізації державного регулювання присвячені праці таких вітчизняних науковців як О.В. Загвойська, О.В. Луговський, С.А. Чукут та зарубіжних науковців Å. Grönlund, T. Hogan, V. Lufkin та інших. Однак, проблемам державного регулювання та особливостям управлінських рішень в контексті електронного обліку знищеного та пошкодженого житла увага українських науковців ще не приділялась зовсім.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сферах публічного управління, соціальної допомоги та житлової політики, які безпосередньо пов'язані з електронною реєстрацією пошкодженого та знищеного майна в Україні.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є методи та інструменти реалізації управлінських рішень щодо обліку пошкодженого житла в Україні у повоєнний період.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає у вивченні систем електронного обліку пошкодженого та знищеного житла в Україні, а також у дослідженні сутності та методики управлінських рішень цієї сфери в контексті постконфліктного врегулювання.

Завданнями даної роботи є:

- 1) визначити сутність та методологію управлінських рішень в постконфліктному врегулюванні;
- 2) охарактеризувати електронні системи обліку пошкодженого житла як управлінське рішення в контексті постконфліктного врегулювання;
- 3) дослідити роль електронних систем обліку пошкодженого житла в процесах відновлення
- 4) вивчити міжнародний та національний досвід практичної реалізації електронного обліку пошкодженого житла;
- 5) проаналізувати нормативно-правове забезпечення Реєстру пошкодженого та знищеного майна в Україні;
- 6) вивчити особливості державного регулювання та контролю відносин, пов'язаних із обліком пошкодженого та знищеного житла в Україні;
- 7) виокремити проблеми в законодавчому забезпеченні електронних систем обліку пошкодженого житла в процесах відновлення;
- 8) охарактеризувати основні напрямки вдосконалення державного регулювання електронних систем обліку пошкодженого житла в процесах відновлення в Україні.

Методи дослідження. Кваліфікаційне дослідження побудовано на системі загальнонаукових та спеціальних методах наукового пізнання, зокрема використано: діалектичний метод, який дозволив здійснити аналіз змісту понять «управлінське рішення», «управлінське рішення в сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла», «постконфліктне врегулювання», «роль електронних систем обліку пошкодженого та зруйнованого житла» в своєму розвитку та співвідношенні (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3); системний метод, який дозволив здійснити дослідження та системний аналіз елементів

управлінських рішень, електронних систем обліку пошкодженого та зруйнованого житла (підрозділи 1.1, 1.3); історичний метод – при вивченні історичних передумов становлення електронних систем обліку у світі (підрозділ 1.2), цільовий метод було використано для визначення особливостей електронних систем обліку пошкодженого та зруйнованого житла, ознак управлінських рішень, а також для визначення особливостей структурних елементів управлінських рішень (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1); аналітичний метод був використаний для узагальнення нормативно-правового регулювання електронних систем обліку пошкодженого та зруйнованого житла (підрозділи 2.2, 3.2); статистичний метод було використано для вивчення показників зруйнованих та пошкоджених об'єктів житлової власності в Україні та світі; за допомогою прогностичного методу обґрунтовано рекомендації щодо вдосконалення державної політики у сфері електронного обліку пошкодженого та зруйнованого житла, цифровізації процесів обліку пошкодженого та зруйнованого житла та удосконалення його правового регулювання (підрозділи 3.1, 3.2); метод порівняння дозволив співставити вітчизняні та зарубіжні підходи до поняття «управлінське рішення», концепції «прийняття управлінського рішення», виокремити спільні та відмінні риси в процесі вивчення міжнародного та національного досвіду практичної реалізації електронного обліку пошкодженого житла (підрозділ 2.1), порівняти статистичні показники кількості та характеру зруйнованого та знищеного житла в Україні у відповідні періоди (підрозділ 1.3); логічні методи і прийоми – дедукції, індукції, аналогії, аналізу застосовувалися протягом всієї роботи над кваліфікаційним дослідженням. Використання методів у їх сукупності (системний підхід) дозволило більш повно та якісно дослідити особливості та зміст управлінських рішень в електронному обліку пошкодженого та знищеного житла.

Наукова новизна наукових результатів обумовлена тим, що кваліфікаційна робота є першим комплексним науковим дослідженням, у якому за допомогою використання сучасних методів наукового пізнання, на

основі аналізу норм чинного законодавства України та наукових поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених, з'ясовано сутність й особливості управління електронним обліком пошкодженого та знищеного житла, наведено відповідні пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення державної політики у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла в Україні. Зокрема,

уперше:

сформовано поняття управлінського рішення в постконфліктному врегулюванні як «спрямованого на врегулювання соціальних, політичних, організаційних, інформаційних та психологічних процесів складного комплексу дій, який складається з обрання керівниками найкращого варіанту втручання у певну управлінську сферу, планування його реалізації, а також з контролю та спостереження за цією реалізацією»;

визначено ціль управлінського рішення в постконфліктному врегулюванні як врегулювання конфліктів з метою усунення його передумов, причин та умов дезорганізації суспільного життя і забезпечення соціально-економічної, політичної культурної реконструкції, повоєнного відновлення та стабілізації психологічної ситуації. Найголовнішою особливістю управлінських рішень в постконфліктному врегулюванні є те, що їх системно-структурний підхід забезпечуватиме постконфліктне відновлення відразу на всіх рівнях: на особистісному рівні, на рівні соціальних груп та на загальносуспільному рівні;

з'ясовано, що ідея державного обліку зруйнованого та пошкодженого житла не є новою, адже була запроваджена і реалізована урядом Сполучених Штатів у 1941 році під час Другої світової війни в межах проєкту «Корпорація з відшкодування воєнних збитків» (“War Damage Corporation”);

удосконалено:

поняття «постконфліктного врегулювання» як комплексних, системних дій, які мають на меті розроблення програм для відновлення країни та її

населення в політичному, соціально-економічному, соціокультурному та психологічному напрямках;

структуру управлінських рішень: суб'єкт формування та ухвалення рішення (керівник) – джерело рішення, який несе відповідальність за результати ухваленого рішення, тобто керівник; об'єкт рішення – певна система, якій адресоване рішення, в тому числі соціальні групи, колективи, підлеглі, підрозділи, організація або підприємство загалом, які здійснюють реалізацію управлінських рішень; предмет рішення – процес розроблення, ухвалення та реалізації рішення; мета рішення; потреби в управлінському рішенні; цільова група, для якої розробляють і реалізують управлінські рішення;

систему наукових поглядів на сутність автоматизації та цифровізації управлінських рішень щодо постконфліктного врегулювання та відновлення пошкодженого або зруйнованого житла як на інструменти реалізації самостійної користувачької ролі на онлайн-платформах, які однаково вигідні як для власників житла, так і для уряду, адже вони забезпечують простіший, прискорений процес з максимальною гнучкістю, практично без витрат часу або особистих зустрічей, зменшення часу очікування, плутанини та пришвидшення прийняття управлінських рішень;

системний підхід до форм державного регулювання електронного обліку пошкодженого та знищеного житла через російську військову агресію, адже визначено, що воно здійснюється у організаційній, регулятивній та функціональній формах;

дістали подальшого розвитку:

погляди на те, що Реєстр пошкодженого та знищеного майна є унікальним цифровим управлінським рішенням у сфері обліку пошкодженого та знищеного житла в Україні через військову російську агресію на території України, створеним з метою акумулювання збереження, обліку та захисту інформації власників житлових об'єктів, які зазнали руйнації або знищення,

захисту їх майнових прав та права на отримання майбутніх репарацій від країни-агресора;

визначено, що епоха діджиталізації та інноваційних технологій наклала свій відбиток на процеси та механізми обліку пошкодженого та знищеного житла, то ж управлінські рішення щодо обліку відповідної нерухомості вимагають нових цифрових підходів, а саме залучення аерокосмічних організацій; супутникових систем, завдяки яким можлива фіксація зруйнованих або пошкоджених об'єктів нерухомості в будь-якому куточку світу, визначення ступеню їх пошкодження, порівняння тенденцій руйнації інфраструктури в зонах ведення бойових дій;

з'ясовано, що серед ключових проблем законодавчого регулювання електронного обліку пошкодженого та знищеного житла в Україні можна виділити: проблему застарілого житлового законодавства України; проблему складності нормативного передбачення регулювання всіх можливих варіантів суспільних відносин у сфері обліку пошкодженого або зруйнованого житла; проблему правової невизначеності у регулюванні обліку житла та надання компенсацій щодо осіб, житло яких було пошкоджене або зруйновано до 24 лютого 2022 року, а також щодо осіб без громадянства та іноземців; проблему недосконалого механізму електронного подання інформації щодо знищеного та пошкодженого житла для юридичних осіб;

зазначено, що одним із можливих варіантів удосконалення державної політики у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла є забезпечення можливості використовувати системи супутникової зйомки високої роздільної здатності, інформаційних інструментів дистанційного зондування Землі з можливістю оцифровувати отримані знімки та інтегрувати їх у електронні системи обліку пошкодженого та зруйнованого житла;

доведено, що цифровізація сфери електронного обліку пошкодженого та зруйнованого житла – це трансформація даних, необхідних для реалізації управлінських рішень в цифровий, безпаперовий формат. Україна досягла значних успіхів в цифровізації адміністративних послуг, які зараз мають

продовжуватись інтеграцією Реєстру пошкодженого та знищеного майна та онлайн-сервісу «Дія», створенням мобільних застосунків з сервісами щодо можливості подання інформації про пошкоджене житло тощо;

доведено необхідність розвитку та підтримки телекомунікацій, 5G, сприяння боротьбі з кіберзлочинністю та розвитку цифрової культури.

Науково-теоретична, нормативна та емпірична основа кваліфікаційного дослідження. Науково-теоретичною основою роботи стали праці українських та зарубіжних вчених, в тому числі монографії, періодичні видання та інтернет-видання, окремі наукові статті тощо. Нормативною основою стали Закони України та підзаконні нормативно-правові акти України. Емпіричну основу склали статистичні та довідкові матеріали, в тому числі дослідження ООН щодо кількості та характеру знищення та пошкодження об'єктів житлової власності в Україні та у світі, Опитування ООН щодо електронного урядування, звіти Міністерства розвитку громад та територій України, Міністерства цифрової трансформації України та Київської школи економіки "KSE Institute" щодо кількості зруйнованого та пошкодженого житла в Україні, а також результатів автоматизації та цифровізації сервісів обліку пошкоджених та знищених об'єктів житлової власності.

Практичне значення. Результати даної роботи можуть бути враховані у подальшій науковій та навчальній діяльності. Запропоновані пропозиції щодо удосконалення державного регулювання у сфері електронного обліку пошкодженого та зруйнованого житла можуть бути використані у законотворчій діяльності, в перспективі – в публічному адмініструванні та управлінні.

Апробація результатів. Основні положення та висновки дослідження були представлені на Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих учених «Юридична осінь 2024» (19 листопада 2024 року, м. Харків) та на Міжнародній науково-практичній конференції «Сприяючи економічному

зростанню: масштабування досвіду цифрової освіти у вищих навчальних закладах» (19-20 вересня, 2024 року, м. Київ).

Публікації. Основні ідеї та висновки дослідження за темою магістерської дисертації відображені в таких наукових публікаціях:

1) Трампольська К.О., Сіньова Л.М. Відбудова міст України після війни: теоретичний та соціальний аспект. *Наше право*. 2024. № 3. С. 272-276. DOI: <https://doi.org/10.32782/NP.2024.3.36>.

2) Трампольська К.О. Сучасні тенденції модернізації управлінських рішень в сфері обліку пошкодженого та знищеного житла в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2024. №14. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-14-02-10>.

Інформація про структуру роботи її загальний обсяг, кількість опрацьованих джерел та додатків. Структура роботи визначена метою дослідження та включає в себе вступ, три розділи, вісім підрозділів, висновки, список використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 139 сторінок, в тому числі список використаних джерел на 14 сторінках, що містить 99 найменувань та додаток А – Довідка про впровадження результатів дослідження МД на 1 аркуші.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВПО – внутрішньо переміщені особи

ДСНС – Державна служба України з надзвичайних ситуацій

ЄС – Європейський союз

ЖК УРСР – Житловий кодекс Української Радянської Соціалістичної Республіки

Закон України від 23.02.2023 р. № 2923-ІХ - Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України»

Мінінфраструктури - Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури

ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку

ООН - Організація Об'єднаних Націй

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік

Реєстр пошкодженого та знищеного майна - Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України

США – Сполучені Штати Америки

Реєстр пошк. та знищ. майна - Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України

COVID-19 – інфекційне захворювання, спричинене коронавірусом SARS-CoV-2;

EGDI – англ. E-Government Development Index (індекс розвитку електронного урядування)

FEMA – англ. Federal Emergency Management Agency – Федеральне агентство з управління в надзвичайних ситуаціях;

M&A – англ. Mergers and Acquisitions - злиття та поглинання;

UKAID – The UK Department for International Development – Департамент Міжнародної допомоги Великої Британії

UN – англ. United Nations ООН (Організація об'єднаних націй);

UNOSAT – англ. The United Nations Satellite Centre – Супутниковий центр Організації Об'єднаних Націй;

USAID – англ. United States Agency for International Development – Агентство США з міжнародного розвитку.

RD4U - Міжнародний Реєстр збитків для України

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У КОНТЕКСТІ ПОСТКОНФЛІКТНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ

1.1. Сутність та методологія управлінських рішень в постконфліктному врегулюванні

Із року в рік в адміністративній науці зростає інтерес до вивчення проблематики управлінських рішень, що викликано бурхливим розвитком процесів публічного адміністрування та управління в Україні. Особливої важливості управлінські рішення набувають в умовах постконфліктного врегулювання, яке на разі, відіграє провідну роль в українському державному відновленні. В широкому розумінні управлінське рішення є своєрідним альтернативним вибором, який здійснює керівник у межах своєї компетенції та посадових повноважень, і який спрямований, головним чином, на досягнення цілей, поставлених перед організацією. Управлінські рішення є невід'ємною частиною будь-якого управлінського процесу і пронизують майже всю управлінську діяльність, починаючи від формулювання цілей та закінчуючи їх досягненням.

Якщо широкий підхід до розуміння змісту управлінських рішень здебільшого характеризуються змістовною однозначністю, то відсутність єдності у наукових поглядах щодо сутності та методології управлінських рішень створює в адміністративно-управлінській доктрині різноманіття концепцій. Водночас, сучасні підходи до поняття та сутності управлінських рішень акцентують увагу на тому, що останні мають бути науково обґрунтованими та своєчасно прийнятими, відповідати законодавчим вимогам та об'єктивним умовам розвитку суспільства, а також забезпечувати найефективніше досягнення поставлених цілей при раціональному використанні наявних ресурсів. Як зауважує науковець О.О. Ющик про те, що «різноманітність трактувань терміну в науковій і навчальній літературі

свідчить про наявність проблеми однозначного визначення поняття «управлінське рішення». Це, своєю чергою, може ускладнювати вивчення та практичне застосування принципів управління, що зумовлює актуальність подальшого наукового дослідження цього питання» [67, с. 30]. Відтак, автор формує власне бачення сутності терміну «управлінське рішення», визначаючи його як «продукт управлінського процесу, який постійно виробляється та реалізується в зазначеному процесі, формальний спосіб цілеспрямованого визначення діяльності, або функції суб'єкта управління, його підпорядкування меті управління» [67, с. 32].

Науковець Ю.В. Карпенко вивчала категорію «управлінське рішення», поглиблено аналізуючи поняття «рішення». Автор зазначає, що «основною причиною неоднозначного розуміння цього терміну є його багатозначність, що залежить від конкретного напрямку досліджень. Однак, незалежно від контексту, рішення є вираженням волі людини і включає такі характеристики: наявність мети, здатність вибору між альтернативами, наявність вагомих підстав для прийняття рішення та орієнтація на певний об'єкт впливу» [17, с. 149-150].

Зважаючи на це, дослідниця робить висновок, що в рамках першого підходу управлінське рішення ототожнюється з процесом його прийняття. Однак трактування управлінського рішення як акта вибору видається занадто загальним. Тому, автор пропонує зупинитися на третьому підході, який дозволяє розглядати управлінське рішення як результат вибору суб'єктом управління способу дій, спрямованих на розв'язання певної управлінської задачі. Цей вибір здійснюється на основі аналізу проблемної ситуації з використанням відповідних методів і засобів для її вирішення [17, с. 150-152].

О.Н. Євтушенко визначає кілька основних характеристик управлінських рішень, що дозволяють оцінити їх ефективність. Він зазначає, що управлінське рішення повинно відповідати таким вимогам:

1. *Обґрунтованість*. Це передбачає прийняття рішень на основі максимально повної та достовірної інформації, включаючи аналіз ресурсного

забезпечення, науково-технічних можливостей та економічних і соціальних перспектив організації. Важливим аспектом є також пошук нових форм обробки науково-технічної та соціально-економічної інформації для формування передового професійного мислення.

2. *Своєчасність*. Прийняте рішення не повинно бути ані запізнлим, ані надмірно передчасним. Перші можуть призвести до відсутності підготовленої бази для реалізації та розвитку, що спричинить негативні наслідки. Запізнілі рішення, у свою чергу, не дозволяють вирішити вже нагальні задачі, що лише посилює проблеми.

3. *Необхідна повнота змісту*. Рішення повинне охоплювати весь керований об'єкт та всі сфери його діяльності. Це включає чітке визначення мети, ресурсів, основних шляхів і способів досягнення цілей, термінів виконання та організації взаємодії між підрозділами.

4. *Повноваження управлінського рішення*. Важливо дотримуватися наданих повноважень і прав, гарантуючи баланс між правами і відповідальністю на всіх рівнях управління.

5. *Погодженість із попередніми рішеннями*. Управлінське рішення має бути узгодженим з попередніми заходами і вказівками, що сприяє дотриманню логіки розвитку суспільства та забезпечує виконання законів, постанов і розпоряджень [12, с. 48].

Таким чином, ефективне управлінське рішення повинно бути комплексним і враховувати всі аспекти діяльності організації, своєчасно реагувати на змінювані умови та сприяти досягненню поставлених цілей.

Згідно з думкою автора, процес прийняття управлінських рішень має низку суттєвих характеристик. По-перше, кожне рішення обов'язково містить певні причини, які визначають його необхідність та доцільність. Ці причини виступають основою для прийняття управлінських рішень, оскільки без них неможливо обґрунтувати вибір конкретного варіанту дій. По-друге, організація процесу прийняття рішень є складним, відповідальним і формалізованим процесом, що потребує високої професійної підготовки.

Лише керівники, які володіють достатніми знаннями та навичками, можуть приймати ефективні й обґрунтовані рішення. По-третє, прийняття рішення завжди має творчий характер, оскільки вибір конкретного варіанту рішення залежить від індивідуальних особливостей керівника та його особистісних якостей [12, с. 49]. Цей підхід до управлінських рішень підкреслює важливість поєднання об'єктивних факторів і суб'єктивних характеристик керівника. Тому для прийняття якісного рішення недостатньо лише технічних знань; необхідно враховувати досвід, інтуїцію та здатність до інноваційного мислення.

На цілковитій універсальності категорії «управлінське рішення» наголошує авторка Т.Т. Жовковська, тому до їх інтегруючих ознак вона відносить можливість вибору з множини альтернативних варіантів; наявність мети; необхідність підготовки та прийняття рішення уповноваженою особою; визначення та постановка управлінського завдання на поточний момент чи момент у майбутньому; пошук можливих альтернатив вирішення поставлених завдань; порівняння та оцінка найбільш вигідних альтернативних управлінських рішень із наявних; здійснення вибору вибраного управлінського рішення; аналіз умов для впровадження вибраного рішення або створення необхідних умов для ефективної реалізації управлінських рішень; контроль та оцінка результатів впровадження вибраного управлінського рішення, визначення ефективності та проблематичності впровадження та реалізації [14, с. 148].

З позиції трьохсторонньої сутності природи управлінських рішень розглядає зазначену наукову проблематику С.В. Найдюк, відтак, авторка вважає, що «будь-яке управлінське рішення (навіть відмова від прийняття якого-небудь рішення) є комплексним актом, що включає правовий, соціальний, психологічний і інші акти. У правовому відношенні це логічний процес реалізації влади керівника, наданих йому законом прав на використання наявних в організації ресурсів у її інтересах і покладеної на себе відповідальності за подальшу долю організації, за наслідки прийнятого й реалізованого рішення. Будь-яке управлінське рішення деякою мірою акт

соціальний. Воно приймається одними людьми й зачіпає інтереси інших. Його характер не змінюється навіть у тому випадку, якщо використовуються різні математичні й інші моделі. З огляду на те, що важливу роль у рішенні відіграє вольовий фактор, особливо на стадії ухвалення остаточного рішення, можна сказати також, що це і психологічний акт» [14, с. 17].

Дещо відмінними на категорію «управлінське рішення» є погляди зарубіжних дослідників. По-перше, в зарубіжній науковій літературі майже не вживається термін «управлінське рішення» – “management decision”. Наближений за містом переклад даного терміну “managerial decision” взагалі не вживається зарубіжними науковцями. Словосполучення “managerial decisions” є дослівним перекладом терміну «управлінські рішення» вітчизняних науковців, які здійснюють свої дослідження англійською мовою [99]. По-друге, в зарубіжних доктринах концепція «управлінські рішення» майже повністю замінюється такими категоріями як “management decision-making” (прийняття управлінських рішень) та “decision management” (управління рішеннями). В іноземних наукових джерелах чітко простежується тенденція щодо ототожнення “management decision-making” з поняттям управлінських рішень. Водночас, поодинокі дослідження зазначеного поняття свідчить про таку ж неоднозначність наукових поглядів як і в Україні. Автори так само акцентують увагу на відсутності єдиної концепції розуміння управлінських рішень. Так, науковці Е. Френк Гаррісон та Монік А. Пелетє (Frank E. Harrison та Monique A. Pelletier) зауважують, що попри те, що управлінські рішення становлять елемент найважливішої та найскладнішої діяльності, в науковій літературі відсутні єдині підходи щодо їх визначальних характеристик і сутності, тому що більшість робіт, які мають на меті розглянути різноманітні ознаки управлінських рішень, написані за межами організації або за участю осіб, які не є або навряд чи стануть практикуючими управлінцями [78, с. 462]. В той же час автор С. Панцару (Stelian Pânzaru) зауважує, що управлінське рішення – це «суть управління; вивчення процесу прийняття рішень набуває все більшого значення, оскільки ефективність

діяльності значною мірою залежить від того, як розробляються та впроваджуються рішення» [91, с. 110]. Такий узагальнений підхід поділяє й уже згаданий раніше науковець Е. Френк Гаррісон, який в класичному розумінні майже ототожнює управлінські рішення з усім процесом управління [77, с. 46].

Наведені наукові підходи до розуміння сутності управлінських рішень дозволяють припустити, що управлінське рішення є комплексним, вольовим актом керівника, який має передумови, причини та мету, становить собою певний вибір альтернативи, який керівник здійснює в межах своїх посадових обов'язків і компетенцій. Сутність управлінських рішень дає можливість виокремити наступні їх основні ознаки:

- управлінські рішення ухвалюють винятково з метою розв'язання задач та виконання завдань певної спільноти, установи, організації;
- управлінські рішення формуються та ухвалюються керівниками – суб'єктами, повноваження та обов'язки яких є невід'ємним елементом управління;
- управлінські рішення спрямовані та адресовані певним об'єктам – системам, наприклад, соціальним групам, спільнотам, установам, організаціям або підприємствам тощо;
- суб'єкт формування рішень – керівник, ухвалюючи рішення, відповідальний за їх наслідки, а отже суб'єкт формування та ухвалення рішень відповідальний за об'єкт, якому адресоване завдання з реалізації певного рішення;
- управлінське рішення завжди є вольовим, творчим та цілеспрямованим актом поведінки суб'єкта, який їх ухвалює;
- управлінські рішення ухвалюються на основі знань суб'єкта (керівника) про функціонування керованої системи та аналізу інформації про її функціонування;

- ухвалення суб'єктом (керівником) управлінських рішень завжди ґрунтується на виборі цілі, програми, стратегії та способів їх реалізації задля досягнення бажаних змін;

- управлінські рішення не є (одиночною) дією, а передбачає послідовність дій;

- управлінські рішення завжди мають свою цільову аудиторію.

З огляду на широке коло ознак управлінських рішень та їх комплексний характер, можна зробити висновок про те, що управлінські рішення мають складну структуру. То ж з урахуванням зазначеного можна виокремити наступні елементи управлінських рішень:

1) суб'єкт формування та ухвалення рішення (керівник) – джерело рішення. Суб'єктом рішення є той, хто несе відповідальність за результати ухваленого рішення, тобто керівник;

2) об'єкт рішення – певна система, якій адресоване рішення, в тому числі соціальні групи, колективи, підлеглі, підрозділи, організація або підприємство загалом. Цей елемент відповідальний за реалізацію управлінських рішень;

3) предмет рішення – процес розроблення, ухвалення та реалізації рішення;

4) мета рішення;

5) потреби в управлінському рішенні;

6) цільова група, для якої розробляють і реалізують управлінські рішення.

Водночас, складна структура управлінських рішень вказує на те, що не менш простим є процес їх прийняття. Так, автори Л.В. Парій та А.О. Кубрак вважають, що прийняттям управлінських рішень слід розуміти «процес їх розробки та вибору» [29, с. 76]. Науковці зауважують, що: «процес прийняття управлінського рішення передбачає наявність таких складових як:

1. Суб'єкт прийняття управлінського рішення – людина або група людей, наділених необхідними повноваженнями для прийняття рішення і які несуть за це відповідальність.

2. Керовані змінні – сукупність чинників та умов, що викликають появу тієї або іншої проблеми, якими може управляти суб'єкт прийняття управлінського рішення.

3. Некеровані змінні – ситуації, якими не може управляти суб'єкт прийняття управлінського рішення, але якими можуть управляти інші особи. У сукупності з керованими змінними некеровані змінні можуть впливати на результат вибору, утворюючи фон проблеми або її навколишнє середовище.

4. Обмеження (внутрішні та зовнішні) на значення керованих і некерованих змінних, які в сукупності визначають область допустимих значень рішення.

5. Критерій (або критерії) для оцінки альтернативних варіантів рішення. Критерій може бути заданий кількісною моделлю або якісно (в термінах індивідуальних переваг або в термінах нечіткої логіки).

6. Вирішальне правило (або система вирішальних правил) – принципи і методи вибору рішення, в результаті застосування яких отримують рекомендації або рекомендоване рішення (хоча остаточний вибір залишається за особою, яка приймає рішення).

7. Альтернативи (можливі результати), залежні як від значень якісних або кількісних керованих і некерованих змінних, так і від самого вибору.

8. Рішення, що припускає існування принаймні двох альтернатив поведінки (інакше проблеми прийняття управлінського рішення не виникає, зважаючи на відсутність вибору).

9. Можливості реалізації прийнятого рішення» [29, с. 76].

Досліджуючи особливості процесу прийняття управлінських рішень, О.С. Коврига зазначає, що модель раціонального ухвалення рішень, містить такі блоки, як підготовка щодо розроблення управлінського рішення, розроблення цього рішення та безпосередньо його ухвалення [18, с. 67]. Науковець Ю.Є. Петруня пов'язує процеси розробки та прийняття управлінських рішень з такими етапами як «виявлення та аналіз проблеми, формулювання цілей, виявлення альтернатив, попередній вибір кращої

альтернативи, експериментальна перевірка альтернатив, вибір найкращого варіанта рішення» [40, с. 13-17]. Водночас, Ю.О. Барабаш зазначає, що успішна реалізація всіх етапів прийняття управлінських рішень залежить від ефективності, яка в свою чергу, залежить від наступних факторів:

«- ієрархія в прийнятті рішень – делегування повноважень по ухваленню рішення ближче до того рівня, на якому є більше необхідної інформації і який безпосередньо бере участь у реалізації прийнятого рішення. У цьому випадку виконавцями рішення є співробітники суміжних рівнів. Контакти з підлеглими, що знаходяться більш ніж на один ієрархічний рівень нижче (вище), не допускаються;

- використання цільових міжфункціональних груп, у яких члени, що входять у їх склад, відбираються з різних підрозділів і рівнів організації;

- використання безпосередніх (прямих) горизонтальних зав'язків при прийнятті рішень. У даному випадку (особливо на початковій стадії процесу ухвалення рішення) збір і обробка інформації здійснюються без звертання до вищого керівництва. Такий підхід сприяє прийняттю рішень у більш короткий термін, підвищенню відповідальності за виконання прийнятих рішень;

- централізація керівництва при ухваленні рішення. Процес ухвалення рішення повинен знаходитися в руках одного керівника. У даному випадку формується ієрархія в прийнятті рішень: кожен нижчий керівник вирішує свої проблеми (приймає рішення) зі своїм безпосереднім керівництвом, а не з вищим керівництвом, минаючи свого безпосереднього начальника» [1, с. 121].

Цікавою є думка О.А. Шульги про те, що: «процес прийняття управлінського рішення складається з трьох стадій: 1) підготовки рішення (проводиться економічний аналіз ситуації на мікро- і макрорівні, який включає пошук, збір та обробку релевантної інформації, а також виявляються проблеми, які вимагають вирішення); 2) прийняття рішення (здійснюються розроблення та оцінка альтернативних рішень та дій, яка проводиться на основі розрахунків; проводиться відбір критеріїв вибору оптимального

рішення; вибір та прийняття найкращого рішення); 3) реалізації рішення (уживаються заходи для конкретизації управлінського рішення та доведення його до виконавців, здійснюється контроль за процесом його виконання, вносяться необхідні зміни та оцінюється отриманий результат від виконання управлінського рішення. Кожне рішення має свій конкретний результат, тому загальною метою управлінської діяльності є знаходження таких методів, форм, засобів та інструментів, які могли б сприяти досягненню оптимального результату в конкретних умовах)» [66, с. 55]. Погоджуючись із думкою авторки зауважимо, що процеси прийняття та реалізації рішень здійснюються різними суб'єктами – так, розробка та прийняття рішень є завданням керівників або менеджерів, в той час як реалізація управлінських рішень виконується об'єктами, яким воно адресоване – колективам, підлеглим тощо.

Зарубіжні погляди науковців на особливості розробки та прийняття управлінських рішень здебільшого об'єднані переконанням про те, що процес прийняття управлінських рішень є «психологічним процесом, за допомогою якого людина здатна дослідити в уяві багато різних варіантів дій, доступних для виконання, щоб визначити, якою мірою вони насправді спрацюють, перш ніж їх використовувати» [93, с. 10]. Так, Т. Сато вважає, що рішення зазвичай приймаються на основі оцінки альтернатив. Критерії оцінки зазвичай охоплюють економічні та неекономічні перспективи. Якщо одна альтернатива є очевидно кращою з усіх аспектів, то немає потреби в аргументації рішення. Прийняття рішень стає необхідним, коли існує ризик або невизначеність у наслідках альтернативних варіантів [94, с.153]. Автори К. Козьол-Надольна та К. Байєр (K. Kozioł-Nadolna, K. Beyer) вважають, що прийняття рішень – це процес вибору з низки альтернатив для досягнення бажаного результату, який найкраще відповідає цілям, завданням, бажанням, цінностям організації. Цей процес має три ключові елементи. По-перше, прийняття рішень прийняття рішень передбачає вибір з декількох варіантів. По-друге, прийняття рішень – це процес, який включає більше, ніж просто остаточний вибір з-поміж альтернатив. Нарешті, бажаний результат, згаданий у визначенні включає в

себе мету або ціль, що є результатом розумової діяльності, яку здійснює особа, що приймає рішення, щоб досягти остаточного рішення [83, с. 2377].

Натомість, зарубіжна авторка О. Негулеску (O. Negulescu) вважає, що процес прийняття рішень передбачає наявність проблеми, яка має бути зрозумілою для особи, що приймає рішення, і точно визначеною для пошуку можливостей її вирішення. Дослідниця вважає, що прості моделі процесу прийняття рішень складаються з кроків, якими керуються учасники, приймаючи рішення. Етапи або кроки процесу прийняття рішень різняться залежно від авторського підходу. Серед найпоширеніших підходів: процес прийняття рішень у 7 етапів, процес прийняття рішень у 5 етапів, процес прийняття рішень у 4 етапи або інноваційний процес прийняття рішень, процес прийняття рішень у 3 етапи та інші. У всіх моделях першим кроком або етапом є ідентифікація проблеми або рішення, яке необхідно прийняти. Цікавим фактом є те, що дослідниця розрізняє процес вирішення проблеми від процесу прийняття рішення. Прийняття рішень передбачає, що особи, які їх приймають можуть діяти під впливом емоцій. Вирішення проблеми фокусується на процесі мислення та судження, є інтуїтивним і швидко породжує конкретне рішення. У багатьох випадках вирішення проблеми і прийняття рішення є взаємозамінними термінами. Оскільки в процесі розв'язання проблеми вибір рішення є одним із кроків, а рішення приймається в умовах обмежених часових рамок або під тиском обставин, це призводить до того, що розв'язання проблеми і прийняття рішення дуже тісно переплітаються одне з одним. У більшості випадків проблеми розглядаються як рішення, які необхідно прийняти, а рішення – як проблеми, які необхідно вирішити [89, с. 113-114].

Отже, узагальнюючи погляди вітчизняних та зарубіжних науковців, можна припустити, що прийняття рішень – це найважливіший елемент будь-якої управлінської функції. Процес прийняття рішень є одним з найважливіших елементів в управлінні будь-якою системою, її ресурсами, в досягненні короткострокових і довгострокових цілей. Необхідність ухвалення

рішень виникає на всіх етапах процесу управління і пов'язана з усіма учасниками та аспектами управлінської діяльності. Процес прийняття управлінських рішень має такий же комплексний характер, як, власне, й саме управлінське рішення. Ґрунтуючись на дослідженнях вітчизняних та зарубіжних авторів, можемо виокремити декілька етапів розробки та прийняття управлінських рішень:

етап 1 – визначення проблеми та мети, пов'язаної з проблемою, адже для прийняття рішення спочатку важливо визначити мету рішення;

етап 2 – збір релевантної інформації та ресурсів після визначення проблеми, (капітал, кадровий потенціал, час, матеріали, а також визначення обмежень, таких як брак належних ресурсів тощо);

етап 3 – визначення альтернатив. Цей крок зосереджений на оцінці альтернативних рішень. Зазвичай для досягнення мети потрібно розглянути більше, ніж один варіант, а також сформулювати прогноз того, як змінюватимуться параметри в майбутньому під впливом різних чинників. На даному етапі здійснюється розробка методів розв'язання поставленого завдання, вибір найбільш підходящого, розробка алгоритму дій, розробка методів, за яких є можливість оцінити ефективність кожної альтернативи;

етап 4 – етап реалізації рішення – обраної альтернативи, яку було обрано на попередньому кроці. Даний етап є ключовим у прийнятті рішень, тому що від якості його виконання залежить ефективність усього управлінського рішення, навіть за умови детального опрацювання проблеми, підготовки якісних альтернатив і вибору оптимальної, саме виконання дає змогу апробувати подані пропозиції та визначити наскільки ефективним було розроблене рішення. До зазначеного етапу можна віднести: визначення складу виконавців управлінського рішення, деталізацію завдань виконавцям, забезпечення необхідними для якісної реалізації управлінського рішення ресурсами виконавців, початок виконання управлінського рішення;

етап 5 – перегляд рішення та оцінка результатів. Це останній крок після реалізації, який передбачає оцінку ефективності прийнятого рішення та аналіз

того, вирішило воно потребу, яка була визначена на початку процесу прийняття рішення, чи ні. Останній етап може включати спостереження й контроль за виконанням рішення, а саме: здійснення поточного контролю для виявлення відхилень у реалізації, застосування коригувальних дій у разі усунення відхилень за результатами контролю; завершення реалізації управлінського рішення, проведення заключного контролю в рамках оцінки досягнутих результатів.

Усі стадії тісно взаємопов'язані, від того, наскільки якісно підготовлено проєкт, наскільки зменшена формальність в процедурі його прийняття, наскільки реальні управлінського рішення як продукту управлінської діяльності, залежатиме ефективність його виконання.

Взаємопов'язаність стадій прийняття та реалізації управлінських рішень свідчить про існування методів та способів, за допомогою яких досягаються окремі завдання кожного етапу прийняття рішень. Саме вони забезпечують ефективність управління, а ефективність управління безпосередньо залежить від того, наскільки ефективно застосовуються рішення, які є базисом управлінської діяльності. Нині існує певна система методів, що являє собою основу ефективного розроблення управлінських рішень. З'явилися сучасні інформаційні технології, які дають змогу на якісно новому, вищому рівні здійснювати вирішення управлінських завдань, особливо в умовах кризового врегулювання.

Розглядаючи методологію прийняття управлінських рішень, авторка О.А. Шульга класифікує методи, які використовують під час розроблення управлінських рішень за критерієм формалізації використовуваного апарату та пропонує поділити їх на три групи: «1) формальні методи (вони дають змогу виявити закономірності розвитку та взаємозв'язку характеристик досліджуваних об'єктів за допомогою апарату математичної статистики. Використання статистичних методів допускається під час прийняття рішень на період, що не перевищує тривалості еволюційного циклу того чи іншого об'єкта аналізу. Прийнято вважати, що формальні (статистичні) методи

можуть використовуватися, головним чином, у короткостроковому (рік) і середньостроковому (3–5 років) періодах, хоча для великомасштабних об'єктів вони можуть застосовуватися і в більш тривалому (10–15 років) періоді; 2) евристичні методи, які включають метод аналогій та імітаційного моделювання. Метод аналогій спрямований на те, щоб виявити спільне у закономірностях розвитку різних процесів і на цій підставі будувати прогнози. Імітаційне моделювання полягає, перш за все, у конструюванні моделі, яка описує об'єкти і процеси за важливими, але не за всіма показниками (наприклад, за часом роботи, інтенсивністю). Далі відбувається перебирання великого числа можливих варіантів і вибір серед них найбільш прийнятних із погляду особи, що приймає рішення. Таким чином, за допомогою імітації може бути знайдено рішення складних проблем, тоді як класичні оптимізаційні моделі дають змогу отримати оптимальні рішення тільки для простих проблем; 3) метод експертних оцінок, заснований на використанні знань, думок, досвіду фахівців (експертів) для вирішення широкого кола питань. Він використовується тоді, коли формальні методи не можуть дати відповіді на поставлене запитання, оскільки ще не є зрозумілими » [66, с. 55-56].

Розглядаючи управлінське рішення як сукупність розумових і практичних операцій, які використовуються в процесі державного управління для усвідомлення проблеми, постановки цілі, збору необхідної інформації, розроблення варіантів рішення, вибору оптимального рішення та організації його виконання, С.В Бреус зауважує, що для прийняття управлінських рішень використовують такі методи:

«- методи вивчення проблеми (діагностування) – методи, які дають змогу достовірно і повно описати проблему і виявити чинники, що призвели до неї. Вибір методів залежить від характеру та змісту проблеми, термінів і коштів, виділених для її вивчення. Зокрема, значного поширення набули дві групи методів: методи економічного аналізу та прогнозування, їх застосовують з метою об'єктивного оцінювання поточного стану

підприємства і передбачення, «що буде далі, якщо нічого не змінювати». Ці методи базуються на статистичному матеріалі минулих періодів у певній сфері діяльності;

- методи економічного аналізу – ґрунтуються на вивченні аналітичних залежностей, що визначають співвідношення між умовами і результатами вирішення задач, поданих у вигляді формул, графіків, діаграм (зокрема, залежність між ціною на товар та попитом на нього; залежність рівня продуктивності праці від кваліфікації персоналу або рівня оплати праці тощо). Знання сталих аналітичних залежностей дає змогу менеджеру швидко прийняти правильне рішення» [5, с. 117-118] . До методів економічного аналізу автор відносить метод абсолютних, відносних та середніх величин, метод порівняння, метод групувань, індексний метод, балансовий метод, способи елімінування (виключення) [5, с. 117-118].

Під час аналізу прийняття управлінських рішень у публічному управлінні, автори Л.В. Гонюкова та М.В. Суржик вказують на те, що «спектр всіх методів прийняття управлінських рішень можна умовно розподілити на три блоки: колективні, кількісні та неформальні (евристичні)» [8, с. 1270]. Автори зауважують, що «колективні (групові) методи прийняття публічно-управлінських рішень передбачають спільну концентрацію зусиль, як правило керівників та виконавців, постановку та розв'язання нетипових зазвичай творчих завдань, заглибленням в спеціально створені проблемні умови задля стимулювання критичного мислення, в результаті – вихід на альтернативні варіанти вирішення проблемних питань. До таких методів вчені відносять метод «мозкового штурму», метод номінальних груп (NGT), метод експертних оцінок (метод Делфі), електронні збори (електронна мозкова атака) тощо» [8, с. 1271].

В продовження аналізу методології прийняття управлінських рішень в публічному управлінні дослідниці О.М. Овдіюк та Л.М. Левківська акцентують увагу на якість, швидкість, результативність та зусилля [28, с. 78]. Лише за умови балансу поєднання вказаних показників автори говорять про

ефективну методологію прийняття управлінських рішень в процесі адміністрування [28, с. 79]. Натомість, А.П. Махун доповнює наведені переліки методів прийняття управлінських рішень такими методами як методи проб і помилок, інтуїції, розуміння контексту, та метод аналізу ризиків [23, с. 44].

Наведені наукові погляди спонукають до висновку, що методологія прийняття управлінських рішень становить собою основу ефективного розроблення управлінських рішень, адже створює повну картину розуміння про способи досягнення поставлених цілей через прийняття управлінських рішень. Незважаючи на те, що підходи до методології управлінських рішень різняться, такі методи як прогнозування, системний аналіз, моделювання, метод кількісних і якісних оцінок в більшості випадків розглядаються як основа прийняття управлінських рішень. Головною особливістю методології прийняття управлінських рішень є те, що вона є гнучкою та може формуватися з урахуванням різноманітних факторів, які впливають на її сутність – такі як умови невизначеності, перехідного періоду, постконфліктного або післявоєнного часу, умови економічного або суспільно-політичного реформування тощо. З урахуванням того, що постконфліктне врегулювання є надзвичайно актуальним для українського суспільства через російську збройну агресію, яка розпочалась із окупації та незаконної анексії Криму та Сходу України і продовжилась повномасштабними військовими діями на її території в 2022 році, методологія та сутність управлінських рішень в умовах постконфліктного врегулювання повинні повністю відповідати вимогам часу. Так, слушною є думка К.В. Семчинського про те, що управлінські рішення та дії в умовах постконфліктного врегулювання повинні забезпечувати суспільство від рецидиву конфлікту у майбутньому [58, с. 82]. Дослідниця О.І. Божок вважає, що «в умовах врегулювання конфліктів, доцільним є акцентування уваги саме на потребах у підготовці наукового фундаменту, який слугуватиме підґрунтям для формування системної та цілісної публічної політики з конфліктівирішення» [3, с. 9]. Так, в процесі розробки

управлінських рішень в умовах постконфліктного врегулювання управлінці стикаються зі складністю досягнення бажаного результату рішення через недостатність ресурсів та непередбачуваність його реалізації. На результат впливають різні чинники: формулювання мети, опис ситуації, характеристика проблеми, розробка шляхів розв'язання проблеми і досягнення мети, якою може бути економічне, соціальне та культурне відновлення окупованих територій, усунення бар'єрів, відновлення екологічної сталості, реконструкція соціальних інститутів тощо. Управлінські рішення, які включають оцінку ситуації, продукування (конструювання) альтернатив, вибір найкращої з них, формулювання завдання та організаційно-практичну роботу з реалізації рішення, у кінцевому підсумку визначають ефективність майбутніх процесів відновлення миру та стабільності.

У вітчизняній публічно-правовій доктрині термін «постконфліктне врегулювання» є одним із багатьох понять, якому не притаманне однозначне наукове тлумачення. В підтвердження цієї позиції наводимо думку О.П. Васильченко, яка також стверджує, що сьогодні не існує єдиної загальноприйнятої концепції та визначення терміну «постконфліктне врегулювання». При цьому авторка зауважує, що «основна ідея концепції постконфліктного врегулювання полягає в усуненні основних причин війни та створенні умов для стабільного і тривалого миру. Для досягнення таких змін необхідно забезпечити політичну визначеність, єдину стратегію, значні ресурси та скоординований, узгоджений і комплексний підхід до планування та забезпечення їх виконання. Постконфліктне врегулювання спрямоване на допомогу державам і суспільствам, розрізненим війною, та запобігання відновленню збройного насильства. Механізм врегулювання поєднує миротворчість з елементами державного будівництва, гуманітарної діяльності, правосуддя перехідного періоду та відновлення» [97, с. 38].

Окрім відсутньої однастайності щодо розуміння дефініції «постконфліктне врегулювання» варто зауважити, що остання вживається набагато рідше, ніж, наприклад, терміни «постконфліктне відновлення» або

«постконфліктне миробудівництво/державобудівництво». Так, О.І. Божок, аналізуючи джерельну базу дослідження конфліктів в публічному управлінні щодо «постконфліктного миробудівництва як основи публічної політики», запропонувала наступну класифікацію наукових підходів до даного поняття: «1) підходи, які реалізуються в площині національної безпеки, тобто відображають значною мірою військовий та мілітарний компоненти в державних механізмах 2) підходи, засновані на міжнародному миротворенні, на основі досвіду Організації Об'єднаних Націй з проведення миротворчих операцій; 3) підходи, які відображають існуючу специфіку державно-управлінських відносин в системі органів публічної влади, позначимо їх, як підходи, орієнтовані на дослідження врегулювання інституціональних конфліктів; 4) підходи, присвячені організаційним конфліктам, що виникають в процесі публічно-службових відносин, завдяки чому сформувався «конфлікт-менеджмент» в системі управління персоналом публічної служби тощо» [3, с. 10]. Натомість, науковець А.Ю. Полчанов у своїх дослідженнях використовує термін «постконфліктне відновлення» та вважає, що «його зміст полягає у складній системі взаємозв'язку його суб'єктів та об'єктів, що ґрунтуються на певних принципах, та спрямований на досягнення конкретних цілей в зовнішньому середовищі» [33, с. 37].

Зарубіжними аналогами поняття «постконфліктне врегулювання» є дефініції “post-conflict management” та “post-conflict governance”. Так, згідно з деякими науковими закордонними джерелами постконфліктне врегулювання (“post-conflict governance”) – це комплекс дій, за допомогою яких усуваються негативні зміни у соціальній, політичній та економічній сферах внаслідок конфлікту, які можуть виражатись в узурпації влади, окупації території, насильницьких діях, соціальній ізоляції, дискримінації, відсутності ресурсних баз в результаті дій або бездіяльності осіб/груп осіб, наділених владними повноваженнями. Постконфліктне врегулювання покликане допомагати в аналізі факторів, які сприяли або могли сприяти виникненню або розвитку конфліктів, включаючи різні інституції, такі як органи місцевого врядування,

громади релігійні установи, засоби масової інформації, заклади освіти тощо та соціальні процеси, які могли стати передумовою виникнення маргінальної (віктимної) поведінки в суспільстві [82, с. 73-74].

Отже, узагальнюючи наукові концепції вітчизняних та зарубіжних авторів щодо сутності управлінських рішень в постконфліктному врегулюванні, можна зробити висновок, що вони становлять собою складні системні дії, які мають на меті розроблення програм для відновлення країни та її населення в політичному, соціально-економічному, соціокультурному та психологічному напрямках.

1.2. Електронні системи обліку пошкодженого житла як управлінське рішення в контексті постконфліктного врегулювання

Сьогодні у переважній кількості українських установ та організацій існує потреба у запровадженні або вдосконаленні процесів цифровізації та інформатизації, які мають значний вплив на ефективність управління, особливо з точки зору того, що дефіцит інформації є найбільшим бар'єром у процесі прийняття управлінських рішень. В умовах повномасштабної військової російської агресії проти України модернізація процесів публічного адміністрування та управління набувають особливої значущості. Ще з початку епідемії COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, технології зайняли особливе місце по всьому світу, а в умовах війни Україна дедалі збільшувала електронний потенціал, який був єдиним виходом для здійснення комерції, реалізації бізнес-процесів, публічного адміністрування та втілення в життя урядових рішень. Тож, «повномасштабна війна стала для реформи цифрової трансформації важливим поштовхом» [64], тому що в десятки разів підвищила популярність електронних сервісів та порталів, особливо єдиного державного веб-порталу електронних послуг «Дія», який надавав можливість онлайн-генерації документів, посвідчень, довідок в електронному вигляді для осіб, які виїхали закордон без документів або втратили їх, забезпечував онлайн-реєстрацію внутрішньо переміщених осіб та отримання ними виплат,

отримання державних допомог та пільг без подання паперових документів тощо. Мобільний застосунок «Дія» також дозволяв подати інформацію про пошкоджене житло, що стало першим виявом цифрової трансформації публічного адміністрування, адаптації надання надважливих послуг українцям в умовах військової агресії. Відтак, запровадження електронної системи обліку пошкодженого житла в майбутньому стало одним із управлінських рішень на шляху до соціального-економічного врегулювання ситуації під час військових дій. Як зазначила О.І. Божок: «саме в Україні цифрова трансформація публічного управління та адміністрування, в умовах правового режиму воєнного стану, набула ефекту суспільно-значимого, тобто в Україні сформувалися соціальні фактори цифровізації окрім існуючих раніше факторів антикорупційного запобіжника, економічної ефективності, прозорості й підзвітності. Соціальний сенс цифровізації ми вбачаємо у вже реалізованому досвіді з організації взаємодії між владою і громадою в контексті своєчасного реагування на суспільні запити, зокрема, з надання релевантних у військовий час цифрових послуг громадянам України» [З с. 11].

Однією із таких послуг стало отримання відшкодування за пошкоджене та/або зруйноване житло через військові дії в Україні. То ж через рік після початку повномасштабної війни в Україні було законодавчо запроваджено Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України (далі – Реєстр пошкодженого та знищеного майна), який мав на меті включати в себе інформацію про об'єкти нерухомості, які постраждали від російської військової агресії. Крім цього, неможливо обійти увагою принаймні два онлайн-ресурси, які акумулюють інформацію про пошкоджене майно: онлайн-ресурс WarCrimes.gov.ua, створений Офісом Генерального прокурора разом з українськими та міжнародними партнерами, метою якого є зібрання належних доказів щодо усіх воєнних злочинів та злочинів проти людяності, скоєних російською армією в Україні для використання таких доказів в українських та міжнародних судах і трибуналах

[68], [65, с. 5], та проект “Russia will pay” – проект зі збору, оцінки й аналізу інформації про матеріальні втрати України від війни з РФ, створений аналітичним центром при Київській школі економіки “KSE Institute” за підтримки Офісу Президента України, Міністерства економіки, Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, Міністерства інфраструктури та Міністерства розвитку громад та територій [56], [65, с. 6].

Реалізована в Україні ідея обліку пошкодженого житла в результаті військових дій не є новою, адже облік зруйнованого та пошкодженого житла здійснювався ще під час Другої світової війни. Так, у 1941 році урядом Сполучених Штатів Америки (далі – США) була започаткована ініціатива щодо забезпечення американських громадян страхуванням від ризику пошкодження майна внаслідок війни, яка мала назву «Корпорація з відшкодування воєнних збитків» (the War Damage Corporation). Конгрес визнав за необхідне запропонувати цю програму, оскільки більшість приватних страховальників вважали, що потенційна вартість такого страхування буде непомірно високою. Після закінчення Другої світової війни ініціатива «Корпорація з відшкодування воєнних збитків» була ліквідована Законом Конгресу в 1947 році. Зрозуміло, що багато американців того часу були стурбовані тим, що триваюча війна може призвести до значної матеріальної шкоди у США. Щоб захистити своє особисте майно, громадяни прагнули застрахуватись від цього ризику, купуючи страховку у приватних постачальників використовуючи програму субсидованих тарифів від уряду. Створення «Корпорації з відшкодування воєнних збитків» ознаменувало значну зміну в правовому мисленні американських законодавців. До Другої світової війни уряд США не вважав, що громадяни автоматично мають право на компенсацію за шкоду, завдану їхній приватній власності під час війни. Однак уряди Сполучених Штатів і Європи дедалі частіше дотримуються думки, що громадяни повинні отримувати компенсацію за шкоду, заподіяну приватній власності під час війни, з огляду на те, що воєнні дії перебувають поза їх контролем. Програми, подібні до «Корпорації з відшкодування збитків,

завданих війною», реалізовувалися і в інших країнах, наприклад, у Великій Британії, а деякі з них продовжують існувати і сьогодні. І хоча «Корпорація з відшкодування воєнних збитків» більше не існує, вона, тим не менш, відіграла суттєвий вплив на американську страхову індустрію. Наприклад, деякі приватні страхові компанії зараз пропонують поліси, що покривають збитки, пов'язані з війною. Сюди входить шкода, пов'язана із застосуванням зброї масового знищення, актами громадянських заворушень або терористичними атаками [98], [76].

Зрозуміло, що в часи Другої світової війни інформація щодо об'єктів нерухомості, які постраждали від війни подавалась спеціальним комісіям щодо виплати компенсаційних страхових сум в паперовому вигляді, адже перші появи електронних інформаційних баз в межах цифровізації уряду та першого «електронне врядування» відбулись лише в 1990-х роках [75]. Перший «електронний уряд» був створений в Естонії в 1997 році. Проект “E-Estonia” став світовим прикладом того, як уряд може успішно і зручно перенести більшість своїх послуг на єдину онлайн-платформу, оцифрувавши великі масиви необхідної інформації [85]. Сьогодні електронне урядування стало наріжним камінням для побудови ефективних, підзвітних, стійких та інклюзивних інституцій на всіх рівнях в майже всіх країнах світу [95, с. 35]. Оцінка прогресу діджиталізації урядів здійснюється за допомогою ключових показників ефективності, а також адаптивного використання нових технологій, таких як штучний інтелект та Індекс розвитку електронного урядування (EGDI - E-Government Development Index) [95, с. 4]. Згідно з даними щорічного Опитування ООН щодо електронного урядування (UN E-Government Survey), загальний світовий розвиток електронного урядування покращився на глобальному рівні: середнє значення EGDI досягло показника 0,6382 за шкалою від 0 до 1, порівняно з 0,6102 у 2022 році [95, с. 36]. Крім того, дослідження 2024 року підкреслює активну тенденцію зростання розвитку цифрового уряду в усьому світі, що супроводжується збільшенням інвестицій у стійку інфраструктуру та передові технології. Середнє глобальне

значення Індексу розвитку електронного урядування (EGDI) демонструє суттєве покращення: частка населення, що відстає у розвитку цифрового урядування, зменшилася з 45,0% у 2022 році до 22,4% у 2024 році [95, с. 5].

Державні електронні реєстри становлять собою цифрові довідкові бази даних в єдиній системі державних електронних інформаційних ресурсів. Це інформаційна основа для подальшої роботи з публічного управління та адміністрування на різних етапах її реалізації в залежності від цілей та завдань. Наприклад, в подальшому реєстри дають можливість здійснення процесу надання державних послуг, які будуються на основі обміну даними з реєстрами та міжсистемної взаємодії. Так, створення Реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України є сучасним цифровим рішенням для отримання аналітичної інформації, яка згодом може використовуватися для ухвалення управлінських рішень з відбудови інфраструктури країни, реконструкції та розвитку будівництва, з виплати компенсацій та допомог громадянам, майно яких постраждало від збройних дій. Розроблений електронний реєстр надав змогу автоматизувати ведення обліку та реєстрації пошкодженого житла, внесення відомостей про особливості зареєстрованих об'єктів, автоматизувати формування звітів за результатами аналізу пошкодженого майна, що допоможе планувати відновлення держави в майбутньому [47].

Якщо звернутись до нормативних положень, якими передбачене поняття електронних реєстрів, то згідно з пунктом 2 Положення про Реєстр інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем органів виконавчої влади, а також підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 серпня 2005 року № 688 (далі – Положення), реєстр визначається як «інформаційна система, призначена для накопичення, обліку, оброблення і зберігання відомостей про склад, структуру, розміщення, умови функціонування, призначення, стан захисту

інформації в інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних системах, що містять державні електронні інформаційні ресурси або плануються для цього, органів виконавчої влади, а також підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління» [46]. Водночас, пунктом 2 цього Положення визначено, що «державні електронні інформаційні ресурси – це відображена та задокументована в електронному вигляді інформація, необхідність захисту якої визначено законодавством» [46].

В 2018 році уряд закріпив перелік державних електронних ресурсів, передбачивши визначення для кожного з них [10]. Зазначені електронні ресурси склали Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів, який у 2023 році було модифіковано на Реєстр публічних електронних реєстрів (Реєстр реєстрів). Відтак, положеннями зазначеного урядового акту визначено термінологію Реєстру реєстрів як «державну інформаційно-комунікаційну систему, призначену для формування переліку шляхом реєстрації інформації про публічні електронні реєстри, державні та інші обов'язкові для використання класифікатори, довідники, технічні специфікації тощо, а також інформаційно-комунікаційні системи, які забезпечують функціонування публічних електронних реєстрів та/або отримують інформацію з них в порядку електронної інформаційної взаємодії» [51]. Також, в наведеному нормативному акті зазначено об'єкти Реєстру реєстрів, які визначають певну відповідну інформацію про публічні реєстри, електронні ресурси, взаємодію таких ресурсів рамках електронного обміну інформацією тощо [51].

Отже, наведене спонукає до висновку, що Реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України є складовим елементом Реєстру публічних електронних реєстрів України.

Варто зауважити, що електронні системи обліку пошкодженого житла як управлінське рішення становить собою результат найкращої цифрової альтернативи, створений для електронного накопичення, обліку, зберігання та

захисту інформації про пошкоджену та зруйновану нерухомість, з метою відновлення та відбудови державних процесів під час постконфліктного врегулювання. Поштовхом до стрімкого розвитку цифровізації в сфері державного управління здебільшого стали світова епідемія COVID-19 та військові конфлікти, які унеможливили офлайн взаємодію громадян та держави. Без жодного сумніву, ці події дали зрозуміти, що електронні технології в сучасному суспільстві вкрай потрібні. Крім того, багато урядових публічних установ щорічно проводять різноманітні дослідження та розробки в галузі механізації та автоматизації дистанційного керування управлінськими процесами для оптимізації та мінімізації застосування ручної праці. Перехід на повну і часткову автоматизацію сьогодні вже має позитивний результат. Наприклад, галузь державного управління взаємодіє з великими обсягами даних, які містять інформацію про зайнятість населення, рівень злочинності, реагування на надзвичайні ситуації тощо. Сьогодні цифрове забезпечення є головною умовою ефективності управлінських рішень. Електронні системи обліку пошкодженого житла реалізуються за допомогою таких цифрових інструментів: 1) програмне забезпечення, яке використовується управлінням та керівництвом у будь-якій сфері. Мета програмного забезпечення – структурування великого обсягу даних, які обробляються та архівуються автоматизованими інструментами; 2) хмарні сховища – інструмент для зберігання даних на безпечних віддалених сервісах, які надають доступ до завантаженої інформації незалежно від місцезнаходження. Подібні системи вкрай зручні, тому що позбавляють організацію від ведення паперового документообігу та його подальшого зберігання в сукупності із захистом від атак на інформаційну систему; 3) програми для віддаленого управління проектами, які допомагають визначити цілі та завдання діяльності, контролюють здійснення трудових обов'язків безпосередньо виконавцями управлінських рішень.

Цифровізація процесів активно застосовується в державному управлінні в повоєнний період врегулювання. Це пов'язано з необмеженою безліччю

вибору під час розроблення таких управлінських рішень, з гнучкістю, результативністю та ефективністю. Під час оцінки ефективності управління державними послугами підвищується роль їхньої адаптації до потреб постраждалих громадян. Якості управління, прозорості, відкритості та довірі до державних органів приділяється значна увага, особливо в періоди державного відновлення. Завдяки самостійному використанню онлайн-платформ громадянами, моніторингу ефективності державних послуг та автоматичній обробці великої кількості інформації, можна отримати принципово нову модель діяльності державних органів та їхніх посадових осіб в періоди постконфліктного врегулювання.

Дослідниця О.І. Божок, аналізуючи вплив процесу цифровізації на постконфліктне врегулювання та відновлення, пропонує науковому колу термін «цифровізація миротворення» [3, с. 12]. Авторка зауважує, що: «цифровізація миротворення представлена цілями - покращенням безпекових умов як миротворчого контингенту (військового та цивільного), так і місцевого населення через механізми «управління конфліктним середовищем», проте, . управління конфліктним середовищем забезпечуються створенням системи «керованої інформації» для забезпечення ситуаційної обізнаності, планування дій та прийняття управлінських рішень зі швидкого реагування на потреби на місцях» [3, с. 12]. Слушною видається думка про те, що сучасне постконфліктне миробудівництво формує свою архітектуру, спираючись на концептуальні підходи, серед яких особливо важливими є сталий розвиток суспільства та цифрова трансформація миротворчих процесів. Це підтверджує, що з'являються умови для розвитку публічної політики в сфері врегулювання конфліктів, включаючи застосування цифрових технологій в Україні. Унікальний досвід, набутий Україною в умовах воєнного стану, сформував нові ціннісні орієнтири цифровізації як важливої складової управлінських процесів для стабільного функціонування держави та забезпечення нормального життя її громадян [3, с. 12]. На нашу думку, безперечно найбільш важливим для сучасного періоду є використання

цифрових технологій в цілях досягнення швидкого та ефективного постконфліктного або повоєнного відновлення.

Конкретизуючи погляди сучасного постконфліктного миробудівництва, автори Н. Шаповал, М. Федосєєнко, О. Грибановський та О. Терещенко вважають, що в період повоєнного відновлення «...цифрові рішення мають бути спрямовані на:

1. Побудову інтегрованої цифрової платформа державного масштабу, яка дозволить відслідковувати грошові потоки «від донору до будівництва», від державного до місцевого бюджету, у будь якому розрізі та за будь якими проєктами. За принципом «всі бачать все»;

2. Поєднання на платформі інформації з різних цифрових реєстрів та платформ – наявних та новостворених. Має бути взаємозв'язок цільових програм відновлення та коштів за ними між бюджетами усіх рівнів – від державного до місцевих (наприклад, маркування унікальним ідентифікаційним кодом проєктів);

3. Впровадження модульного принципу розгортання цифрових систем, який дозволить інтегрувати різні ініціативи з відновлення та прозорого державного управління на єдиній цифровій платформі. Наприклад, модулі пріоритезації заявок на відновлення бізнесу або об'єктів соціальної інфраструктури громад, нефінансової допомоги, гуманітарної допомоги тощо» [65, с.4].

Наведене спонукає до висновку, що сучасність демонструє процеси інтенсивного розвитку цифрових технологій, які мають значний вплив на всі сфери життєдіяльності суспільства. Зрозуміло, публічне управління та адміністрування не можуть стояти осторонь. Цифровізація охоплює роботу державних органів і посадових осіб із впровадження електронних технологій в управлінські та інформаційні структури держави з метою забезпечення оптимізації, оперативності та ефективності їхньої діяльності.

Отже, під цифровізацією державного управління можна розуміти будь-яке використання цифрових технологій при розробці та прийнятті

управлінських рішень. Результатом реалізації управлінських рішень в постконфліктному врегулюванні є створення та функціонування електронних систем, довідкових баз та онлайн-платформ, таких як, наприклад, Реєстр пошкодженого та знищеного майна, портал державних послуг «Дія», електронні ресурси, створені державними установами, громадськими та волонтерськими організаціями, які становлять собою безцінну інформаційно-аналітичну базу для процесів постконфліктного та післявоєнного відновлення.

1.3. Роль електронних систем обліку пошкодженого житла в процесах відновлення

Сьогодні в більшості держав світу перед органами влади різного рівня та компетенції стоять завдання щодо збереження миру, безпеки та забезпечення соціального добробуту. Так, на думку авторів С.А. Чукут та О.В. Загвойської «муніципальним і регіональним органам влади в країнах Європи сьогодні доводиться задовольняти потреби суспільства, маючи у своєму розпорядженні обмежений об'єм ресурсів. При цьому, проблеми, що вони вирішують, надзвичайно різноманітні та варіюються від надання соціального житла і соціальних допомог до забезпечення безпеки, надання освіти тощо» [6, с. 114]. В часи суспільної дезорганізації, воєнних конфліктів і криз такі завдання стають для держави першочерговими, тож науковці Д. Дугінець та Н. Колодко вважають, що в часи постконфліктоного врегулювання головними задачами відновлення мають стати «формування стабільного політичного середовища та сильних інституцій, які здатні забезпечити верховенство права» [11, с. 61]. Про виняткове значення електронних систем та сервісів у постконфліктному відновленні зауважують В.А. Омеляненко та О.М. Омеляненко. Науковці відзначають, що електронні системи та сервіси, якими вимірюється обсяг адміністративних послуг та дозвільних процедур, відіграють провідну роль в процесах відновлення [16, с. 82]. У свою чергу, С.Ю. Боліла вважає, що підтримка високих технологій, зокрема ІТ-індустрії під час війни та після її закінчення в період відновлення допоможе Україні здійснити економічну

трансформацію та посилити свої конкурентні позиції на світовій арені [4, с. 267]. Авторка також зазначає, що запровадження сучасних цифрових технологій допоможе оптимізувати процеси в державному управлінні, бізнесі та суспільстві, що в свою чергу, сприятиме реалізації важливих інноваційних проєктів для відновлення країни [4, с. 272].

Загальновідомо, що будь-які війни та військові конфлікти у першу чергу несуть руйнування житлової сфери та об'єктів медичної, енергетичної, транспортної, дорожньої інфраструктури тощо. Наприклад, під час військових дій за незалежність Хорватії «...було зруйновано близько 180 тисяч житлових будинків. Загалом, пошкодження інфраструктури, втрати виробництва та витрати, пов'язані з біженцями, оцінили в 37 мільярдів доларів США» [19]. У відповідь на напад терористичного угруповання «Хамас» Ізраїлем було зруйновано близько половини всіх будівель у Секторі Гази, 360 тисяч житлових будинків були пошкоджені [70]. Україна, зрештою, так само потерпає від знищення та руйнування житлової та промислової інфраструктури. Згідно даних «Звіту про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року» «...з початку повномасштабного російського військового вторгнення загальна сума прямих збитків житловій та нежитловій нерухомості, іншій інфраструктурі, транспортним засобам та товарним запасам перевищила \$157 млрд. (за вартістю заміщення). Найбільша частка у загальному обсязі прямих збитків завдана житловим будівлям, а саме 37,5% або \$58,9 млрд. гривень...» [15, с. 2-3].

Використання електронних систем у процесах обліку пошкодженого або зруйнованого житла починається ще на етапі відстеження та збирання інформації про такі об'єкти. Так, автори Н. Мюллер, А. Грогерб, Я. Герш, А. Матрангад та Д. Сerrat (Hannes Mueller, Andre Groegerb, Jonathan Hersh, Andrea Matrangad, and Joan Serrat) вважають, що існуючі дані про руйнування будівель у зонах конфлікту ґрунтуються на заявах власників або на свідченнях очевидців, що робить їх загалом дефіцитними, неповними і потенційно

упередженими. Така нестача достовірних даних накладає серйозні обмеження на висвітлення подій у засобах масової інформації, гуманітарну допомогу, моніторинг дотримання прав людини, ініціативи з відновлення та академічні дослідження насильницьких конфліктів. Натомість автори пропонують запровадження автоматизованого методу оцінки руйнувань шляхом використання супутникових знімків високої роздільної здатності та методів глибокого вивчення у поєднанні з доповненням міток і просторово-часовим згладжуванням, які вказують на базову просторову і часову структуру руйнувань. Автоматизований класифікатор пошкоджень будівель разом із супутниковими знімками з низьким рівнем помилкових спрацьовувань на незбалансованих вибірках і відстеженням руйнування на місцевості в режимі близькому до реального часу, був би надзвичайно цінним для міжнародної спільноти [88, с. 1].

Отже, достовірні та актуальні дані про руйнування в зонах бойових дій відіграють важливу роль для надання гуманітарної допомоги, а також для моніторингу дотримання прав людини, ініціатив з відбудови та висвітлення подій у ЗМІ, а також для наукового вивчення насильницьких конфліктів. Цифровий метод ідентифікації руйнувань будівель поєднує в собі існуючі найсучасніші методи комп'ютерного зору з додатковим етапом пост-обробки та використовує часовий вимір даних про руйнування. Це дозволяє збирати, класифікувати інформацію про руйнування житла з метою її подальшої обробки та обліку. Ці результати є обнадійливими і дозволяють застосовувати їх в автоматизованій класифікації. Це особливо доречно в умовах необхідності поступової деталізації зображень. За допомогою електронної фіксації та обліку даних зруйнованого житла та верифікації таких об'єктів відкриваються можливості для низки нових дослідницьких програм у сфері будівництва та соціально-політичних програм. Як вважають автори Н. Мюллер, А. Грогерб, Я. Герш, А. Матрангад та Д. Серрат, такий підхід може поглибити наукове вивчення, присвячене розумінню мікрорівневих детермінант насильства, розкриваючи такі питання: на якій стадії конфлікту застосовуються

руйнування? Що можна зробити, щоб зменшити кількість жертв серед цивільного населення під час бойових дій у містах? Який вплив руйнування будівель на переміщення населення у порівнянні з іншими видами насильства? Чи можна використовувати дані про акти насильства, отримані на основі звітів про руйнування? Чи можна використовувати дані про знищення об'єктів нерухомості для виявлення упередженості у вимірах, що базуються на паперовій звітності? Крім того, в обліку руйнувань, спричинених війною, слід враховувати важливі етичні аспекти. Дослідження в галузі соціальних наук показали, що моніторинг та облік зруйнованого та пошкодженого житла зазвичай має тенденцію зменшувати збройні конфлікти між державами [88, с. 8].

З огляду на таку роль електронних систем обліку пошкодженого житла, можемо зробити висновок, що найбільша їх частка припадає на країни, в яких розповсюджені стихійні лиха та природні/техногенні катастрофи, а також країни, які потерпають від триваючих війн та військових конфліктів, які спричиняють руйнування інфраструктури. Облік інформації про пошкоджені об'єкти нерухомості відіграють в даному випадку не тільки роль бази даних для зберігання інформації, а й для соціально-політичної реакції уряду у вигляді відбудови інфраструктури держави або ж призначення допомог та пілг, здійснення компенсацій населенню за пошкоджене чи зруйноване житло.

Цифрові технології вже змінили та продовжують змінювати сучасні умови повоєнного та постконфліктного відновлення. Зосередження уваги всієї галузі на нових технологічних досягненнях та цифровій автоматизації почало посилювати та прискорювати загальну цифрову стратегію врегулювання компенсації державою збитків фізичним та юридичним особам. Держава шукає шляхи швидкого та економічно ефективного постконфліктного врегулювання, тоді як громадяни, в свою чергу, постійно прагнуть спрощення процесу, покращення користувацького досвіду та наявності цифрових рішень. Використання електронних інструментів робить це можливим. Як для

складних, так і для нескладних випадків постконфліктного врегулювання відносин щодо відновлення пошкодженого або зруйнованого житла, технології можуть відігравати вирішальну роль в автоматизації певних частин процесу відшкодування, таких як перевірка відповідності нормативним вимогам, прийняття рішень на основі положень законодавства, перевірка документації та розрахунку вартості. Це значно прискорює час циклу відшкодування, знижує витрати рутинних механічних процесів та зменшує людський фактор у вказаних діях.

Автоматизація та цифровізація постконфліктного врегулювання відносин щодо відновлення пошкодженого або зруйнованого житла та надання можливості реалізації самостійної користувачької ролі на онлайн-платформах однаково вигідні як для власників житла, так і для уряду: вона забезпечують простіший, прискорений процес з максимальною гнучкістю, практично без витрат часу або особистих зустрічей, зменшення часу очікування, плутанини та пришвидшення прийняття управлінських рішень. Роль електронних систем обліку пошкодженого житла якраз і полягає в такому інноваційному рішенні постконфліктного відновлення, яке дозволяє позитивно впливати на важливі процеси, прискорюючи здатність усіх залучених осіб вирішувати поставлені задачі.

Цифрові рішення є інструментами для ефективної реалізації поставлених завдань перед урядом і суспільством. Відтак, можемо припустити, що роль електронних систем обліку пошкодженого житла в процесах відновлення характеризується такими напрямками: *інфраструктурно-організаційний* (прийняття управлінських рішень задля відновлення та реконструкції житлової інфраструктури), *соціально-політичний* (прийняття управлінських рішень для відновлення соціального балансу після військових конфліктів та воєнних дій шляхом надання соціальних послуг населенню та призначення компенсацій, пільг та допомог з приводу втраченого чи пошкодженого житла).

З огляду на подвійний характер ролі електронного обліку пошкодженого житла в постконфліктному врегулюванні, можемо говорити, що її інфраструктурно-організаційний та соціально-політичний напрямки набувають своє зовнішнє вираження в таких аспектах:

а) покращення документообігу. Цифрові документи допомагають користувачам та експертам швидко фіксувати точні дані про наявні збитки. Фотографії пошкодженого житла стають доказами та підставами для державних виплат, а в майбутньому – репарацій. Крім того, в цифрові копії документів можливо додавати цифрові мітки для відео-, аудіо-та письмових файлів. Відсутність величезної кількості паперових даних значно спрощують та пришвидшують робочі процеси. Цифрові дані легко відтворюються і тиражуються без погіршення якості та інформації. Це робить їх придатними для мультимедіа, обміну даними та спільної роботи, оскільки вони дають змогу легко поширювати, обмінюватися та дублювати цифровий контент;

б) прозорість процесів відновлення. Обмін даними між будівельними та архітектурними установами, державними органами та відомствами, соціальними інституціями тощо стає набагато простішим та більш відкритим завдяки можливості авторизованого доступу до баз даних та електронних систем з різних куточків країни. Коли всі зацікавлені сторони можуть мати швидкий доступ до джерел потрібної інформації, вирішувати проблеми стає також просто. Використовуючи стандартизовані інтерфейси та протоколи, цифрові системи можуть інтегруватися та взаємодіяти з іншими цифровими пристроями та системами. Сприяючи плавній інтеграції та взаємодії між різними програмно-інформаційними комплексами відомств та установ, така сумісність спрощує створення складних систем з цифрових складових;

в) створення сховища для інформації про пошкоджені житлові об'єкти. Цифрові системи здатні зберігати велику кількість даних у невеликих, надійних пристроях пам'яті. Порівняно з аналоговими методами зберігання, цифрові системи зберігання забезпечують швидший час доступу, вищу цілісність даних, а також простіше дублювання та резервне копіювання.

Завдяки масштабованості цифрові системи можна просто збільшувати або зменшувати відповідно до потреб. Вони легко розширюються за рахунок включення більшої кількості цифрових компонентів або об'єднуються в більш великі системи. Завдяки такій гнучкості цифрові системи можуть адаптуватися до різних потреб і сценаріїв зростання;

г) захист інформаційних даних. Електронні системи обліку пошкодженого житла становлять собою базу для збереження конфіденційних даних, зокрема, персональних даних, таких як повні імена, адреси тощо. Вони мають передбачати надійні заходи безпеки, щоб захистити інформацію від витоку даних. Системи повинні відповідати стандартам якості, формату та узгодженості даних. Те ж саме стосується і будь-яких технічних інструментів, які використовують сторони;

г) зниження вартості, кількості фінансових витрат та часу на виїзди на пошкоджені або зруйновані об'єкти, покращення оперативності розрахунку вартості відшкодування або допомог. Результати перевірки будинку або іншої житлової нерухомості дає змогу отримати точні виміри простору, ескізи, включаючи схематичні плани поверхів, і за можливості навіть 3D-моделі інспекції. Виміри, примітки та інші дані можна легко зберегти в електронній базі, унеможлививши втрату такої інформації. Крім того, цифрові компоненти, такі як пам'ять і мікропроцесори, з часом різко знизилися в ціні. Завдяки масовому виробництву та економії на масштабах цифрові системи стали більш доступними для різноманітних секторів застосування;

д) пришвидшення процесів реконструкції та заміни старого житлового фонду в країнах постконфліктного врегулювання. Завдяки більш точним даним про пошкоджені об'єкти житла, стає легше приймати більш швидкі та обґрунтовані рішення щодо компенсаційних виплат, що призводять до зростання рівня задоволеності громадян діями уряду.

Швейцарський науковець А.Т. Хірблінгер (A.T. Hirblinger) аналізуючи роль цифрових систем у процесах відновлення, слушно зауважив, що останні

десятиліття характеризуються зростаючим впливом діджиталізації на розбудову миру. Міжнародні організації з миробудівництва та зацікавлені сторони широко використовують цифрові інформаційні технології для реалізації своїх планів щодо запобігання конфліктів, розвитку мирних процесів та підтримки безпеки. Автор зауважує, що роль цифрових технологій у миробудівництві в основному зосереджена на аспектах інформації та комунікації, а саме на можливостях збирати дані, обробляти та накопичувати інформацію. У сфері розбудови миру дослідження цифрових технологій з самого початку було пов'язане з їх потенціалом щодо формування інформаційних потоків і процесів накопичення знань. Сьогодні цифрові технології широко обговорюються з точки зору їх можливостей для забезпечення обґрунтованих підходів щодо формування політики, а також планування та імплементації управлінських рішень. Водночас, технології також можуть сприяти виникненню нових соціальних зв'язків, полегшувати створення мереж, сприяти появі нових форм співпраці між людьми, нових форм соціальної організації. Цифрові технології також можуть сприяти встановленню нових соціальних зв'язків завдяки формуванню почуття єдності між людьми, які ідентифікують себе з різними групами та інтересами. Соціальні медіа організації з розбудови миру, зокрема, можуть сприяти створенню нових відносин серед груп користувачів, об'єднаних спільними інтересами або проблемами у відновленні після гуманітарних криз, війн або катастроф, допомагаючи їм у збиранні інформації для оцінки ризиків, поширенні її між собою, створенні осередків реагування або підтримки. Тож, автор наголошує на ролі електронних систем не тільки в сфері програмного та інструментального забезпечення, а й в площині їх соціальної ролі – в можливості надання користувачам рухатися далі від минулого до сьогодення та майбутнього [79].

Таким чином, знов переконуємося, що цифрова трансформація публічного управління та адміністрування мають великий вплив на розробку та прийняття управлінських рішень. Роль електронних систем обліку

пошкодженого або зруйнованого майна полягає у полегшенні реалізації управлінських рішень в постконфліктний період або в період відновлення є важливим інструментом для реконструкції та відбудови держави та її суспільства. Це стає можливим, бо цифрові системи по суті замінили фізичні системи як основу нашого сьогоденного світу, заснованого на інформаційних даних і зв'язках. Сутність ролі електронних систем обліку як управлінських рішень полягає в тому, щоб бути найефективнішою формою врегулювання суспільного конфлікту з усунення його передумов, причин, умов дезорганізації життя в суспільстві, адже конфлікти можуть бути різноманітними: на рівні країни, соціальної спільноти, соціального інституту тощо. Управлінські рішення постконфліктного врегулювання забезпечують здійснення системного аналізу усіх напрямів, рівнів, компонентів і часових етапів публічного менеджменту, що має не лише теоретичне, а й величезне практичне значення, адже дає змогу виявити різні види та способи надання допомоги, а також визначити стратегії й завдання для процесів відновлення. Однією із найважливіших особливостей ролі електронних систем як управлінських рішень в постконфліктному врегулюванні є те, що їх системно-структурний підхід забезпечуватиме постконфліктне відновлення відразу на всіх рівнях: на особистісному рівні, на рівні соціальних груп та на загальносуспільному рівні. Управлінські рішення в постконфліктному врегулюванні особистісного рівня забезпечать роботу з постраждалою особою з метою політичної, економічної, соціальної та психологічної підтримки. Врегулювання на рівні соціальних груп передбачатиме розробку та прийняття управлінських рішень щодо роботи з соціальними групами і спільнотами, а саме виявлення проблем і порушень у мікрогрупах суспільства. На рівні суспільства в цілому управління передбачає розроблення та впровадження довгострокових у перспективі проєктів і програм (політичних, економічних, культурних, психологічних, реабілітаційних тощо) для відновлення та розвитку суспільства. Таким чином, можна зазначити, що роль електронних систем як управлінських рішень в постконфліктному врегулюванні

реалізується через складний соціальний, політичний, організаційний, інформаційний та психологічний процес, який потребує значних людських і фінансових ресурсів для планування, реалізації, контролю та спостереження за реалізацією таких рішень.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

1. Узагальнюючи наукові підходи до розуміння сутності та поняття управлінських рішень, можна зробити висновок, що під управлінським рішенням слід розуміти послідовність індивідуальних або колективних управлінських дій, що стали результатом комплексного вивчення певної сфери управління (конкретної управлінської ситуації), вибору найкращої альтернативи втручання в неї, спрямованої на досягнення конкретної управлінської мети. Це своєрідна сукупність оцінок і висновків про стан об'єкта управління та прийняття суб'єктом управління найоптимальнішого механізму та способу дій для розв'язання поточної проблеми.

2. Аналіз зарубіжних наукових поглядів щодо поняття «управлінське рішення» спонукає до висновку, що концепція «управлінські рішення» (“management decisions”) майже повністю замінюється такими категоріями як “management decision-making” (прийняття управлінських рішень) та “decision management” (управління рішеннями). В зарубіжній науковій доктрині чітко простежується тенденція щодо ототожнення поняття прийняття управлінських рішень – management decision-making – з власне дефініцією управлінського рішення, яке розглядається як суть процесу управління.

3. До найбільш узагальнених характеристик управлінських рішень належать наступні: обґрунтованість, своєчасність, змістовність, владність та комплексність. До специфічних ознак управлінських рішень відносимо наступні: ухвалюються винятково з метою розв'язання задач та виконання завдань певної спільноти, установи, організації; формуються та ухвалюються керівниками – суб'єктами, повноваження та обов'язки яких є невід'ємним елементом управління; спрямовуються та адресуються певним об'єктам – системам, наприклад, соціальним групам, спільнотам, установам, організаціям або підприємствам тощо; ухвалюються на основі знань суб'єкта (керівника) про функціонування керованої системи та аналізу інформації про її функціонування; не є (одиночною) дією, а передбачають закономірну послідовність дій, завжди мають цільову аудиторію.

4. Елементами управлінських рішень є: суб'єкт формування та ухвалення рішення (керівник) – джерело рішення, який несе відповідальність за результати ухваленого рішення, тобто керівник; об'єкт рішення – певна система, якій адресоване рішення, в тому числі соціальні групи, колективи, підлеглі, підрозділи, організація або підприємство загалом, які здійснюють реалізацію управлінських рішень; предмет рішення – процес розроблення, ухвалення та реалізації рішення; мета рішення; потреби в управлінському рішенні; цільова група, для якої розробляють і реалізують управлінські рішення.

5. Процес прийняття управлінських рішень має такий же комплексний характер, як, власне, й саме управлінське рішення. Ґрунтуючись на дослідженнях вітчизняних та зарубіжних авторів, виділяємо декілька етапів розробки та прийняття управлінських рішень: 1) визначення проблеми та мети, пов'язаної з проблемою, адже для прийняття рішення спочатку важливо визначити мету рішення; 2) збір релевантної інформації та ресурсів після визначення проблеми; 3) визначення альтернатив; 4) реалізація рішення; 5) перегляд рішення, контроль та оцінка результатів;

6. Методологія прийняття управлінських рішень становить собою алгоритм ефективного розроблення управлінських рішень, яка складається з таких основних методів: прогнозування, системний аналіз, моделювання, метод кількісних і якісних оцінок, метод експертних оцінок, методи проб і помилок, аналізу ризиків, евристичні, статистичні методи тощо. Зауважено, що головною особливістю методології прийняття управлінських рішень є те, що вона є гнучкою та може формуватись з урахуванням різноманітних факторів, наприклад, постконфліктного врегулювання, яке є надзвичайно актуальним для українського суспільства через актуальну російську збройно-окупаційну агресію з 2014 року та повномасштабні військові дії на території України з початку 2022 року. Управлінські рішення, що включають оцінку ситуації, продукування (конструювання) альтернатив, вибір найкращої з них, формулювання завдання та організаційно-практичну роботу з реалізації

рішення, у кінцевому підсумку визначають ефективність усіх процесів відновлення миру та стабільності.

7. Постконфліктне врегулювання – це комплексні, системні дії, які мають на меті розроблення програм для відновлення країни та її населення в політичному, соціально-економічному, соціокультурному та психологічному напрямках. Найголовнішою особливістю управлінських рішень в постконфліктному врегулюванні є те, що їх системно-структурний підхід забезпечуватиме постконфліктне відновлення відразу на всіх рівнях: на особистісному рівні, на рівні соціальних груп та на загальносуспільному рівні.

8. Управлінські рішення в постконфліктному врегулюванні – це спрямований на врегулювання соціальних, політичних, організаційних, інформаційних та психологічних процесів складний комплекс дій, який складаються з обрання керівниками найкращого варіанту втручання у певну управлінську сферу, планування його реалізації, а також з контролю та спостереження за цією реалізацією. Це один із основних механізмів врегулювання конфліктів з метою усунення його передумов, причин та умов дезорганізації суспільного життя і забезпечення соціально-економічної, політичної культурної реконструкції, повоєнного відновлення та стабілізації психологічної ситуації.

9. Незважаючи на наявність сучасних автоматизованих та цифрових рішень в системах обліку постраждалої нерухомості, ідея державного обліку зруйнованого та пошкодженого житла не є новою, адже була запроваджена і реалізована урядом Сполучених Штатів у 1941 році під час Другої світової війни в межах проєкту «Корпорація з відшкодування воєнних збитків» (“War Damage Corporation”).

10. Державні електронні реєстри становлять собою цифрові довідкові бази даних в єдиній системі державних електронних інформаційних ресурсів. Це інформаційна основа для подальшої роботи з публічного управління та адміністрування на різних етапах її реалізації в залежності від цілей та завдань. Електронні системи та реєстри з обліку пошкодженого та зруйнованого майна

можуть використовуватися для ухвалення управлінських рішень з відбудови інфраструктури країни, реконструкції та розвитку будівництва, з виплати компенсацій та допомог громадянам, майно яких постраждало від збройних дій тощо;

11. Електронні системи обліку пошкодженого житла реалізуються за допомогою таких цифрових інструментів: 1) програмне забезпечення, яке використовується управлінням та керівництвом у будь-якій сфері; 2) хмарні сховища – інструмент для зберігання даних на безпечних віддалених сервісах; 3) програми для віддаленого управління проектами.

12. Результатом реалізації управлінських рішень в постконфліктному врегулюванні є створення та функціонування електронно-довідкових ресурсів, систем та онлайн-платформ, з метою створення та захисту інформаційно-аналітичної бази для процесів постконфліктного та післявоєнного відновлення.

13. Руйнування будівель під час війни є особливою формою насильницьких дій, яка завдає особливої шкоди цивільному населенню і спричинює процеси переміщення населення. Руйнування часто використовується як військова стратегія для вимушеного переміщення населення.

14. Автоматизація та цифровізація управлінських рішень щодо постконфліктного врегулювання та відновлення пошкодженого або зруйнованого житла свідчить, що надання можливості реалізації самостійної користувачької ролі на онлайн-платформах однаково вигідні як для власників житла, так і для уряду: вона забезпечує простіший, прискорений процес з максимальною гнучкістю, практично без витрат часу або особистих зустрічей, зменшення часу очікування, плутанини та пришвидшення прийняття управлінських рішень. Роль електронних систем обліку пошкодженого житла якраз і полягає в такому інноваційному рішенні постконфліктного відновлення, яке дозволяє позитивно впливати на важливі процеси, прискорюючи здатність усіх залучених осіб вирішувати поставлені задачі.

15. Держава шукає шляхи швидкого та економічно ефективного постконфліктного врегулювання, тоді як громадяни, в свою чергу, постійно прагнуть спрощення процесу, покращення користувацького досвіду та наявності цифрових рішень. Використання електронних інструментів робить це можливим. Як для складних, так і для нескладних випадків постконфліктного врегулювання відносин щодо відновлення пошкодженого або зруйнованого житла, технології можуть відігравати вирішальну роль в автоматизації певних частин процесу відшкодування, таких як перевірка відповідності нормативним вимогам, прийняття рішень на основі положень законодавства, перевірка документації та розрахунку вартості. Це значно прискорює час циклу відшкодування, знижує витрати рутинних механічних процесів та зменшує людський фактор у вказаних діях.

Роль електронного обліку інформації про пошкоджені житлові об'єкти нерухомості полягає не тільки в створенні бази даних для зберігання інформації, а й у створенні можливостей для соціально-політичної реакції держави у сфері постконфліктного відновлення. Отже, можна говорити про те, що характер електронних систем обліку пошкодженого житла в постконфліктному врегулюванні має подвійний зміст: інфраструктурно-організаційний та соціально-політичний. Вказана роль виражається у таких аспектах: покращення документообігу, створення електронної бази даних про пошкоджене або зруйноване житло та його захист, надання релевантних соціальних послуг населенню, прозорість процесів відновлення, точність та захист інформаційних даних, зниження вартості та кількості фінансових витрат та часу на виїзди на пошкоджені або зруйновані об'єкти, покращення оперативності розрахунку вартості відшкодування або допомог, а також пришвидшення процесів реконструкції та заміни старого житлового фонду в країнах постконфліктного врегулювання.

РОЗДІЛ II

ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У КОНТЕКСТІ ПОСТКОНФЛІКТНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ

2.1. Міжнародний та національний досвід практичної реалізації електронного обліку пошкодженого житла

Як було з'ясовано в попередньому розділі, перші електронні облікові системи пошкодженого житла були створені та запроваджені в країнах, інфраструктура яких часто потерпала від стихійних лих та природних катастроф: це здебільшого країни Північної, Південної Америки та Азії. До цієї групи також відносяться країни з триваючими військовими конфліктами та війнами. Тож не дивно, що саме ці країни стали лідерами у застосуванні електронних цифрових систем в процесах постконфліктного відновлення та демонструють свій досвід використання таких систем всьому світу.

В процесах повоєнного будівництва велику роль відіграє об'єктивність та точність даних щодо руйнувань, що досягається завдяки використанню електронних систем надсучасного спостереження. Так, наприклад, завдяки електронній системі «Супутниковий центр Організації Об'єднаних Націй» – «UNOSAT» (United Nations Satellite Centre) (далі – UNOSAT) стало можливим фіксування пошкоджень та руйнування будівель в Алеппо у вересні 2016 року [88, с. 2]. Електронна система «UNOSAT», яка є частиною Навчального і науково - дослідного інституту ООН (UNITAR), надає фондам, програмам та спеціалізованим установам Організації Об'єднаних Націй послуги з супутникового аналізу шляхом використання геопросторових інформаційних технологій, з метою гуманітарного реагування, сталого розвитку та підвищення стійкості в усьому світі [96]. «UNOSAT» вже давно забезпечує підтримку агентствам та програмам ООН, які займаються питаннями миру та безпеки, включаючи офіси спеціальних посланців (OSE), Центр ООН з операцій та кризових ситуацій (UNOCC), а також місії та представництва ООН в різних країнах. «UNOSAT» надає передову геопросторову підтримку

партнерам, які потребують регулярних оновлень для районів, які перебувають в зонах критичних конфліктів. Об'єктивність і актуальність інформації, отриманої за допомогою супутникових знімків, дозволяє партнерам мати більш повне уявлення про ситуацію. Така ідентифікація та документування в районах, недоступних для польових місій, в режимі, близькому до реального часу, є великою сучасною перевагою. “UNOSAT” здійснює високоякісний супутниковий аналіз, який може визначати місце і ступінь пошкодження інфраструктури відповідно до потреб партнера. Наприклад, “UNOSAT” здійснює моніторинг критично важливих прикордонних районів і зон вторгнення, оцінює збитки від великих міжнародних конфліктів, відстежує переміщення населення, стан доступності, в тому числі для гуманітарних коридорів, аналізує інформацію про можливі порушення ембарго на постачання зброї, перевіряє порти і аеропорти тощо. Сюди також входять звіти про руйнування житла в містах, селищах і сільській місцевості, про розташування і дислокацію озброєнь і військ, могил, місць ув'язнення, об'єктів культурної спадщини тощо [96]. Так, 30 вересня 2024 року в Женеві Супутниковий центр Організації Об'єднаних Націй оприлюднив 9-те оновлення своєї оцінки збитків, завданих будівлям у секторі Газа. Цей аналіз, заснований на супутникових знімках дуже високої роздільної здатності, отриманих 3 і 6 вересня 2024 року, показав, що дві третини всіх будівель у секторі Газа зазнали пошкоджень. В “UNOSAT” порівняли знімки, зроблені 3 і 6 вересня 2024 року, з попередніми даними, щоб отримати повне уявлення про еволюцію руйнувань. Так, 66% пошкоджених будівель у секторі Газа становили 163 778 споруд загалом. Сюди входили 52 564 зруйновані будівлі, з них 18 913 сильно пошкоджені, 35 591 ймовірно пошкоджених і 56 710 помірно пошкоджених будівель. Найбільш постраждалим регіоном в цілому визнано мухафаза Газа, де постраждало 46 370 будівель. Особливої руйнації зазнало місто Газа, де було пошкоджено 36 611 будівель, з яких 8 578 повністю зруйновано [69]. Або ж, наприклад, станом на 18 червня 2010 року згідно зі звітом про пошкодження в місті Ош (Киргизстан) було виявлено 1 877

постраждалих будівель внаслідок міжетнічних конфліктів. З них 1 805 будівель були повністю зруйновані, а 72 – серйозно пошкоджені. Також було виявлено 73 ознаки лиха SOS і 32 блокпости, які, ймовірно, вказували на те, що постраждали етнічні узбецькі райони. Аналіз щільності постраждалих будівельних майданчиків вказав сім основних кластерів руйнувань, де спостерігався виражений ступінь однорідності типу пошкоджень – майже повне руйнування будівель, з чітко визначеними межами між постраждалими і непошкодженими районами. Майже всі постраждалі будівлі були житловими або знаходилися в житлових кварталах, проте є кілька випадків знищення або серйозного пошкодження промислових складів або комерційних/державних об'єктів [90].

В місті Хама, провінція Хама, Сирія відповідно до супутникових знімків, отриманих 6 липня і 30 червня 2016 року, 5 березня 2014 року, 26 вересня 2013 року і 06 серпня 2010 року, в “UNOSAT” ідентифіковано загалом 5 968 постраждалих об'єктів, з яких 4 969 були зруйновані, 345 сильно пошкоджені і 654 помірно пошкоджені [72]. Насамкінець, згідно із щільністю пошкоджень у місті Ар-Ракка (Сирійська Арабська Республіка), виявлених за допомогою супутника, та знімків, отриманих 21 жовтня 2017 року, 3 лютого 2017 року, 29 травня 2015 року, 12 лютого 2014 року, 22 жовтня 2013 року, “UNOSAT” ідентифікував загалом 12 668 пошкоджених споруд у місті. Приблизно 3 289 з них були зруйновані, 3 924 – сильно пошкоджені, а 5 455 – помірно пошкоджені. Хоча деякі пошкодження були наявні ще до 3 лютого, більшість пошкоджень сталися в період між цією датою і 21 жовтня 2017 року, коли 10 991 споруда була пошкоджена, а 64 споруди зазнали значних пошкоджень [73].

Окрім даних про пошкодження будівель внаслідок війн та військових конфліктів електронна система збирає дані про пошкодження внаслідок землетрусів, виверження вулканів, пожеж, паводків та інших катастроф.

Особливості міжнародного досвіду обліку пошкодженого житла можна продемонструвати на прикладі діяльності Федерального агентства з

надзвичайних ситуацій (Federal Emergency Management Agency – “FEMA”), (далі – “FEMA”) [74], який є агентством Департаменту внутрішньої безпеки Сполучених Штатів Америки, створеного з метою координації реакцій на стихійні лиха, які сталися в США та перевантаження ресурсів місцевих органів влади та органів влади штатів. “FEMA” координує федеральне реагування на стихійні лиха та тісно співпрацює з посадовцями штатів, племінних народів і територій, якщо вони реагують на стихійні лиха і звертаються за федеральною підтримкою “FEMA”. Після оголошення надзвичайної ситуації Президентом США “FEMA” передбачає отримання індивідуальної або колективної (громадської) допомоги [74].

Для окремих громадян та їх об’єднань, державних установ та приватних неприбуткових організацій, доступні різні програми допомоги в разі завдання шкоди від стихійних лих. Фізичні особи, що постраждали від стихійного лиха, та які проживають в зоні, визначеній для надання індивідуальної допомоги відповідно до оголошення про масштабну катастрофу, можуть подати заявку на отримання індивідуальної допомоги для підтримки на початку інциденту і після нього в процесі відновлення, а саме: подати заявку на отримання тимчасового притулку, ремонт житла та полегшення наслідків стихійного лиха. В разі пошкодження або руйнування житла “FEMA” передбачає порядок документації відповідних даних від власників. Після подачі такої інформації, “FEMA” має перевірити факт шкоди, спричиненої стихійним лихом, шляхом перевірки на місці або дистанційно, а також допомогти визначити варіанти федеральної допомоги, доступної для заявників. Інспекцію можна провести лише за умови присутності власника житла, орендаря або співзаявника. Інспектор “FEMA” після вивчення всіх документів (посвідчення особи, документи, які підтверджують права власності або проживання, страховий поліс тощо) здійснюють фізичний огляд (вивчають та фіксують збитки, які передбачені в межах Програми «Особи та домогосподарства» (“Individuals and Households”), яка відрізняється від оцінок, зроблених страховими консультантами або іншими програмами допомоги у разі стихійного лиха,

наприклад, такими як Адміністрація малого бізнесу США (U.S. Small Business Administration). Інспектор обов'язково робить фотографії внутрішньої та зовнішньої частини будинку під час перевірки. Вся інформація разом із висновками працівника "FEMA" про стан будинку та ступінь його придатності для проживання вноситься до відповідних інформаційних баз "DisasterAssistance.gov" з метою подальшої обробки та прийняття рішення про наявність чи відсутність підстав призначення допомоги фізичним або юридичним особам [80].

З огляду на зростаючу небезпеку сейсмічної активності, ряд країн зони ризику запровадили програми з обліку зруйнованих споруд та усунення шкоди від наслідків землетрусів. Так, наприклад, проєкт "Concrete Coalition" в США, складається з представників урядів, установ та організацій, які зацікавлені в оцінці та зменшенні ризиків, пов'язаних з небезпечними будівлями з непластичного бетону. Проєкт створений через брак детальної інформації про осіб, відповідальних за будівництво, розробників державної політики щодо рівня ризику, пов'язаного з цими будівлями. "Concrete Coalition" створив базу даних пошкоджених залізобетонних будівель, отримавши фінансування від Геологічної служби США для розробки бази даних фотографій минулих землетрусів, які ілюструють дефекти, що призводять до руйнування бетонних будівель. Окрім фотографій, база даних наповнюється додатковою інформацією конкретних будівель, включаючи ескізи, креслення та інформацію про їх реновацію. Кінцевим продуктом проєкту має стати достовірна і доступна онлайн база даних про характеристики бетонних будівель під час минулих землетрусів. По мірі подальшого наповнення цієї бази даних, експерти вважають, що вона зможе допомогти аналітикам зрозуміти відносну важливість недоліків, що спричинюють руйнування та особливості експлуатаційних характеристик в цілому [92].

Отже, міжнародний та національний досвід практичної реалізації обліку пошкодженого житла активно використовує цифрові інструменти в своїй діяльності, незважаючи на те що вони є досить новими. В підтвердження

цього, автори Н. Шаповал, М. Федосеєнко, О. Грибановський та О. Терещенко зазначають, що: «електронні технології у процесах відновлення досить нова галузь в цифровому світі» та наводять приклад, що: «у 2020 році в змаганні xView2 «Оцінка пошкоджень будівлі», яке проводив підрозділ оборонних інновацій Міністерства оборони США, американська аерокосмічна компанія Maxar Technologies надала організаторам заходу якісні супутникові знімки знищених ураганом будинків. Ідея полягала в тому, що технології можуть бути використані в першу чергу на «Першій лінії» оборони – тобто в попередженні та швидкій оцінці збитків, та, відповідно, надання швидкої і ефективної допомоги. Щоб краще прогнозувати, планувати та реагувати на стихійні лиха. Деякі комунальні підприємства в США використовують інструменти машинного навчання, щоб передбачати відключення електроенергії через урагани та інші суворі погодні явища і які допомагають їм в покращенні прийняття рішень. Супутникові знімки в поєднанні із машинним навчанням використовуються і для прогнозування і оцінки збитків від повеней (цим, до речі, серед іншого займається фінська компанія “ICEYE”, відома в Україні по проекту «народний супутник»). Важливий висновок в тому, що використання цифрових інструментів і алгоритмів (наприклад, те ж моделювання результатів повеней в США) далі служить основою для прийняття цілком конкретних рішень владою. Використовуючи федеральну допомогу, штати та округи США купують будинки, схильні до повеней, у охочих продавців і перетворюють ділянки на відкритий простір. Майно має пройти перевірку ефективності: прогнозовані майбутні збитки повинні перевищувати викупну ціну. Викуп захищає людей від небезпеки та дозволяє прибережним територіям поглинати воду під час затоплення. Будувати так близько від річок і залив завжди було нерозумно: так «вирішується проблема» розвитку в областях, які ніколи не повинні були розвиватися...» [65, с. 17].

Що стосується національного досвіду практичної реалізації електронних систем обліку пошкодженого житла, то з початку повномасштабної війни в

Україні було створено декілька цифрових платформ, які містять інформацію про пошкоджене житло. Серед них, зокрема:

- 1) єдиний портал державних послуг «Дія»;
- 2) WarCrimes.gov.ua;
- 3) «росія заплатить»;
- 4) міжнародний Реєстр збитків для України (RD4U) (розташований в Нідерландах);
- 5) Реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України.

Станом на січень 2024 року «обсяг прямих збитків економіки України від пошкодження та руйнування житлових і нежитлових будівель та інфраструктури у грошовому еквіваленті) збільшився до \$155 млрд. Дана оцінка є результатом спільної роботи KSE Institute, урядових органів за лідерства Мінреінтеграції та Мінрегіонрозвитку у співпраці з іншими міністерствами та партнерськими організаціями в рамках діяльності Національної ради з відновлення України від наслідків війни. Зруйновано та пошкоджено щонайменше 250 тис. житлових будівель, з яких 222 тис. – приватних будинків та 27 тис. – багатоквартирних. Прямі збитки через руйнування багатоповерхівок складають \$58,9 млрд. (рисунок 1). У порівнянні з 2022 роком обсяг прямих збитків економіки України від пошкодження та руйнування житлових і нежитлових будівель та інфраструктури (у грошовому еквіваленті) становив \$108,3 млрд. або 2,9 трлн. гривен. За 8 місяців 2022 року було зруйновано та пошкоджено щонайменше 129,9 тис. житлових будівель, з яких 114,7 тис. – приватних будинків та 15,1 тис. – багатоквартирних. Прямі збитки через руйнування багатоповерхівок склали \$42,3 млрд., та ще \$5,4 млрд. збитків було завдано власникам приватних будинків (таблиця 1). Дана оцінка є результатом спільної роботи KSE Institute, урядових органів за лідерства Мінреінтеграції та Мінрегіонрозвитку у співпраці з іншими міністерствами та партнерськими організаціями в рамках діяльності

Національної ради з відновлення України від наслідків війни. На цьому етапі ризики можуть бути пов'язані з достовірністю документування факту і обсягу руйнувань, правильністю визначення розміру збитків за кожним фактом» [15; 65, с. 4].

Загальна оцінка збитків інфраструктури за галузями у грошовому вимірі, станом на січень 2024 року	
Тип майна	Оцінка прямих втрат, \$ млрд
Житлові будівлі	58,9
Інфраструктура	36,8
Активи підприємств, промисловість	13,1
Енергетика	9,0
АПК та земельні ресурси	8,7
Освіта	6,8
ЖКГ	4,5
Лісовий фонд	4,5
Транспортні засоби	3,1
Охорона здоров'я	3,1
Торгівля	2,6
Культура, туризм, спорт	2,4
Адміністративні будівлі	0,5
Цифрова інфраструктура	0,5
Соціальна сфера	0,2
Фінансова сфера	0,04
Разом	154,9

Рисунок 1 “Загальна оцінка збитків інфраструктури за галузями у грошовому вимірі, станом на січень 2024 року”

Джерело: Kyiv School of Economics

№	Зруйновані/пошкоджені житлові об'єкти	Серпень 2023 року	Січень 2024 року
1	Приватні будинки	115 тис.	222 тис.
2	Багатоквартирні будинки	15 тис.	27 тис.
3	Гуртожитки	-	526

4	Всього	130 тис.	249,5 тис.
---	---------------	-----------------	-------------------

*Таблиця 1 “Порівняльна характеристика зруйнованих/пошкоджених житлових об’єктів станом на серпень 2022 року та січень 2024 року”
Джерело: Kyiv School of Economics*

Як зазначалось нами раніше у наукових дослідженнях [61], згідно з даними Супутникового центру Організації Об’єднаних Націй “UNOSAT”, що отримані на основі знімків, «станом на 29 червня 2022 року у місті Кременчук зафіксовано 26 будівель з видимими пошкодженнями. З них 1 зруйнована, 7 сильно пошкоджені, 3 помірно пошкоджені і 15, можливо, пошкоджені..» [84]. В Авдіївці на основі знімків, отриманих 20 вересня 2022 року, аналіз показав 634 будівлі з видимими пошкодженнями. З них 36 – зруйновані, 505 – сильно пошкоджені, 86 – помірно пошкоджені та 7 – можливо пошкоджені [71]. Оцінка пошкоджень будівель на основі супутникових знімків у місті Мелітополь, отриманих 2 серпня 2022 року, аналіз показав 64 будівлі з видимими пошкодженнями. З них 3 – зруйновані, 19 – сильно пошкоджені, 13 – помірно пошкоджені та 29 – можливо пошкоджені [87]. У Харкові аналіз показав 748 будівель з видимими пошкодженнями. З них 75 – зруйновані, 224 – сильно пошкоджені, 305 – помірно пошкоджені та 144 - можливо пошкоджені. Раніше “UNOSAT” аналізував Харків, використовуючи знімки від 24 квітня 2022 року, і на той час виявив 489 пошкоджених будівель [81]. В основі фото, отриманих 3 квітня 2022 року, аналітиками “UNOSAT” виявлено, що приблизно 22% будівель осередків на території громади зруйновано в місті Маріуполь [86].

Колектив авторів Н. Шаповал, М. Федосеєнко, О. Грибановський та О. Терещенко зазначають, що: «досвід України у війні проти Росії, свідчить, що наша країна вже використовує передові досвіди електронних інструментів: починаючи від допомоги постраждалим через додаток «Дія» та закінчуючи цифровими рішеннями для оцінки збитків, завданих війною інфраструктурі та майну населення» [65]. Також автори наголосили, що Проект “Russia will pay” займається оцифровкою супутникових та дронних зображень для виявлення

пошкоджень, оцінювання збитків та планування і реалізації проєктів відновлення. Окрім цього є приватні волонтерські проєкти, які використовують супутникові знімки для оцінки шкоди [65, с. 16].

Характеризуючи наведені вище електронні системи обліку пошкодженого та зруйнованого житла в Україні, в першу чергу варто зупинитись на єдиному порталі державних послуг «Дія», який надає можливість повідомити про житло, що пошкоджене або знищене внаслідок російської агресії на території України шляхом внесення відповідної інформації в онлайн-форму з фото та описом пошкоджень або руйнації житла. Крім того, після внесення даних до бази електронного обліку, подальшої оцінки завданих збитків спеціально створеною комісією, держава передбачає надання потерпілим компенсації за ремонт або втрату житлового об'єкту. Так, пунктом 5 статті 1 Закону України від 23 лютого 2023 року № 2923-ІХ «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» визначено, що «5) компенсація за пошкоджений/знищений об'єкт нерухомого майна передбачає:

а) виконання робіт, пов'язаних з будівництвом, на пошкодженому об'єкті нерухомого майна з метою його відновлення та/або надання будівельної продукції для виконання таких робіт;

а¹) надання грошових коштів шляхом їх перерахування на поточний рахунок отримувача компенсації із спеціальним режимом використання для виконання робіт, пов'язаних з будівництвом, на пошкодженому об'єкті нерухомого майна з метою його відновлення та/або придбання будівельної продукції для виконання таких робіт;

а²) надання грошових коштів шляхом їх перерахування на поточний рахунок отримувача компенсації за придбану ним будівельну продукцію

та/або виконані ним ремонтні роботи на пошкодженому об'єкті нерухомого майна за власні кошти;

б) надання грошових коштів шляхом їх перерахування на поточний рахунок отримувача компенсації із спеціальним режимом використання для будівництва будинку садибного типу, садового або дачного будинку;

в) фінансування придбання квартири, іншого житлового приміщення, будинку садибного типу, садового або дачного будинку (у тому числі фінансування придбання приміщення/будинку, що буде споруджений у майбутньому, або інвестування/фінансування його будівництва) з використанням житлового сертифіката;

г) передачу у власність отримувачу компенсації об'єкта нерухомого майна, відновленого в рамках реалізації місцевих програм відновлення на заміну знищеного об'єкта нерухомого майна» [47].

Таким чином, електронний облік пошкодженого або знищеного житла в даному випадку стає не тільки базою зберігання та захисту пошкоджених або зруйнованих житлових об'єктів з метою подальшого повоєнного відновлення та отримання компенсацій, а й підставою для виникнення соціально-забезпечувальних відносин для потерпілих громадян України.

Повертаючись до характеристики електронних систем обліку пошкодженого житла в Україні, слід окремо зазначити про міжнародний Реєстр збитків для України – Register of Damage for Ukraine (RD4U), який було створено «...для документального обліку всіх прийнятних заяв щодо відшкодування збитків, втрат чи шкоди, завданих агресією Російської Федерації проти України. Вже сьогодні міжнародний Реєстр слугує ключовим механізмом забезпечення отримання компенсацій за завдані збитки відповідно до міжнародного права, гарантуючи інтереси фізичних та юридичних осіб, а також держави Україна. Було подано заяви, пов'язані з пошкодженням житлового нерухомого майна в 621 населених пунктах по всій Україні, охоплюючи 19 областей та м. Київ. Найбільшу частку складають заяви з Донецької області (близько 35%), а найбільшу кількість заяв серед міст

України подано з Маріуполя – майже 1,150 заяв. 1/3 всіх заяв пов'язана з пошкодженнями, отриманими в результаті активних бойових дій. 27% заяв пов'язані з наслідками артилерійських обстрілів, а ще 20% - повітряних атак ракетами, беспілотниками або авіабомбами. У близько 2% всіх поданих заяв було вказано, що шкоду завдано руйнуванням Каховської гідроелектростанції...» [34].

Варто зауважити, що заступниця Міністра юстиції в інтерв'ю зазначила, що: «...передумовою створення міжнародного Реєстру збитків, завданих агресією російської федерації проти України стала резолюція Генасамблеї ООН, яка була прийнята 14 листопада 2022 року. Зазначеною резолюцією була підтверджена відповідальність Російської Федерації за шкоду, завдану Україні внаслідок збройної агресії, та визнана необхідність створення міжнародного компенсаційного механізму, й рекомендовано заснування міжнародного Реєстру збитків. На виконання цієї резолюції Україна разом з партнерами реалізували перший етап, а саме: створили міжнародний Реєстр збитків. Під егідою Ради Європи було укладено Розширену часткову угоду про Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України, до якої приєдналося 43 країни та Європейський Союз. Таким чином, на сьогодні ми маємо 44 учасника цього Реєстру. Місце розташування Реєстру – місто Гаага, Королівство Нідерланди» [53].

Натомість, український Реєстр пошкодженого та знищеного майна, створений в 2022 році, «є єдиною державною інформаційно-комунікаційною системою, яка призначена для збирання, накопичення, обліку, обробки, зберігання та захисту інформації (документів) про пошкоджене та знищене нерухоме майно, просторові координати об'єктів, осіб, нерухоме майно яких пошкоджено або знищено, шкоду та збитки, завдані внаслідок пошкодження такого майна, та іншу інформацію, визначену Порядком» [52]. Як зазначає очільниця Міністерства юстиції України: «Державний Реєстр акумулює інформацію виключно щодо майна, пошкодженого або знищеного внаслідок збройної агресії російської федерації, тобто лише одну категорію збитків. В

свою чергу, міжнародний Реєстр збитків налічує понад 40 категорій збитків, втрат та шкоди, тобто це максимальна база даних, яка буде стосуватися будь-якої шкоди, завданої в Україні фізичним та юридичним особам, а також державі Україна» [53]. Міжнародне визнання, фіксація, акумулювання та зберігання інформації про факти шкоди та збитків, завданих Україні та її суспільству внаслідок військової російської агресії є важливою гарантією притягнення держави-агресора до відповідальності за завдані збитки та воєнні злочини в майбутньому. В цьому полягає різниця між українським Реєстром пошкодженого та знищеного майна 2023 року та міжнародним Реєстром збитків для України.

Таким чином, з метою та захисту інформації про пошкодження та знищення житлових об'єктів в Україні функціонують національні електронні системи обліку, до яких можна віднести державні облікові системи та платформи, створені волонтерськими та громадськими організаціями. Крім того, Україною використовуються іноземні цифрові рішення, на кшталт супутникової системи спостереження ООН "UNOSAT" для фіксації зруйнованих об'єктів нерухомості. Завдяки ним стає можливим документування воєнних злочинів, скоєних країною-агресором, а також забезпечується можливість використання цієї інформації для отримання репарацій під час повоєнного відновлення та розбудови в майбутньому. Сьогодні ж електронні системи обліку пошкодженого та знищеного житла слугують цифровою основою для захисту та збереження зазначеної інформації, а також є передумовою виникнення соціально-забезпечувальних відносин з відшкодування за об'єкти нерухомості, які зазнали руйнації від російської збройної агресії на території України.

2.2. Характеристика та нормативно-правове забезпечення Реєстру пошкодженого та знищеного майна в Україні

Реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, спричинених російською військовою агресією на території України став для

нашої держави унікальним цифровим управлінським рішенням 2023 року. Так, згідно з повідомленням голови Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування Олени Шуляк: «23 лютого 2023 року парламент ухвалив Закон, який створив Реєстр пошкодженого і знищеного майна. На сьогодні це єдине державне джерело інформації, де знаходяться всі дані про всі пошкодження та руйнування. Зараз там уже більше ніж 200 тисяч об'єктів. Вони стосуються не лише житлової інфраструктури, а й транспортної, соціальної комунальної тощо. Міністерство цифрової трансформації разом з Міністерством відновлення запустили через державний портал «Дія» можливість подавати інформацію про пошкожене та зруйноване житло. Станом на сьогодні, подано 606 тисяч таких інформаційних повідомлень. Знищено близько 50 мільйонів квадратних метрів» [54]. З наведеного випливає, що Закон України № 2923-IX «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» (далі – Закон), прийнятий Верховною Радою в лютому 2023 року з метою правового врегулювання відносин, пов'язаних із функціонуванням Реєстру «є головною підставою для стягнення репарацій з Російської Федерації за збитки, спричинені її військовими діями на території України» [47].

Згідно з положеннями пункту 2 статті 1 вищезазначеного Закону: «Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України (далі – Реєстр пошкодженого та знищеного майна), – єдина державна інформаційно-комунікаційна система, призначена для збирання, накопичення, обліку, обробки, зберігання та захисту інформації (документів) про рухоме та нерухоме майно (далі – майно),

пошкоджене та знищене внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, осіб, майно яких пошкоджено або знищено, матеріальну шкоду (у тому числі збитки), завдану внаслідок пошкодження та знищення такого майна, компенсацію за пошкодження та знищення такого майна, фінансування відновлення пошкодженого та знищеного майна, а також іншої інформації (документів), визначеної Законом» [47]. У свою чергу, положення статті 14 цього Закону передбачають, що «Реєстр пошкодженого та знищеного майна створюється для забезпечення збирання, накопичення, обліку, обробки, зберігання та захисту інформації та документів про:

1) осіб, майно яких пошкоджено або знищено;

2) пошкоджене та знищене майно (у тому числі пошкодження, завдані земельним ділянкам, землям, пошкодження та знищення надр, лісових, водних та інших природних ресурсів, а також біологічного різноманіття) незалежно від того, чи передбачається компенсація за пошкодження або знищення такого майна відповідно до цього Закону;

3) матеріальну шкоду (у тому числі збитки), завдану внаслідок пошкодження та знищення майна (у тому числі обстеження пошкодженого майна, крім обстеження, передбаченого статтею 39² Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», оцінку пошкодженого та знищеного майна);

4) розгляд та прийняття рішення про надання компенсації;

5) надання компенсації за пошкоджене та знищене майно та фінансування (виділення коштів) відновлення пошкодженого та знищеного майна» [47]. Крім того, зазначеною статтею вказано, що «у Реєстрі пошкодженого та знищеного майна може забезпечуватися збирання, накопичення, облік, обробка, зберігання та захист іншої інформації та документів, визначених Кабінетом Міністрів України в Порядку ведення Реєстру пошкодженого та знищеного майна...» [47].

Пунктом 4 статті 14 зазначеного законодавчого акта також передбачено, що «Реєстр пошкодженого та знищеного майна є геоінформаційною системою, картографічною основою якого є Державний земельний кадастр, відомості містобудівного кадастру та кадастрів інших природних ресурсів, інші карти (плани), що складаються у формі та масштабі відповідно до норм і правил, технічних регламентів. Для збирання інформації можуть використовуватися інформаційні продукти дистанційного зондування Землі, у тому числі космічної зйомки» [47]. Водночас, урядом визначено, що інформаційні продукти дистанційного зондування Землі – «це оригінали (засвідчені копії) матеріалів аерозйомки, дистанційного зондування Землі різних знімальних систем або оброблені оригінали (засвідчені копії) матеріалів аерозйомки, дистанційного зондування Землі різних знімальних систем, представлені у вигляді візуальних зображень» [36]. Варто зауважити, що наприкінці жовтня 2023 року Кабінетом Міністрів України було затверджено Порядок реалізації експериментального проекту для Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України з метою обстеження територій із пошкодженими або знищеними об'єктами житлової нерухомості із використанням зазначених технологій на території Запорізької області (місто Мелітополь). Протягом експерименту-обстеження, який тривав з 14 листопада 2023 року по 14 лютого 2024 року було застосовано супутникові зображення високої роздільної здатності, оброблені у модулі на платформі “ArcGIS Online”, який здійснював візуалізацію, оцінку пошкоджень, включаючи зображення до і після для зручності порівняння [25], [61].

Мінінфраструктури України є держателем Реєстру пошкодженого та знищеного майна. Закон наділяє даний державний орган щодо управління цим електронним ресурсом такими повноваженнями, зокрема:

«1) здійснення нормативно-правового регулювання у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна;

2) внесення на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо забезпечення формування державної політики у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна;

3) розроблення та організація виконання державних чи інших цільових програм з розвитку у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна;

4) виступ замовником послуг із виконання робіт із національної стандартизації за рахунок коштів державного бюджету у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна;

5) забезпечення створення, функціонування та ведення Реєстру пошкодженого та знищеного майна;

б) організація роботи, пов'язану із провадженням діяльності з ведення Реєстру пошкодженого та знищеного майна;

7) надання узагальнених роз'яснень щодо застосування законодавства з питань ведення Реєстру пошкодженого та знищеного майна;

8) здійснення інших повноважень, передбачені цим Законом, Законом України «Про публічні електронні реєстри» та Порядком ведення Реєстру пошкодженого та знищеного майна» (пункт 6 статті 14) [47].

Водночас, адміністратором Реєстру пошкодженого та знищеного майна виступає державне підприємство «Дія», що належить до сфери управління Мінцифри [47].

Крім цього, в силу положень статті 14 Закону, Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), Державна інспекція архітектури та містобудування України, Державна служба охорони культурної спадщини України, Міністерство юстиції України, Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр), Фонд державного майна України, нотаріуси, державні реєстратори речових прав на нерухоме майно, державні органи, військові, військово-цивільні адміністрації, сертифіковані інженери-землевпорядники, сертифіковані інженери-геодезисти, центри

надання адміністративних послуг, суб'єкти оціночної діяльності тощо є користувачами Реєстру пошкодженого та знищеного майна [47]. Перелік користувачів не є вичерпним, Кабінет Міністрів України може розширювати або змінювати його в порядку, встановленому законодавством.

Про те, що Реєстр пошкодженого та знищеного майна на 100 відсотків є цифровим рішенням свідчить те, що «доступ користувачів до Реєстру пошкодженого та знищеного майна здійснюється через електронний кабінет користувача Реєстру пошкодженого та знищеного майна або іншу інформаційно-комунікаційну систему державної форми власності, інтегровану з Реєстром пошкодженого та знищеного майна» (пункт 9 статті 14 Закону) [47], а також той факт, що «реєстр пошкодженого та знищеного майна створюється з використанням програмного забезпечення, що забезпечує його сумісність і електронну інформаційну взаємодію в режимі реального часу з іншими інформаційно-комунікаційними системами державної форми власності, у тому числі Єдиним державним вебпорталом електронних послуг, Єдиним державним веб-порталом відкритих даних, Єдиною державною електронною системою у сфері будівництва, Державним реєстром речових прав на нерухоме майно, Державним земельним кадастром, Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, Державним реєстром нерухомих пам'яток України, Єдиним державним реєстром ветеранів війни, Єдиним державним реєстром транспортних засобів, Єдиним державним демографічним реєстром, Державним реєстром актів цивільного стану громадян, Державним реєстром фізичних осіб – платників податків, Єдиною інформаційною системою соціальної сфери тощо» (пункт 16 статті 14 Закону) [47].

Порядок ведення Реєстру пошкодженого та знищеного майна затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13 червня 2023 року № 624 «Деякі питання забезпечення функціонування Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської

Федерації проти України». Згідно з пунктом 1 Порядку, метою створення цього Реєстру є «формування єдиної національної геоінформаційної системи збирання, накопичення, обліку, зберігання та захисту даних про майно, яке пошкоджене та знищене внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та забезпечення фізичних та юридичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій достовірною інформацією для національного та міжнародного захисту прав осіб, чия власність пошкоджена або знищена» [9].

Порядком також визначена змістовна структура Реєстру пошкодженого та знищеного майна (пункт 36 Порядку) [9], а також особливості цифрової інтеграції та взаємодії з програмними модулями центральних органів виконавчої влади. Наприклад, Порядок регулює можливість отримання та надсилання інформації в процесі взаємодії з «Єдиною державною електронною системою у сфері будівництва – про об'єкти будівництва та закінчені будівництвом об'єкти, про документи на початок будівельних робіт, технічну інвентаризацію, результати обстеження об'єктів нерухомого майна, адреси та акти про демонтаж; з Єдиним державним вебпорталом електронних послуг з метою забезпечення надання послуг щодо подання інформаційного повідомлення та заяв про надання компенсації за пошкоджене та знищене майно з подальшою їх передачею до Реєстру пошкодженого та знищеного майна та отримання витягів з Реєстру пошкодженого та знищеного майна; з Єдиним державним веб-порталом відкритих даних – про оприлюднення встановлених наборів даних про кількість пошкодженого та знищеного майна, у розрізі типу майна, характеру його пошкодження, населених пунктів та інших адміністративно-територіальних одиниць, дати пошкодження/знищення майна; з Державним реєстром речових прав на нерухоме майно - про право власності на об'єкти будівництва, закінчені будівництвом об'єкти; із словниками Державного реєстру речових прав на нерухоме майно – про актуальні назви населених пунктів, іменованих об'єктів,

вулиць, провулків, площ, бульварів, проспектів, проїздів тощо; з Державним реєстром нерухомих пам'яток України; з Єдиною інформаційною системою соціальної сфери щодо передачі статусу пошкодженого або знищеного майна за даними фізичної особи та отримання інформації про віднесення отримувачів компенсації за знищені чи пошкоджені об'єкти нерухомого майна до пільгових категорій з метою реалізації пріоритетного права; з Єдиним реєстром об'єктів державної власності – щодо об'єктів державної власності; з Державним земельним кадастром – про контури та характеристики земельних ділянок, а також використання картографічної основи кадастру; з Єдиною цифровою інтегрованою інформаційно-аналітичною системою управління процесом відбудови інфраструктури – щодо пошкоджених або знищених об'єктів нерухомого майна та інфраструктури та отримання статусів щодо відновлених та відбудованих об'єктів нерухомого майна та інфраструктури тощо» (пункт 46 Порядку) [9]. Завдяки інтегрованому цифровому функціоналу користувачі, власне, можуть реалізовувати своє право на внесення, зберігання, облік та захист інформації про пошкоджені або зруйновані житлові об'єкти.

Пунктом 38 Порядку забезпечується:

«1) доступ користувачів до Реєстру пошкодженого та знищеного майна через електронний кабінет після проходження процедури електронної ідентифікації та автентифікації таких користувачів, зокрема з використанням інтегрованої системи електронної ідентифікації, кваліфікованого електронного підпису та/або печатки;

2) взаємодія із засобами кваліфікованого електронного підпису та/або печатки користувачів електронного кабінету з метою накладення ними власного кваліфікованого електронного підпису та/або печатки для внесення, створення інформації (відомостей) до Реєстру пошкодженого та знищеного майна;

3) доступ користувачів електронного кабінету до створення, оформлення, внесення або подання інформації (відомостей) та електронних документів до Реєстру пошкодженого та знищеного майна;

4) отримання, опрацювання та розгляд електронних документів, поданих користувачами через електронний кабінет (крім тих, що опрацюються автоматично), з автоматичною фіксацією часу надсилання та часу отримання, а також цілісність і достовірність електронних документів;

5) автоматизована фіксація всіх дій будь-яких користувачів Реєстру пошкодженого та знищеного майна, зокрема з інформацією, яка міститься в Реєстрі пошкодженого та знищеного майна;

6) можливість внесення інформації, відомостей, зокрема автоматичного внесення відомостей до Реєстру пошкодженого та знищеного майна користувачами електронного кабінету в межах повноважень, визначених законодавством;

7) можливість створення, перегляду, відправлення, прийняття, збирання, внесення, накопичення, обробки, використання, розгляду, зберігання, захисту, обліку та надання інформації тощо» [9].

Наведений аналіз нормативно-правового забезпечення державного Реєстру пошкодженого та знищеного майна спонукає до висновку, що основу правового регулювання відносин, пов'язаних із його застосуванням становлять: «Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 23 лютого 2023 року № 2923-ІХ та постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2023 року № 624«Деякі питання забезпечення функціонування Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» із доповненнями та змінами».

2.3. Державне регулювання та контроль відносин, пов'язаних із обліком пошкодженого та знищеного житла в Україні

Державне регулювання становить собою цілеспрямовану систему державного впливу на певні відносини з метою їх впорядкування для отримання бажаних результатів, а також визначення норм, правил та порядку функціонування цих суспільних відносин з урахуванням цілей розвитку країни.

У свою чергу, державний контроль – це діяльність, спрямована на запобігання, виявлення та усунення порушень вимог, передбачених нормативно-правовими актами, тобто це своєрідна перевірка уповноваженими органами державної влади діяльності підпорядкованих суб'єктів, за результатами якої в разі виявлення порушень можуть застосовуватися заходи примусу.

Державне регулювання та контроль здійснюється за допомогою сукупності форм і методів та механізмів. Якщо форми державного регулювання та контролю уособлюють зовнішнє вираження їх діяльності, то методи становлять собою конкретні способи досягнення будь-якої мети, вирішення конкретного завдання, сукупність прийомів та засобів здійснення діяльності. Під методом державного регулювання розуміють способи і засоби цілеспрямованого впливу на учасників управлінських відносин з метою реалізації функції державного управління та вирішення поставлених завдань. Водночас, методи державного контролю уособлюють в собі способи і засоби запобігання, виявлення та усунення порушень в певній сфері публічного управління.

Якщо говорити про форми здійснення державного регулювання та контролю в сфері обліку пошкодженого та знищеного житла, то їх умовно можна поділити на організаційні, регулятивні та функціональні. Організаційні форми уособлюють діяльність державних органів та установ щодо організації інструментів, механізмів та засобів обліку пошкодженого та знищеного житла. Регулятивна форма представлена сукупністю нормативно-правових актів

законодавчого та підзаконного характеру, якими передбачені правові норми, які регулюють цілі, напрями, організаційну структуру, повноваження та функції суб'єктів і учасників зазначеного напрямку діяльності держави. Функціональна складова форми – це сукупність цілей, завдань і процесів, з яких складається безпосередня практика обліку пошкодженого та знищеного житла.

Можна припустити, що в державному регулюванні обліку пошкодженого та знищеного житла застосовується широкий спектр методів, які можна класифікувати за низкою підстав. За способом впливу виокремлюють такі методи, як нормативно-правові (установлення норм, правил, вимог до діяльності в галузі обліку житла), організаційно-адміністративні (створення організаційних структур в сфері обліку житла та регламентація їхньої діяльності), економічні (використання засобів економічного й фінансового впливу на учасників управлінських відносин), дозвільні (реєстрація, сертифікація тощо). За характером впливу методи державного регулювання можуть бути прямими і непрямими. Залежно від тривалості впливу методи можуть бути короткостроковими, середньостроковими і довгостроковими залежно від того, на який термін досягнення результату розраховані управлінські рішення сфері обліку житла. За об'єктом впливу методи ділять на загальні та спеціальні.

Перш ніж перейти до дослідження особливостей державного регулювання обліку пошкодженого та знищеного житла в Україні, варто зазначити, яка саме нерухомість визначена законодавцем як об'єкт житлової власності. Таке визначення закріплене в підпунктах 14.1.129.1, 14.1.129.2, 14.1.129.3 14.1.129 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України. Це зокрема, житлові будинки, житлові будинки садибного типу, прибудови до житлових будинків, квартири, котеджі, одно-, півтораповерхові будинки невеликої житлової площі для постійного чи тимчасового проживання з присадибною ділянкою, кімнати у багатосімейних (комунальних) квартирах,

садові будинки, дачні будинки [31]. Як бачимо, Верховною Радою України закріплено вичерпний перелік таких об'єктів.

Розглядаючи особливості державного регулювання житлового фонду, автори І.І. Самойлова та О.О. Самойлов вважають, що «цілеспрямований вплив держави на діяльність всіх суб'єктів ринку, який здійснюється з використанням відповідних інструментів, характерних для державного регулювання економіки, і переслідує загальну мету, що досягається через приватні цілі, які повинні бути адаптовані до специфіки конкретного регіону» [57].

Дослідники також висловлюють думку про те, що основними напрямками органів державної влади в Україні в сфері регулювання ринку житлової нерухомості є: «створення нормативно-законодавчої бази функціонування ринку житлової нерухомості; надання субсидій і дотацій громадянам на придбання житла; підвищення інвестиційної привабливості; підтримання правопорядку на ринку, вирішення конфліктних та спірних питань; підтримка конкуренції на ринку, розвиток інфраструктури ринку та розробка напрямів його розвитку; контроль за учасниками ринку та проведенням операцій на ринку та контроль за використанням антимонопольних прав тощо» [57].

Водночас, науковець І.В. Білецький вважає, що державне регулювання будівельного сектору житлової нерухомості має такі особливості:

«← використання важелів державного регулювання лежить у площині правового поля і базується на чинному законодавстві держави, через норми якого відбувається регулювання соціально-економічних процесів;

– важелі державного регулювання цілеспрямовані на конкретний об'єкт, процес для досягнення певного результату (економічного, соціального тощо);

– важелі застосовуються органами державної влади та органами місцевого самоврядування» [2, с. 334].

На думку авторів, О.О. Мухіна та Ю.О. Юрченка основними суб'єктами державного регулювання та контролю житлової нерухомості є Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства

України, яке є «керівним органом щодо галузевої політики, що забезпечує технічне регулювання, затверджує інструкцію з проведення технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна» [26, с. 515]. Це суб'єкт державного регулювання вищого рівня. На локальному ж рівні «контрольні функції» належать до компетенції органів місцевого самоврядування [26, с. 515].

Найвищим органом в ієрархії державного регулювання та контролю житлових відносин є Кабінет Міністрів України.

Згідно з положеннями чинного Житлового кодексу України від 30 червня 1983 року центральним органом виконавчої влади з питань житлово-комунального господарства в житловій сфері є Міністерство з питань житлово-комунального господарства України (Мінжитлокомунгосп). Відповідно до статті 17 зазначеного кодифікованого акту «центральний орган виконавчої влади забезпечує формування та реалізує державну житлову політику, здійснює координацію в галузі управління житловим фондом, використання і забезпечення його схоронності» [13].

Російська військова агресія, яка спричинила безпрецедентні для України руйнування житлової інфраструктури, змусила переглянути застаріле житлове законодавство, яке уособлює Житловий кодекс України, хоча б частково. Так, навесні 2024 року Мінінфраструктури презентувало «Проект Закону України «Про основні засади житлової політики», який передбачає, зокрема: «запровадження Єдиної інформаційно-аналітичної житлової системи – публічного електронного реєстру, що забезпечує збирання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення та надання відомостей про державний житловий фонд, житловий фонд територіальних громад та приватний житловий фонд, а також про осіб, які можуть скористатися державною підтримкою в реалізації права на житло; надання особам компенсації за житло, пошкоджене та знищене внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, а також в інших випадках, визначених цим та іншими Законами України як одного з принципів житлової політики; що

особи, житло яких було зруйновано/знищено або пошкоджено внаслідок терористичних актів, бойових дій, диверсій, внутрішніх або міжнародних конфліктів, природних чи антропогенних (техногенних) надзвичайних ситуацій, мають право на повне та ефективне (справедливе) поновлення порушених майнових прав шляхом приведення їх до стану, що існував на момент пошкодження/руйнування житла, тобто повернення або відновлення матеріальних цінностей у натурі, тих же самих, або подібних, або речей такої самої вартості; відшкодування їх вартості у грошах (компенсація) тощо...» [39], [48].

Не дивлячись на високу актуальність необхідності оновлення правового регулювання житлових відносин в Україні, даний законопроект досі не був розглянутий Верховною Радою України.

Згідно з Положенням про Міністерство розвитку громад та територій України (Мінінфраструктури), Мініфраструктури є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України, і який формує та реалізує серед іншого державну регіональну політику, житлову політику; політику у сфері будівництва, нормування у будівництві, містобудування, просторового планування територій та архітектури; у сфері технічного регулювання у будівництві, ціноутворення у будівництві; у сфері з відновлення регіонів, територій та інфраструктури, що постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України; у сфері архітектурно-будівельного контролю та нагляду; у сфері контролю житлово-комунального господарства» [32]. З огляду на зазначене логічними є завдання Мінінфраструктури, передбачені в пункті 3 зазначеного акту, зокрема, забезпечення формування державної політики у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна. Тому, Мінінфраструктури здійснює державне регулювання електронного обліку знищеного та зруйнованого майна тим, що «забезпечує створення та функціонування відповідного Державного реєстру пошкодженого та знищеного майна, інших державних електронних реєстрів,

віднесених законами та іншими нормативно-правовими актами до сфери його компетенції» [32].

Функції державного регулювання та контролю електронного обліку пошкодженого та знищеного житла детально передбачені для Мінінфраструктури в пункті 21 Постанови КМУ «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 326 і від 26 березня 2022 року № 380» як для держателя Реєстру пошкодженого та знищеного майна, згідно з яким міністерство «забезпечує нормативно-правове регулювання у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна; розробляє та організовує виконання державних чи інших цільових програм з розвитку у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна; забезпечує створення, функціонування та ведення Реєстру пошкодженого та знищеного майна; забезпечує доступ до Реєстру пошкодженого та знищеного майна; забезпечує оприлюднення інформації про кількість пошкодженого та знищеного нерухомого майна тощо» [45].

Таким чином, можемо зробити висновок, що державне регулювання та контроль електронного обліку пошкодженого та знищеного майна внаслідок російських військових дій здійснюється центральним органом виконавчої влади з питань забезпечення реалізації державної регіональної політики і політики у сфері будівництва, архітектури, містобудування, а також з питань забезпечення реалізації державної політики у сфері житлово-комунального господарства та житлової політики, а саме Міністерством розвитку громад та територій України. Державне регулювання Мінінфраструктури реалізується у таких формах – організаційній, регулятивній та функціональній. *Організаційна форма державного регулювання електронного обліку житла, пошкодженого та зруйнованого внаслідок бойових дій на території України* передбачає формування певних механізмів та зв'язків роботи підрозділів органів та установ, уповноважених на здійснення покладених на них завдань (організація роботи, пов'язаної з провадженням діяльності щодо ведення

Реєстру пошкодженого та знищеного майна; організація електронної (технічної та інформаційної) взаємодії Реєстру пошкодженого та знищеного майна з іншими державними електронними інформаційними системами; організація виконання державних чи інших цільових програм з розвитку у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна тощо). *Регулятивна форма державного регулювання електронного обліку пошкодженого та зруйнованого житла* полягає у врегулюванні відповідних відносин нормами та правилами у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна; формування пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна; розробка державних чи інших цільових програм з удосконалення Реєстру пошкодженого та знищеного майна тощо). *Функціональна форма державного регулювання електронного обліку житла, пошкодженого та зруйнованого внаслідок бойових дій на території України* передбачає безпосереднє виконання функцій, спрямованих на забезпечення стабільної діяльності зазначених інструментів, зокрема, виконання робіт із національної стандартизації за рахунок коштів державного бюджету у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна; забезпечення доступу до Реєстру пошкодженого та знищеного майна; оприлюднення інформації (зокрема у формі відкритих даних) про кількість пошкодженого та знищеного нерухомого майна, у розрізі типу майна, характеру його пошкодження, населеного пункту, інших адміністративно-територіальних одиниць, дати пошкодження/знищення майна; надання роз'яснень щодо застосування законодавства з питань ведення Реєстру пошкодженого та знищеного майна тощо). То ж, як бачимо, форми державного регулювання електронного обліку пошкодженого та зруйнованого житла передбачають поєднання зовнішніх і внутрішніх складових цієї діяльності. Методика ж державного регулювання електронного обліку пошкодженого та зруйнованого житла передбачає поєднання способів управлінського впливу, таких як

нормативно-правові, організаційно-адміністративні, економічні, інформаційні, прямі та непрямі, договірні, короткострокові, середньострокові, довгострокові та інші способи досягнення мети. *Державний контроль Мінінфраструктури у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла*, передбачає: здійснення сукупності засобів нагляду за діяльністю підпорядкованих підрозділів, спрямованих на запобігання, виявлення та усунення порушень вимог, передбачених нормативно-правовими актами в процесі методичного керівництва ними; контроль виконання всіх передбачених вимог в процесі реєстрації повідомлень в Реєстрі пошкодженого та знищеного майна, здійснення контролю за функціонуванням електронних систем через моніторинг процесів їх ведення; здійснення контролю за дотриманням нормативних вимог щодо електронних довірчих послуг тощо.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

1. Історія використання перших електронних облікових систем, які б могли документувати пошкоджене або зруйноване житло почалась в країнах, інфраструктура яких часто потерпала від стихійних лих та природних катастроф, а також від триваючих військових конфліктів та війн. Такі системи відіграють велику роль в процесах повоєнного будівництва, адже часто слугують цифровою базою військових злочинів, скоєних країнами-агресорами.

2. Електронні системи обліку пошкодженого та знищеного житла акумулюють інформацію про пошкоджене або зруйноване житла напряму від власників або їх представників або ж інших осіб, уповноважених на здійснення таких дій. Таким прикладом можуть слугувати Федеральне агентство з надзвичайних ситуацій Сполучених Штатів Америки “FEMA”, яким запроваджено одну із найперших баз даних пошкодженого житла від стихійних лих в світі, або проект “Concrete Coalition”, який створив одну з найперших електронних баз зруйнованих будинків внаслідок землетрусів з метою їх реконструкції та відбудови. Крім того, в країнах з діючими військовими конфліктами широко розповсюджені приватні-волонтерські ініціативи з оцінювання шкоди та збитків, оцифрування фотознімків та наповнення електронних баз даними про пошкоджені споруди.

3. Епоха діджиталізації та інноваційних технологій наклала свій відбиток на механізми обліку пошкодженого та знищеного житла, то ж управлінські рішення щодо обліку відповідної нерухомості вимагають нових цифрових підходів. Яскравими прикладами цифровізації таких рішень в певній мірі можна вважати діяльність аерокосмічних організацій “Mahar Technologies”, “ICEYE”, або ж використання електронної системи «Супутниковий центр Організації Об’єднаних Націй» – “UNOSAT”, завдяки яким стала можлива фіксація зруйнованих або пошкоджених об’єктів нерухомості в будь-якому куточку світу, визначення ступеню їх

пошкодження, порівняння тенденцій руйнації інфраструктури в зонах ведення військових дій.

4. В Україні було створено декілька цифрових платформ, які містять інформацію про пошкоджене або знищене житло громадян. Серед них єдиний портал державних послуг «Дія», WarCrimes.gov.ua; «Росія заплатить», міжнародний Реєстр збитків для України, який розташований в Нідерландах, Реєстр пошкодженого та знищеного майна. Ці системи дозволяють фіксувати та документувати воєнні злочини, використовувати ці докази для отримання репарацій під час повоєнного відновлення та розбудови в майбутньому. На теперішній час державний Реєстр пошкодженого та знищеного майна є цифровою базою для збереження та захисту даних про пошкоджене або знищене житло українців, а також передумовою виникнення соціально-забезпечувальних відносин з відшкодування за об'єкти нерухомості, які зазнали руйнації від військових дій на території України.

5. Реєстр пошкодженого та знищеного майна є унікальним цифровим управлінським рішенням у сфері обліку пошкодженого та знищеного майна в Україні через військову російську агресію на території України, створеним з метою акумулювання збереження, обліку та захисту інформації власників майна, яке зазнало руйнації або знищення, захисту їх майнових прав та права на отримання майбутніх репарацій від країни-агресора.

6. Аналіз нормативно-правового забезпечення державного Реєстру пошкодженого та знищеного майна спонукає до висновку, що основу правового регулювання відносин, пов'язаних із його застосуванням становлять Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» та «Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 23 лютого 2023 року [47] постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня

2023 року «Деякі питання забезпечення функціонування Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» із доповненнями та змінами, а також постанова Кабінету Міністрів України 29 квітня 2022 року «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 326 і від 26 березня 2022 року № 380» [9].

7. Завдяки інтегрованому цифровому функціоналу Реєстру пошкодженого та знищеного майна з веб-порталом електронних послуг «Дія» та програмно-інформаційними комплексами державних відомств та установ, послуги яких необхідні в процесі здійснення обліку пошкодженого або зруйнованого житла, всі користувачі можуть безкоштовно реалізовувати своє право на внесення, зберігання, облік та захист інформації про пошкоджені або зруйновані житлові об'єкти шляхом доступу до Реєстру пошкодженого та знищеного майна через електронний кабінет після проходження відповідного процесу електронної верифікації.

8. Ключовий суб'єкт державного регулювання та контролю електронного обліку пошкодженого та знищеного житла через російську військову агресію – це Міністерство розвитку громад та територій України, яке реалізує таке державне регулювання та контроль у організаційній, регулятивній та функціональній формах. Організаційна форма передбачає формування певних механізмів та зв'язків роботи підрозділів органів та установ, уповноважених на здійснення покладених на них завдань (організація роботи, пов'язаної з провадженням діяльності щодо ведення Реєстру пошкодженого та знищеного майна; організація технічної взаємодії Реєстру пошкодженого та знищеного майна з іншими державними електронними інформаційними системами; організація виконання державних чи інших цільових програм з розвитку у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна тощо). Регулятивна форма полягає у врегулюванні відповідних відносин нормами та правилами (забезпечення

нормативно-правового регулювання у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна; формування пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна; розробка державних чи інших цільових програм з удосконалення Реєстру пошкодженого та знищеного майна тощо). Функціональна форма передбачає безпосереднє виконання функцій, спрямованих на забезпечення стабільної діяльності зазначених інструментів (виконання робіт із національної стандартизації за рахунок коштів державного бюджету у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна; забезпечення доступу до Реєстру пошкодженого та знищеного майна; оприлюднення інформації (зокрема у формі відкритих даних) про кількість пошкодженого та знищеного нерухомого майна, у розрізі типу майна, характеру його пошкодження, населеного пункту, тощо; надання роз'яснень щодо застосування законодавства з питань ведення Реєстру пошкодженого та знищеного майна тощо). Державний контроль Міністерства розвитку громад та територій України у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла, передбачає здійснення сукупності засобів щодо нагляду за діяльністю підпорядкованих підрозділів, спрямованої на запобігання, виявлення та усунення порушень вимог, передбачених нормативно-правовими актами в процесі методичного керівництва ними; на контроль за виконанням всіх передбачених вимог в процесі реєстрації повідомлень в Реєстрі пошкодженого та знищеного майна, на здійснення контролю за функціонуванням електронних систем через моніторинг процесів їх ведення; здійснення контролю за дотриманням нормативних вимог щодо електронних довірчих послуг тощо. Методи досягнення цілей державного регулювання та контролю за електронним обліком зруйнованого та пошкодженого житла становлять собою різноманітні способи управлінського впливу.

РОЗДІЛ ІІІ

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ СИСТЕМ ОБЛІКУ ПОШКОДЖЕНОГО ЖИТЛА В ПРОЦЕСАХ ПОСТКОНФЛІКТНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ

3.1. Проблеми в законодавчому забезпеченні електронних систем обліку пошкодженого житла в процесах відновлення

Законодавче регулювання відносин, пов'язаних із електронними системами обліку пошкодженого житла є важливою правовою підставою, яка реалізує їх у соціальні відносини і перетворює їх на суспільно-значиме явище. В Україні функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна стало можливим після законодавчого закріплення правового статусу його держателя – Мінінфраструктури, адміністратора – державного підприємства «Дія», користувачів, а також інших суб'єктів, які мають право доступу до електронної системи. Законодавче передбачення функціонального навантаження та завдань для відомств, установ, підприємств та організацій забезпечили оперативну обробку інформації, швидку розробку, прийняття управлінських рішень, а також їх ефективну реалізацію. Водночас, законодавче регулювання електронного обліку пошкодженого та знищеного житла не є ідеальним та страждає від неоднакового юридичного тлумачення і застосування норм права, від прогалин законодавства, неактуальних правових норм, а подекуди – відсутніх механізмів правової реалізації окремих відносин.

Одним із найсуттєвіших недоліків законодавчого регулювання електронного обліку пошкодженого та знищеного житла є *проблема застарілого житлового законодавства України*. Так, основний кодифікований законодавчий акт, який регулює житлові відносини в Україні був прийнятий понад 40 років тому, ще за часів існування Радянського Союзу. Як слушно зазначає Ю.М. Манцевич: «Україна і досі живе за Житловим кодексом Української РСР, прийнятим ще у 1983 році, переповненим застарілими нормами, які не можуть задовольнити потреби сучасного

суспільного розвитку» [22]. Автори В.Є. Львов та О.О. Коляда вважають, що: «чинний ЖК УРСР містить застарілі правові норми, не адаптовані до тих змін, які відбулися в житловій сфері» [21, с. 3]. М.К. Галянтич зауважує, що чинний Житловий кодекс УРСР базується на нормах законодавства СРСР та союзних республік. Прийняття Основ житлового законодавства СРСР колись пояснювалося необхідністю вирішення важливої соціальної проблеми, розширення житлового законодавства та забезпечення узгодженості між законодавством СРСР і республік. Таким чином, виникає питання щодо інтерпретації та розуміння суті житлового права в умовах сучасного суспільства. Житловий кодекс, який залишається чинним практично без змін з 1983 року, незважаючи певні «косметичні» зміни, як наприклад, зміни, внесені Законом України від 22 травня 2018 року щодо соціального захисту учасників Революції Гідності, не змінюють навіть преамбулу Житлового кодексу [7, с. 23]. Аналізуючи стан чинного житлового законодавства та його здатність відповідати сучасним вимогам, автор рекомендує, щоб новоприйнятий Житловий кодекс «врахував особливості правового регулювання житлових правовідносин та зняв би проблему паралельного застосування норм законодавства. В ньому мають бути зосереджені загальні цивільно-правові засади з особливостями, які не відзначені у Цивільному кодексі України, в тому числі зобов'язання, що виникають при будівництві житла, підстави переведення придатних для проживання жилих квартир у нежилі, правовий режим житлово-будівельних кооперативів та товариств співвласників багатоквартирного жилого будинку, особливості виникнення права власності та інших речових прав на житло; особливості цивільно-правової відповідальності власників і користувачів квартир (будинків), управління житловим фондом, правовий режим житлового фонду соціального призначення тощо» [7, с. 26].

В умовах повномасштабного російського військового вторгнення, правове регулювання житлових відносин набуває ще більшої актуальності. Норми Житлового кодексу, який має бути найдієвішим соціальним

регулятором за обставин руйнації та втрати житла тисячами українців, практично не діють. За даними інформ-джерел «близько 600 тис. українців стоять у чергах на отримання житла. Повномасштабне вторгнення оголило проблему застарілого законодавства і зараз розробляються нові підходи в житловій політиці... Навіть у великих містах, як Київ, немає фонду соціального житла. Коли трапляється трагедія, немає фонду житла, куди б людей можна було на місяць заселити. Тому перед законодавцями, центральними органами виконавчої влади, муніципалітетами стоїть виклик створити нову житлову європейську політику» [24].

З огляду на зазначене, стає зрозумілим, що сьогодні Україна потребує швидкої розробки нової житлової політики з урахуванням подій, які сталися після 2022 року. Уряд має сформулювати пропозиції щодо заміни застарілих норм Житлового кодексу на новий законодавчий акт, який би передбачав загальні засади державної житлової політики, ґрунтуючись на актуальних потребах українців та забезпечуючи додаткову підтримку особам, житло яких постраждало внаслідок війни. Така робота вже ведеться Міністерством розвитку громад та територій України. Як зазначалось у попередньому розділі, Мінінфраструктури презентувало Проєкт Закону України «Про основні засади житлової політики» [48], який передбачає актуальні напрямки житлової політики України в сучасних умовах та зорієнтований на використання нових цифрових рішень під час її реалізації. Так, згідно з Пояснювальною запискою до проєкту Закону України «Про основні засади житлової політики» визначено, що: «необхідність прийняття проєкту акта обумовлена, насамперед тим, що діюча редакція Житлового кодексу України, яка була розроблена у 1983 році та введена у дію з початку 1984 року, незважаючи на внесені численні зміни, не відповідає соціально-економічному та політичному устрою держави, включаючи перехід України до ринкової економіки» [39, с. 1]. Розробники проєкту зауважують, що: «наша країна, насамперед територіальні громади, стикнулися з безпрецедентними викликами, одним з яких є розв'язання житлової кризи, яку поглиблює збройна агресія Російської

Федерації проти України. Наразі в Україні майже 4,9 млн. внутрішньо переміщених осіб, з них близько 2,5 млн. осіб не можуть повернутися до своїх домівок через пошкодження (знищення) житла або житло знаходиться на тимчасово окупованих територіях чи на яких ведуться бойові дії. Близько 5,9 млн. осіб перебувають за кордоном, з яких: близько 60% планують повернутись в Україну... Наявна законодавча та нормативна база недостатня та недосконала, оскільки не забезпечує правових засад реалізації конституційного права кожного на житло, можливостей держави створити умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду, а особливо для громадян, які потребують соціального захисту, і яким гарантовано надання житла державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату» [39, с. 2].

То ж нові положення проєкту передбачають, передусім, «встановлення принципів житлової політики, що відповідають принципам, закладеним в міжнародних документах Європейського Союзу, а саме: доступності та безбар'єрності житла; непорушності права на житло та недоторканності житла; прозорості та громадської участі; свободи вибору; справедливості та рівного доступу кожного до житла; стратегічного планування; соціальної інтеграції тощо» [39, с. 4], а також, пропонують визнати Житловий кодекс УРСР таким, що втратив чинність. Оновлення житлового законодавства України та приведення його у відповідність до сучасних обставин однозначно матиме позитивний вплив на законодавче регулювання електронного обліку пошкодженого та зруйнованого житла, а перспективна інтеграція двох цифрових систем – Реєстру пошкодженого та знищеного майна разом із майбутньою Єдиною інформаційно-аналітичною житловою системою, запровадження якої теж передбачене проєктом, стане ефективним управлінським рішенням в удосконаленні законодавчого регулювання електронного обліку пошкодженого та знищеного житла та в реформуванні житлової політики України в цілому.

Наступним недоліком законодавчого регулювання електронного обліку пошкодженого та знищеного житла в Україні полягає у *складності нормативно передбачити регулювання всіх можливих варіантів суспільних відносин у сфері обліку пошкодженого або зруйнованого майна*, адже і для українського уряду, і для парламенту, і навіть для суспільства такий досвід є новим.

Так, положеннями Закону України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 23 лютого 2023 року передбачено, що вносити інформаційні повідомлення про знищене або пошкоджене майно та подавати відповідні заяви можуть як юридичні, так і фізичні особи, однак, на відміну від фізичних осіб, які мають право отримувати компенсації за пошкоджені/знищені об'єкти нерухомого майна (це власники пошкоджених/знищених об'єктів нерухомого майна, замовники будівництва, власниками спеціального майнового права на неподільні житлові об'єкти незавершеного будівництва, майбутні об'єкти житлової нерухомості, особами, які здійснили інвестування/фінансування будівництва, членами житлово-будівельних (житлових) кооперативів, які викупили об'єкти нерухомої власності, спадкоємці вищезазначених осіб (стаття 2 Закону), отримувати такі компенсації можуть лише деякі категорії юридичних осіб, а не всі. Так, частиною другою пункту 1 статті 2 Закону передбачено, що «об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, управителі багатоквартирних будинків, житлово-будівельні (житлові) кооперативи, які здійснюють утримання відповідних будинків, особи, уповноважені співвласниками багатоквартирних будинків відповідно до Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» (у разі якщо співвласники самостійно

здійснюють утримання багатоквартирного будинку та в цьому будинку не створено об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, не призначено управителя, відсутній житлово-будівельний (житловий) кооператив, який здійснює його утримання), – у разі отримання компенсації за пошкоджене спільне майно багатоквартирного будинку мають право на отримання компенсації» [47]. Так само поза межами законодавчого регулювання залишились особи без громадянства та іноземці.

Наступною проблемою законодавчого забезпечення процесів електронного обліку пошкодженого та знищеного житла в Україні є *правова невизначеність у регулюванні щодо осіб, житло яких було пошкоджене або зруйновано до 24 лютого 2022 року*, адже Закон не передбачає технічної можливості подання інформації про об'єкти зруйнованої або пошкодженої житлової власності, які були зруйновані до повномасштабного вторгнення. Більшість такого житла знаходиться на окупованих територіях Луганської та Донецької областей, однак точної статистики щодо кількості таких об'єктів не існує та, імовірно, зможе виникнути лише після закінчення війни та активних бойових дій на зазначених територіях. Проте, 10 квітня 2024 року Верховною Радою України було одержано проєкт Закону «Про внесення змін до Закону України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» щодо компенсації знищеного чи пошкодженого майна, що знаходиться на територіях ведення активних бойових дій або тимчасово окупованих Російською Федерацією», метою якого є правове регулювання суспільних відносин, пов'язаних із електронним обліком об'єктів житлової власності, які знаходяться на окупованих територіях, зруйнованих або пошкоджених до 24 лютого 2022 року та отримання компенсацій від держави (далі – Проєкт) [42]. Проєкт було

прийнято за основу 4 червня 2024 року із продовженням строку підготовки. Станом на 7 листопада 2024 року Проєкт очікує на друге читання.

Необхідність законодавчого врегулювання зазначених відносин обґрунтована тим, що «на відміну від жителів деокупованих територій, внутрішньо переміщені особи з районів, що входять до списку територій, на яких тривають активні бойові дії або які тимчасово окуповані російською федерацією, не мають змоги підтвердити факт пошкодження чи знищення свого нерухомого майна. А згідно із Законом без такої процедури відсутня можливість розраховувати на подальшу компенсація свого майна. Відсутність власного житла спонукає людей до подальшої міграції та пошуку «кращої долі», зокрема закордоном, послаблює їхній соціально-економічний стан, а як наслідок погіршує і соціально-економічне становище держави» [35].

Отже, законопроектом пропонується:

«- полегшити процедуру отримання компенсації за зруйновані або пошкоджені об'єкти нерухомого майна для ВПО, які перемістилися з територій, включених до переліку територій, на яких ведуться бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, щодо яких не визначено дати завершення бойових дій або тимчасової окупації;

- прирівняти пошкоджені об'єкти нерухомого майна, що розташовані на територіях, включених до переліку територій, на яких ведуться активні бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, щодо яких не визначено дати завершення бойових дій або тимчасово окупованих, до зруйнованих через неможливість зафіксувати пошкодження та забезпечити надання компенсації відповідно до статті 8 Закону України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти

України» і Порядку та переліку документів, яким буде регламентуватися процедура подання заявок на компенсацію за об'єкти зруйнованого або пошкодженого майна відповідно частини 20, 21 статті 4 законопроекту;

- не проводити процедуру обстеження знищеного або пошкодженого нерухомого майна, яке розташоване на територіях, включених до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, щодо яких не визначено дати завершення бойових дій (припинення можливості бойових дій) або тимчасової окупації тощо» [37].

Проектом також було передбачено спробу врегулювати відносини щодо електронного обліку пошкодженого та зруйнованого житла та отримання компенсацій для іноземних громадян: «включити до категорії отримувачів компенсації за пошкоджені/знищені об'єкти нерухомого майна іноземців, які здійснюють свою господарську діяльність на території України, є власниками пошкоджених/знищених об'єктів нерухомого майна та зазнали прямих матеріальних збитків внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України» [36].

Наостанок варто зазначити про *недоліки механізмів електронного подання інформації щодо знищеного та пошкодженого майна для юридичних осіб*, які досі перебувають в процесі розробки, а отже потребують додаткового правового регулювання, яке б враховувало всі особливості використання Реєстру пошкодженого та знищеного майна юридичними особами.

Отже, з урахуванням наведеного, можна зробити висновок про те, що законодавчий механізм регулювання відносин електронного обліку пошкодженого та знищеного майна не є ідеальним та потребує коригування, деякі процеси якого вже розпочато. Суспільні відносини в сфері правового регулювання електронного обліку пошкодженого та зруйнованого житла постійно трансформуються та ускладнюються несприятливими зовнішніми обставинами, такими як триваючі бойові дії, кризи фінансового та енергетичного забезпечення, ракетні атаки та диверсії, що вимагають від

держави збільшення зусиль та ресурсів в процесах врегулювання суспільних відносин.

3.2. Основні напрямки вдосконалення державного регулювання електронних систем обліку пошкодженого житла в процесах відновлення в Україні

Державне регулювання електронного обліку пошкодженого та знищеного житла починається із забезпечення законодавчого регулювання суспільних відносин, а також із їх правового регулювання підзаконними актами. Наявність нормативно-правової бази дає можливість реалізовувати подальше державне регулювання відносин, пов'язаних з електронним обліком пошкодженого та знищеного житла у формі здійснення організаційних та функціональних заходів. То ж умовно можемо виділити декілька напрямків державного регулювання у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла: удосконалення нормативно-правової бази у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла; використання інструментів високих технологій та цифровізації в публічному адмініструванні обліку пошкодженого та знищеного житла; забезпечення існування доступного мобільного Інтернету технології 5G по всій території України та створення сприятливих умов для підтримки функціоналу електронних систем обліку пошкодженого та знищеного житла в Україні; залучення інвестицій та їх спрямування для розвитку інновацій у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла; забезпечення кібербезпеки (розробка правових норм боротьби з кіберзлочинністю, запровадження міжнародних стандартів та технологічних рішень); стимулювання розвитку науки та сприяння втіленню вітчизняних наукових досягнень в практичну сферу обліку пошкодженого та знищеного майна; сприяння розвитку цифрової освіти та формуванню цифрової культури в українському суспільстві.

Удосконалення нормативно-правової бази у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла. Законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти у сфері публічного управління та адміністрування електронним обліком пошкодженого та знищеного житла в Україні вже неодноразово змінювались та доповнювались, незважаючи на те, що вони виникли рік або два назад. Це пояснюється тим, що нестабільність безпекової та економічної ситуації в країні постійно трансформує існуючі інструменти та механізми правового регулювання, а інколи потребує нових. Гнучкість законодавства та його відповідність вимогам реальної дійсності є головною умовою успішного подолання труднощів та вирішення складних задач. Так, наприклад, в Законі України від 23 лютого 2023 року № 2923-IX «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» вже були внесені зміни у вересні 2024 року, які стосуються визначення правового статусу органів місцевого самоврядування щодо затвердження місцевих програми з відновлення пошкоджених об'єктів нерухомого майна [41]. Так само зазнав змін і доповнень «Порядок функціонування Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» [44]. Відтак, було доповнено «перелік публічних реєстраторів Реєстру пошкодженого та знищеного майна нотаріусами (п. 4²) та головами/членами комісії з проведення обстеження знищених окремих категорій об'єктів нерухомого майна, зокрема із застосуванням інформаційних продуктів дистанційного зондування Землі (п. 4¹), доповнено переліком відомостей та документів, які підлягають занесенню в Реєстр пошкодженого та знищеного майна, а саме «відомостями про отримувачів компенсації за пошкоджені чи знищені об'єкти нерухомого

майна (п. 27⁻¹), повідомленнями про завершення проміжного етапу ремонтних робіт і повідомленням про завершення ремонтних робіт (п. 27⁻²), повідомленнями про проведення проміжного етапу будівництва, повідомленням про можливість проведення проміжної верифікації цільового використання коштів компенсації та повідомлення про завершення будівництва (п. 27⁻³), відомостями про перерахування коштів компенсації, про повернення коштів компенсації (п. 27⁻⁴), відомостями про різницю вартості в разі, коли сума фінансування придбання (інвестування/фінансування будівництва) житла є нижчою за грошову суму, зазначену в житловому сертифікаті (п. 27⁻⁵), відомостями про відмову/погодження фінансування придбання житла та поновлення/зупинення розгляду звернення про фінансування придбання житла (п. 27⁻⁶), відомостями щодо нотаріально посвідчених договорів про придбання квартири, іншого житлового приміщення, будинку садибного типу, садового або дачного будинку (зокрема фінансування придбання такого приміщення/будинку, що буде споруджений у майбутньому, або інвестування/фінансування його будівництва) із використанням житлового сертифіката (п. 27⁻⁷), актами обстеження об'єкта, зокрема із застосуванням інформаційних продуктів дистанційного зондування Землі відповідно до Порядку реалізації експериментального проекту щодо проведення обстеження знищених окремих категорій об'єктів нерухомого майна, зокрема із застосуванням інформаційних продуктів дистанційного зондування Землі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 жовтня 2023 року № 1185 (п. 27⁻⁸) тощо [44]. Не виключено, що даний перелік буде з часом розширюватись і далі, а нормативно-правова база удосконалюватись, адже потребує додаткового правового регулювання порядок внесення даних про пошкоджене або зруйноване житло юридичними особами, відносини електронного обліку пошкодженого та зруйнованого житла та отримання компенсацій іноземними громадянами, питання обліку пошкодженого та зруйнованого житла для осіб, чия нерухома власність була пошкоджена до 24 лютого 2022 року.

Використання інструментів високих технологій та цифровізації в публічному адмініструванні обліку пошкодженого та знищеного житла. Як вже зазначалось у попередніх розділах, інструменти інноваційних технологій, такі як системи супутникового відстеження об'єктів пошкодженого нерухомого майна та програми оцифрування зроблених знімків з метою їх інтеграції в інформаційно-довідкові комплекси відіграють величезну роль для збирання та ведення об'єктивної статистики щодо зруйнованих житлових об'єктів там, де немає можливості подати таку інформацію вручну. Сьогодні в Україні таких регіонів дуже багато – це зони ведення активних бойових дій, лінії зіткнення тощо. Уряд вже мав досвід використання таких технологій, а саме у 2023-2024 роках на території Мелітопольської громади в рамках експериментального проєкту щодо проведення обстеження знищених окремих категорій об'єктів нерухомого майна. Експеримент здійснювався за підтримки Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні (UNDP).

Метою експериментального проєкту було визначення результатів обстеження знищених об'єктів нерухомого майна окремих категорій, зокрема за допомогою інформаційних технологій дистанційного зондування Землі, для підтвердження факту знищення таких об'єктів та подальшого надання компенсацій їхнім власникам відповідно до встановленого законодавством порядку [36]. Передбачалось, що Мінінфраструктури було відповідальне за публікацію на офіційному веб-сайті «переліку веб-ресурсів, зображень об'єктів, які комісія могла використовувати під час обстеження із застосуванням інформаційних продуктів дистанційного зондування Землі, а також відповідальне за зазначення алгоритмів отримання доступу до таких зображень» [36]. Ключовою метою експериментального проєкту є надання Комісії з оцінки зруйнованих об'єктів нерухомого майна, зокрема за допомогою дистанційного зондування Землі, доступу до супутникових знімків високої роздільності здатності для підтвердження факту знищення окремих об'єктів нерухомого майна в місті Мелітополь [25]. За результатами роботи Комісія складає акт дистанційного обстеження, сформованого за допомогою

засобів Реєстру пошкодженого та знищеного майна. Акт дистанційного обстеження обов'язково має бути внесений до Реєстру пошкодженого та знищеного майна, з присвоєнням йому відповідного реєстраційного номера та з обов'язковим застосуванням кваліфікованого електронного підпису. Наступним етапом стало відправлення копії акта дистанційного обстеження протягом трьох календарних днів після його складання через єдиний веб-портал електронних послуг «Дія», в тому числі за допомогою мобільного додатку «Дія», за умови його технічної реалізації, або шляхом направлення на поштову адресу [36].

Варто зауважити, що експеримент, який був спрямований на набуття практичного досвіду використання інноваційних технологій фіксації об'єктів пошкодженої або знищеної нерухомої власності, дав можливість зробити висновок про те, що інструменти високих технологій у поєднанні з інструментами діджиталізації значно полегшують та прискорюють внесення даних про пошкоджене та зруйноване житло, особливо, якщо мова йде про території, де здійснювати таку роботу занадто складно або небезпечно. Це зменшує фінансові витрати на забезпечення процесів обліку житла та мінімізує людський фактор, який подекуди може бути причиною недостатньо точної або об'єктивної інформації. Натомість, електронні технології забезпечували точність у вивченні інформаційних даних, так, згідно зі Звітом про результати реалізації експериментального проекту Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні (UNDP) (далі – Звіт) було проведено комплекс таких заходів: збір даних, аналіз зображень, оцінка руйнувань. У Звіті зазначено, що: «збір даних: базові дані збирались, включаючи супутникові зображення високої роздільної здатності, за період до і після лютого 2022 року. Масиви даних, необхідні для аналізу та остаточного звіту включають:

- цифрові векторні карти від державної установи Науково-дослідного інституту проектування міст «Діпромісто»;

- дані адресного реєстру, а саме: поштовий індекс, область, район, населений пункт (тип та назва населеного пункту), назва вулиці, номер об'єкту (будівлі), географічні координати об'єкту, призначення будівлі;

- інформацію про об'єкт - площу (житлова та загальна), кількість поверхів, корпусів, загальну кількість квартир;

- кадастрові номери земельних ділянок. Файл у векторному форматі, що містив інформацію про кадастровий номер земельної ділянки та тип її використання» [25]. За результатами аналізу обстежень та оцінки руйнувань було запропоновано класифікувати об'єкти за наступними категоріями: *«неможливо встановити факт знищення об'єкта: Якщо конструкція будівлі є цілісною і відсутні будь-які ознаки пошкоджень чи знищення; об'єкт потребує додаткового обстеження: Якщо зображення не є чітким через певні перешкоди, якість, тіні тощо, тоді воно класифікується як таке, що потребує подальшого обстеження за допомогою додаткових джерел інформації, якщо такі існують; наявність пошкоджень: Якщо будівля частково або серйозно пошкоджена, але каркас будівлю є видимим; зруйновано: будівля вважається зруйнованою, якщо остання є повністю знищеною, відсутні її структурні елементи (фундамент, стіни, стелі), або вона була знесена чи вже не існує»*[25]. Разом із інформаційними даними протягом експерименту використовувалась інформаційна панель картографування та звітності геоінформаційної системи. То ж в результаті експерименту в місті Мелітополь «було проаналізовано 33 985 об'єктів нерухомості/об'єктів з використанням найновіших супутникових знімків високої роздільної здатності, і виявлено, що 55 будівель (0,16%) було зруйновано, 72 будівлі (0,2%) зазнали пошкоджень, та 18 будівель потребують подальшого дообстеження через недостатню якість отриманих знімків... На основі отриманих даних Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні (UNDP) розроблено прототип модуля на платформі ArcGIS Online. Цей модуль візуалізує оцінку пошкоджень, включаючи зображення до і після для зручності порівняння, що сприятиме членам Комісії співставляти отримані результати з поданими заявами» [25].

Також, як вбачається зі Звіту, «картографічний компонент містить інтерактивні карти, що демонструють рівень руйнувань до і після 24 лютого 2022 року, межі міст, позначення пошкоджених об'єктів, а також два супутникові знімки. Інформаційний блок містить таблиці з технічними характеристиками знімків, попередню оцінку стану об'єктів на основі геопросторового аналізу та можливість введення дати створення звіту. Цей модуль дозволяє створювати звіти у форматі PDF з попередніми результатами оцінки об'єктів нерухомості міста Мелітополь» [25].

Зважаючи на викладене, за результатами реалізації експериментального проекту виявлено можливість встановлення Комісією факту знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна у місті Мелітополь із застосуванням інформаційних продуктів дистанційного зондування Землі та надання компенсації їх власникам відповідно до Порядку надання компенсації.

Врешті, Комісією було зроблено остаточний висновок про наявність можливості запровадження обстеження знищених окремих категорій об'єктів нерухомого майна, зокрема із застосуванням інформаційних продуктів дистанційного зондування Землі на території територіальних громад, які розташовані в районі проведення активних бойових дій або перебувають у тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні) (згідно із Переліком територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженим наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22 грудня 2022 року № 309, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 23 грудня 2022 року за № 1668/39004) [25]. Водночас, Комісією зауважено, що: «наразі відсутні відповідні інформаційні системи (цифрові рішення) для забезпечення доступу і порівняння у зручному форматі супутникових знімків високої роздільної здатності» [25, с. 5]. Тому, запропоновано «забезпечення інтеграції інформаційних продуктів дистанційного зондування Землі в публічні інформаційні системи Державної служби України з питань геодезії,

картографії та кадастру та налагодження інформаційної взаємодії Комісій з проведення обстеження знищених окремих категорій об'єктів нерухомого майна, зокрема із застосуванням інформаційних продуктів дистанційного зондування Землі з такими системами» [25].

Таким чином, можемо підсумувати, що інструменти інноваційних технологій разом, поєднуючись із продуктами цифровізації та автоматизації становлять унікальний та незамінний інструментарій у зборі та акумуляції інформаційних даних для обліку пошкодженого та знищеного житла.

Забезпечення існування доступного мобільного Інтернету технології 5G по всій території України та створення сприятливих умов для підтримки функціоналу електронних систем обліку пошкодженого за зруйнованого житла в Україні. Цілком зрозуміло, що для доступу до даних Реєстру пошкодженого та знищеного майна, а також для завантаження та вивантаження з нього інформації необхідний стабільний Інтернет-зв'язок. Міністерство цифрової трансформації України в листопаді 2024 року анонсувало пілотний проект із впровадження 5G в першому українському місті: «запуск 5G на всій території країни поки неможливий через воєнний стан, тому протягом двох років буде проводитись тестове використання обладнання та перевірятись сумісність мереж 5G з військовим обладнанням. Це важливий крок для повноцінного запуску 5G в Україні в майбутньому, а також один із пунктів стратегії розвитку телекому до 2030 року» [62].

Водночас, згідно з положеннями Стратегії розвитку сфери електронних комунікацій України – 2030, презентованої Міністерством цифрової трансформації України, розвиток телекомунікацій забезпечить «національну безпеку України, створить базу для модернізації економіки, залучення інвестицій в економіку, зокрема іноземних, створить умови для віддаленої роботи, включення в соціальні процеси людей, які не мають змоги працювати фізично, офлайн, таких як учасники бойових дій, особи з інвалідністю [59, с. 101]. Крім того, «урядом було реалізовано низку масштабних інфраструктурних проєктів:

- з розмінування деокупованих територій та відновлення цифрової інфраструктури;

- з будівництва нових доріг, житла, які є адаптованими для розгортання сучасних та стійких мереж електронних комунікацій;

- підключення домогосподарств та соціальних об'єктів у сільській місцевості та важкодоступних регіонах до фіксованого або супутникового Інтернету. Державою створено умови для розбудови нових стійких мереж електронних комунікацій. Відновлення зруйнованої цифрової інфраструктури та будівництво нової здійснювалося на основі інноваційних рішень та обладнання новітнього зразка, зокрема із зарубіжних країн» [59, с 54].

Безперечно, що державне регулювання у сфері забезпечення доступу українців до мереж 5G та цифрової підтримки електронних систем обліку пошкодженого та знищеного житла потребує реалізації подібних напрямків. Крім того, для сприяння розгортанню електронних комунікаційних мереж та відновленню мереж, зруйнованих внаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації до України, необхідно забезпечити належне виконання Закону України «Про доступ до об'єктів будівництва, транспорту, електроенергетики з метою розвитку електронних комунікаційних мереж», ухваленого у 2017 році [59, с. 22]. Зважаючи на це, стратегічними напрямками в розвитку електронних комунікацій є:

- «- післявоєнне відновлення мереж (можливість одразу переходити на нові технології замість зруйнованих старих);

- розширення доступу до інтернету по всій країні;
- розвиток military-tech: ефективні рішення у сфері військових електронних комунікацій, доступ до інтернету в польових умовах;
- підвищення стійкості українських мереж;
- спільне створення та користування інфраструктурою для електронних комунікацій (infrastructure sharing);
- формування спільного 5G-коридору з ЄС;
- поділ сфери, зростання угод M&A;

- укрупнення сфери, консолідація» [59, с.7].

Залучення інвестицій та їх спрямування для розвитку інновацій у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла. Інвестиційна політика, як і будь-яка інша галузь політики, зазнала значних змін за час війни. Автори І. Хома та Х. Воробій зазначили, що «через війну кількість українських інвесторів зменшилася, оскільки багато хто втратив своє майно. Ризиковість інвестицій збільшується через неможливість страхування військових загроз» [63, с. 85]. Незважаючи на складність ситуації, дослідниці відзначають, що інноваційні технології є найперспективнішою для інвестицій, з обсягом привабливості в 11 млрд. доларів. Україна перебуває на шляху до побудови цифрової держави, реалізуючи процеси діджиталізації» [63 с. 88]. Важливим рушійним фактором на шляху до позитивних змін інвестиційної політики під час війни є прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків» від 22 листопада 2023 року № 3497-IX, який вступив в силу першого січня 2024 року [43]. Метою його прийняття стало створення умов для масштабування інвестицій в Україні в умовах військових дій та повоєнного відновлення [38]. Законодавчий акт, зокрема, спрямований «усунути прогалини, що обмежують можливість страхування вітчизняних інвестицій Експортно-кредитним агентством, в тому числі в умовах військових дій та повоєнного відновлення» [38, с. 5]. Серед іноземних суб'єктів, які підтримують цифровізацію державного сектору України можна виділити уряди Швейцарії, Великобританії, USAID, Програма розвитку ООН в Україні, програма “Digital Europe” тощо. Власне проєкт, результатом якого став Реєстр пошкодженого та знищеного майна реалізувався за підтримки USAID/UK aid проєкту «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах/TAPAS».

Забезпечення кібербезпеки, розробка правових норм боротьби з кіберзлочинністю, запровадження міжнародних стандартів та технологічних рішень. В силу положень статті 1 Закону України «Про основні

засади забезпечення кібербезпеки України», кіберзлочиним визнається кримінальне діяння, що вчинене у кіберпросторі чи з його використанням, за яке передбачена кримінальна відповідальність у встановленому законом порядку та/або яке визнано злочином міжнародними договорами України [49]. Найпотужніші кібератаки в історії України були зафіксовані в січні та лютому 2022 року перед початком повномасштабного російського збройного вторгнення в Україну. В цілому, за час війни об'єктами атак ставали банківські установи, урядові сайти та сайти державних організацій України, енергосистеми, мережі мобільного зв'язку, супутникову платформу Viasat портал «Дія» тощо. Зважаючи на те, що за даними Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України кількість кіберзлочинів за перше півріччя 2024 року зросла на 19% у порівнянні з першим півріччям 2023 року [55]. Реєстр пошкодженого та знищеного майна також може стати мішенню кіберзлочинців, адже як вважає, дослідниця К.С. Токарева: «атаки цього типу можуть призвести до пошкодження або повного знищення даних, що знаходяться в системі. Подібна ситуація може серйозно ускладнити або навіть зробити неможливим процес відшкодування збитків для постраждалих, оскільки важлива інформація для реалізації компенсаційних процедур може бути втрачена» [60, с. 489]. Більш того, атаки на Реєстр пошкодженого та знищеного майна можуть плануватись з метою знищення документальних даних про воєнні російські злочини, то ж надійного захисту потребує і міжнародний Реєстр збитків для України (RD4U).

Такий напрямок удосконалення державного регулювання як *стимулювання розвитку науки та сприяння втіленню вітчизняних наукових досягнень в практичну сферу обліку пошкодженого та знищеного житла* стане можливим при вивченні базових особливостей та тенденцій цифрових технологій у закладах освіти, починаючи із закладів загальної середньої освіти, для того, щоб в юному віці формувати уявлення про потужні можливості цифровізації, інформатизації та автоматизації. Лише ефективна освітня база, яка даватиме можливість вивчення цифровізації як науки щодо

трансформації можливостей управління, надасть змогу у майбутньому використовувати вітчизняні продукти наукового розвитку в процесах трансформації публічного управління та адміністрування.

Сприяння розвитку цифрової освіти та формування цифрової культури в українському суспільстві. Формування в уяві українців необхідності утвердження основ цифрової культури в суспільстві спонукатиме його до ознайомлення з нею, подальшого вивчення, а згодом і використання у професійній діяльності та науці. На жаль, в українському законодавстві відсутнє нормативне закріплення терміну «цифрова культура», водночас дефініція «цифрова освіта» передбачена в пункті 4 «Положення про Єдиний державний веб-портал цифрової освіти «Дія. Освіта» як «цілеспрямована пізнавальна діяльність особи з метою отримання знань, умінь та навичок або їх вдосконалення протягом життя з використанням цифрових технологій, комп'ютерів, інших електронних носіїв, функціональні можливості яких дають змогу використовувати Веб-портал цифрової освіти» [30; 50]. Метою даного підзаконного акту є забезпечення цифрової грамотності осіб незалежно від їх віку. Водночас, доктринальні погляди на поняття «цифрова культура» зводяться до того, що це є «система правил поведінки людини, яких вона дотримується під час використання інформаційно-комунікаційних технологій» [20, с. 219]. Зрозуміло, що сьогодні культура обміну інформацією може бути спотворена недостовірними даними та маніпуляціями, тому важливим є підвищення інформаційної грамотності населення, в тому числі підвищення навичок суспільства в ефективному використанні сучасної цифрової техніки та опануванні інформаційними технологіями. Це значно спростить процеси оволодіння інтерфейсом Реєстру пошкодженого та знищеного житла, допоможе коректно та швидко подавати інформаційні повідомлення, вносити документальні дані до бази та підтримувати комунікацію шляхом використання інформаційних технологій. Варто зауважити, що згаданий проєкт «Дія. Освіта» поставивши за мету «зробити прорив не тільки у цифрових знаннях, а й загалом у навичках та вміннях,

актуальних у сучасному світі», забезпечив покращення стану володіння цифровими навичками в Україні. Водночас слід зазначити, що проєкт «Дія. Освіта» регулярно здійснює дослідження у сфері цифрових навичок. У результаті дослідження за 2023 рік, частка осіб з доступом до мережі Інтернет зросла на 5,4 % у порівнянні із 2019 роком, цифрові навички підвищились на 12,6 % у порівнянні із 2019 роком; 58,3% українців віком від 18 до 70 років виявляють інтерес до підвищення своїх цифрових навичок [50]. Отже, процеси ліквідації цифрової безграмотності сприятимуть розвитку онлайн-взаємодії громадян та держави, забезпечуючи при цьому ефективне надання та споживання публічних послуг.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III

1. Законодавче регулювання електронного обліку пошкодженого та знищеного житла має певні недоліки, пов'язані з тим, що йому притаманні неоднакове юридичне тлумачення і застосування норм права, прогалини законодавства, неактуальні або застарілі правові норми, а подекуди відсутні механізми правової реалізації окремих відносин. Серед ключових проблем законодавчого регулювання електронного обліку пошкодженого та знищеного житла в Україні можна виділити: проблему застарілого житлового законодавства України; проблему складності нормативного передбачення регулювання всіх можливих варіантів суспільних відносин у сфері обліку пошкодженого або зруйнованого житла через те, що для українського уряду, для парламенту і навіть для українського суспільства такий досвід є новим; проблему правової невизначеності у регулюванні обліку житла та надання компенсацій щодо осіб, житло яких було пошкоджене або зруйновано до 24 лютого 2022 року, а також щодо осіб без громадянства та іноземців; проблему недосконалого механізму електронного подання інформації щодо знищеного та пошкодженого житла для юридичних осіб.

2. Серед напрямків державного регулювання у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла можна виокремити: удосконалення нормативно-правової бази у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла; використання інструментів високих технологій та цифровізації в публічному адмініструванні електронного обліку пошкодженого та знищеного житла; забезпечення функціонування доступного мобільного Інтернету технології 5G по всій території України та створення сприятливих умов для підтримки функціоналу електронних систем обліку пошкодженого та зруйнованого житла в Україні; залучення інвестицій та їх спрямування для розвитку інновацій у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла; посилення заходів кібербезпеки (розробка правових норм боротьби з кіберзлочинністю, запровадження міжнародних стандартів та технологічних рішень); стимулювання розвитку

науки та сприяння втіленню вітчизняних наукових досягнень в практичну сферу обліку пошкодженого та знищеного житла; сприяння розвитку цифрової освіти та формуванню цифрової культури в українському суспільстві.

3. Удосконалення державного регулювання систем електронного обліку знищеного та пошкодженого житла має реалізовуватись через приведення у відповідність житлового законодавства до сучасних вимог та прийняття нового Житлового кодексу України; вжиття заходів щодо створення додаткового правового регулювання обліку пошкодженого та зруйнованого майна та отримання компенсацій для ВПО, іноземців та осіб без громадянства, вирішення питання технічного забезпечення подання інформаційних повідомлень через портал «Дія» для юридичних осіб; через забезпечення державою можливостей використовувати системи супутникової зйомки високої роздільної здатності, інформаційних інструментів дистанційного зондування Землі з можливістю оцифровувати отримані знімки та інтегрувати їх у електронні системи обліку пошкодженого та зруйнованого житла; через розвиток та підтримку телекомунікацій, зокрема забезпечення всезагального доступу до інтернету 5G з метою забезпечення ефективного інтернет-з'єднання з необхідними електронними системами, через залучення інвестицій та сприяння розвитку цифровізації в Україні як науки, інструменту боротьби з кіберзлочинністю, технології та суспільної культури.

ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ

Магістерська дисертація є результатом дослідження актуальної наукової проблеми публічного управління, а саме електронного обліку пошкодженого та знищеного майна в Україні та особливостей управлінських рішень, які розробляються, приймаються та реалізуються в даній сфері.

Результати дослідження підтверджують успішне досягнення поставлених цілей та вирішення завдань, що дозволяє сформулювати такі висновки та практичні рекомендації:

1. Під управлінським рішенням слід розуміти послідовність індивідуальних або колективних управлінських дій, що стали результатом комплексного вивчення певної сфери управління (конкретної управлінської ситуації), вибору найкращої альтернативи втручання в неї, спрямованої на досягнення конкретної управлінської мети. Це своєрідна сукупність оцінок і висновків про стан об'єкта управління та прийняття суб'єктом управління найоптимальнішого механізму та способу дій для розв'язання поточної проблеми.

2. Аналіз зарубіжних наукових поглядів щодо поняття «управлінське рішення» спонукає до висновку, що концепція «управлінські рішення» (“management decisions”) майже повністю замінюється такими категоріями як “management decision-making” (прийняття управлінських рішень) та “decision management” (управління рішеннями). В зарубіжній науковій доктрині чітко простежується тенденція щодо ототожнення поняття прийняття управлінських рішень – management decision-making – з власне дефініцією управлінського рішення, яке розглядається як суть процесу управління.

3. До найбільш узагальнених характеристик управлінських рішень належать наступні: обґрунтованість, своєчасність, змістовність, владність та комплексність. До специфічних ознак управлінських рішень відносимо наступні: ухвалюються винятково з метою розв'язання задач та виконання завдань певної спільноти, установи, організації; формуються та ухвалюються керівниками – суб'єктами, повноваження та обов'язки яких є невід'ємним

елементом управління; спрямовуються та адресуються певним об'єктам – системам, наприклад, соціальним групам, спільнотам, установам, організаціям або підприємствам тощо; ухвалюються на основі знань суб'єкта (керівника) про функціонування керованої системи та аналізу інформації про її функціонування; не є (одиночною) дією, а передбачає закономірну послідовність дій, завжди мають цільову аудиторію.

4. Елементами управлінських рішень є: суб'єкт формування та ухвалення рішення (керівник) – джерело рішення, який несе відповідальність за результати ухваленого рішення, тобто керівник; об'єкт рішення – певна система, якій адресоване рішення, в тому числі соціальні групи, колективи, підлеглі, підрозділи, організація або підприємство загалом, які здійснюють реалізацію управлінських рішень; предмет рішення – процес розроблення, ухвалення та реалізації рішення; мета рішення; потреби в управлінському рішенні; цільова група, для якої розробляють і реалізують управлінські рішення;

5. Процес прийняття управлінських рішень має такий же комплексний характер, як, власне, й саме управлінське рішення. Ґрунтуючись на дослідженнях вітчизняних та зарубіжних авторів, виділяємо декілька етапів розробки та прийняття управлінських рішень: 1) визначення проблеми та мети, пов'язаної з проблемою, адже для прийняття рішення спочатку важливо визначити мету рішення; 2) збір релевантної інформації та ресурсів після визначення проблеми; 3) визначення альтернатив; 4) реалізація рішення; 5) перегляд рішення, контроль та оцінка результатів.

6. Методологія прийняття управлінських рішень становить собою алгоритм ефективного розроблення управлінських рішень, яка складається з таких основних методів: прогнозування, системний аналіз, моделювання, метод кількісних і якісних оцінок, метод експертних оцінок, методи проб і помилок, аналізу ризиків, евристичні, статистичні методи тощо. Зауважено, що головною особливістю методології прийняття управлінських рішень є те, що вона є гнучкою та може формуватись з урахуванням різноманітних факторів,

наприклад, постконфліктного врегулювання, яке є надзвичайно актуальним для українського суспільства через актуальну російську збройно-окупаційну агресію з 2014 року та повномасштабні військові дії на території України з початку 2022 року. Управлінські рішення, що включають оцінку ситуації, продукування (конструювання) альтернатив, вибір найкращої з них, формулювання завдання та організаційно-практичну роботу з реалізації рішення, у кінцевому підсумку визначають ефективність усіх процесів відновлення миру та стабільності.

7. Постконфліктне врегулювання – це комплексні, системні дії, які мають на меті розроблення програм для відновлення країни та її населення в політичному, соціально-економічному, соціокультурному та психологічному напрямках. Найголовнішою особливістю управлінських рішень в постконфліктному врегулюванні є те, що їх системно-структурний підхід забезпечуватиме постконфліктне відновлення відразу на всіх рівнях: на особистісному рівні, на рівні соціальних груп та на загальносуспільному рівні.

8. Управлінські рішення в постконфліктному врегулюванні – це спрямований на врегулювання соціальних, політичних, організаційних, інформаційних та психологічних процесів складний комплекс дій, який складається з обрання керівниками найкращого варіанту втручання у певну управлінську сферу, з планування його реалізації, а також з контролю та спостереження за цією реалізацією. Це один із основних механізмів врегулювання конфліктів з метою усунення його передумов, причин та умов дезорганізації суспільного життя і забезпечення соціально-економічної, політичної культурної реконструкції, повоєнного відновлення та стабілізації психологічної ситуації.

9. Незважаючи на наявність сучасних автоматизованих та цифрових рішень в системах обліку постраждалої нерухомості, ідея державного обліку зруйнованого та пошкодженого житла не є новою, адже була запроваджена і реалізована урядом Сполучених Штатів у 1941 році під час Другої світової

війни в межах проєкту «Корпорація з відшкодування воєнних збитків» (“War Damage Corporation”).

10. Державні електронні реєстри становлять собою цифрові довідкові бази даних в єдиній системі державних електронних інформаційних ресурсів. Це інформаційна основа для подальшої роботи з публічного управління та адміністрування на різних етапах її реалізації в залежності від цілей та завдань. Електронні системи та реєстри з обліку пошкодженого та зруйнованого майна можуть використовуватися для ухвалення управлінських рішень з відбудови інфраструктури країни, реконструкції та розвитку будівництва, з виплати компенсацій та допомог громадянам, майно яких постраждало від збройних дій тощо.

11. Електронні системи обліку пошкодженого житла реалізуються за допомогою таких цифрових інструментів: 1) програмне забезпечення, яке використовується управлінням та керівництвом у будь-якій сфері. Мета програмного забезпечення – структурування великого обсягу даних, які обробляються та архівуються автоматизованими інструментами; 2) хмарні сховища – інструмент для зберігання даних на безпечних віддалених сервісах, які надають доступ до завантаженої інформації незалежно від місцезнаходження. Подібні системи вкрай зручні, тому що позбавляють організацію від ведення паперового документообігу та його подальшого зберігання в сукупності із захистом від атак на інформаційну систему; 3) програми для віддаленого управління проєктами допомагають визначити цілі та завдання діяльності, контролюють здійснення трудових обов’язків безпосередньо виконавцями управлінських рішень.

12. Результатом реалізації управлінських рішень в постконфліктному врегулюванні є створення та функціонування електронно-довідкових ресурсів, систем та онлайн-платформ, з метою створення та захисту інформаційно-аналітичної бази для процесів постконфліктного та післявоєнного відновлення.

13. Руйнування будівель під час війни є особливою формою насильницьких дій, яка завдає особливої шкоди цивільному населенню і спричинює процеси переміщення населення. Руйнування часто використовується як військова стратегія для вимушеного переміщення населення;

14. Автоматизація та цифровізація управлінських рішень щодо постконфліктного врегулювання та відновлення пошкодженого або зруйнованого житла свідчить, що надання можливості реалізації самостійної користувачької ролі на онлайн-платформах однаково вигідні як для власників житла, так і для уряду: вона забезпечує простіший, прискорений процес з максимальною гнучкістю, практично без витрат часу або особистих зустрічей, зменшення часу очікування, плутанини та пришвидшення прийняття управлінських рішень. Роль електронних систем обліку пошкодженого житла якраз і полягає в такому інноваційному рішенні постконфліктного відновлення, яке дозволяє позитивно впливати на важливі процеси, прискорюючи здатність усіх залучених осіб вирішувати поставлені задачі.

15. Держава шукає шляхи швидкого та економічно ефективного постконфліктного врегулювання, тоді як громадяни, в свою чергу, постійно прагнуть спрощення процесу, покращення користувачького досвіду та наявності цифрових рішень. Використання електронних інструментів робить це можливим. Як для складних, так і для нескладних випадків постконфліктного врегулювання відносин щодо відновлення пошкодженого або зруйнованого житла, технології можуть відігравати вирішальну роль в автоматизації певних частин процесу відшкодування, таких як перевірка відповідності нормативним вимогам, прийняття рішень на основі положень законодавства, перевірка документації та розрахунку вартості. Це значно прискорює час циклу відшкодування, знижує витрати рутинних механічних процесів та зменшує людський фактор у вказаних діях.

16. Роль електронного обліку інформації про пошкоджені житлові об'єкти нерухомості полягає не тільки в створенні бази даних для зберігання

інформації, а й у створенні можливостей для соціально-політичної реакції держави у сфері постконфліктного відновлення. То ж можна говорити про те, що характер електронних систем обліку пошкодженого житла в постконфліктному врегулювання має подвійний зміст: інфраструктурно-організаційний та соціально-політичний. Вказана роль виражається у таких аспектах: покращення документообігу, створення електронної бази даних про пошкоджене або зруйноване житло та її захист, надання релевантних соціальних послуг населенню, прозорість процесів відновлення, точність та захист інформаційних даних, зниження вартості та кількості фінансових витрат та часу на виїзди на пошкоджені або зруйновані об'єкти, покращення оперативності розрахунку вартості відшкодування або допомог, а також пришвидшення процесів реконструкції та заміни старого житлового фонду в країнах постконфліктного врегулювання.

17. Історія використання перших електронних облікових систем, які б могли документувати пошкоджене або зруйноване житло почалась в країнах, інфраструктура яких часто потерпала від стихійних лих та природних катастроф, а також від триваючих військових конфліктів та війн. Такі системи відіграють велику роль в процесах повоєнного будівництва, адже часто слугують цифровою базою військових злочинів, скоєних країнами-агресорами.

18. Електронні системи обліку пошкодженого та знищеного житла акумулюють інформацію про пошкоджене або зруйноване житла напряму від власників або їх представників або ж інших осіб, уповноважених на здійснення таких дій. Таким прикладом можуть слугувати Федеральне агентство з надзвичайних ситуацій Сполучених Штатів Америки «FEMA», яким запроваджено одну із найперших баз даних пошкодженого житла від стихійних лих в світі, або проект “Concrete Coalition”, який створив одну з найперших електронних баз зруйнованих будинків внаслідок землетрусів з метою їх реконструкції та відбудови. Крім того, в країнах з діючими військовими конфліктами широко розповсюджені приватні-волонтерські ініціативи з оцінювання шкоди та збитків, оцифровування фотознімків та наповнення електронних баз даними про пошкоджені споруди.

19. Епоха діджиталізації та інноваційних технологій наклала свій відбиток на механізми обліку пошкодженого та знищеного житла, то ж управлінські рішення щодо обліку відповідної нерухомості вимагають нових цифрових підходів. Яскравими прикладами цифровізації таких рішень в певній мірі можна вважати діяльність аерокосмічних організацій “Махар Technologies”, “ICEYE”, або ж використання електронної системи «Супутниковий центр Організації Об’єднаних Націй» – “UNOSAT”, завдяки яким стала можлива фіксація зруйнованих або пошкоджених об’єктів нерухомості в будь-якому куточку світу, визначення ступеню їх пошкодження, порівняння тенденцій руйнації інфраструктури в зонах ведення військових дій.

20. В Україні було створено декілька цифрових платформ, які містять інформацію про пошкоджене або знищене житло громадян. Серед них єдиний портал державних послуг «Дія», WarCrimes.gov.ua; «Росія заплатить», міжнародний Реєстр збитків для України, який розташований в Нідерландах, державний Реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України. Ці системи дозволяють фіксувати та документувати воєнні злочини, використовувати ці докази для отримання репарацій під час повоєнного відновлення та розбудови в майбутньому. На теперішній час державний Реєстр пошкодженого та знищеного майна є цифровою базою для збереження та захисту даних про пошкоджене або знищене житло українців, а також передумовою виникнення соціально-забезпечувальних відносин з відшкодування за об’єкти нерухомості, які зазнали руйнації від військових дій на території України.

21. Реєстр пошкодженого та знищеного майна є унікальним цифровим управлінським рішенням у сфері обліку пошкодженого та знищеного житла в Україні через військову російську агресію на території України, створеним з метою акумулювання збереження, обліку та захисту інформації власників житлових об’єктів, які зазнали руйнації або знищення, захисту їх майнових прав та права на отримання майбутніх репарацій від країни-агресора.

22. Аналіз нормативно-правового забезпечення державного Реєстру пошкодженого та знищеного майна спонукає до висновку, що основу правового регулювання відносин, пов'язаних із його застосуванням становлять: «Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 23 лютого 2023 року, «постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2023 року «Деякі питання забезпечення функціонування Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» із доповненнями та змінами, а також постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 року «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 326 і від 26 березня 2022 року № 380».

23. Завдяки інтегрованому цифровому функціоналу Реєстру пошкодженого та знищеного майна з єдиним порталом державних послуг «Дія» та програмно-інформаційними комплексами державних відомств та установ, послуги яких необхідні в процесі здійснення обліку пошкодженого або зруйнованого житла, всі користувачі можуть безкоштовно реалізовувати своє право на внесення, зберігання, облік та захист інформації про пошкоджені або зруйновані житлові об'єкти шляхом доступу до державного Реєстру пошкодженого та знищеного майна через електронний кабінет після проходження процедури електронної ідентифікації та автентифікації.

24. Ключовий суб'єкт державного регулювання та контролю електронного обліку пошкодженого та знищеного житла через російську військову агресію – це Міністерство розвитку громад та територій України, яке реалізує таке державне регулювання та контроль у організаційній,

регулятивній та функціональній формах. *Організаційна форма* передбачає формування певних механізмів та зв'язків роботи підрозділів органів та установ, уповноважених на здійснення покладених на них завдань (організація роботи, пов'язаної з провадженням діяльності щодо ведення Реєстру пошкодженого та знищеного майна; організація технічної взаємодії Реєстру пошкодженого та знищеного майна з іншими державними електронними інформаційними системами; організація виконання державних чи інших цільових програм з розвитку у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна тощо). *Регулятивна форма* полягає у врегулюванні відповідних відносин нормами та правилами (забезпечення нормативно-правового регулювання у сфері ведення та функціонування Реєстру пошкодженого та знищеного майна; розробка державних чи інших цільових програм з удосконалення Реєстру пошкодженого та знищеного майна тощо). *Функціональна форма* передбачає безпосереднє виконання функцій, спрямованих на забезпечення стабільної діяльності зазначених інструментів (забезпечення доступу до Реєстру пошкодженого та знищеного майна; оприлюднення інформації (зокрема у формі відкритих даних) про кількість пошкодженого та знищеного нерухомого майна, тощо; надання роз'яснень щодо застосування законодавства з питань ведення Реєстру пошкодженого та знищеного майна тощо). Державний контроль Міністерства розвитку громад та територій України у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла, передбачає здійснення сукупності засобів щодо нагляду за діяльністю підпорядкованих підрозділів, спрямованої на запобігання, виявлення та усунення порушень вимог, передбачених нормативно-правовими актами в процесі методичного керівництва ними; на контроль за виконанням всіх передбачених вимог в процесі реєстрації повідомлень в Реєстрі пошкодженого та знищеного майна, на здійснення контролю за функціонуванням електронних систем через моніторинг процесів їх ведення; здійснення контролю за дотриманням нормативних вимог щодо електронних довірчих послуг тощо. Методи досягнення цілей державного регулювання та контролю

за електронним обліком зруйнованого та пошкодженого житла становлять собою різноманітні способи управлінського впливу.

25. Законодавче регулювання електронного обліку пошкодженого та знищеного житла має певні недоліки, пов'язані з тим, що йому притаманні неоднакове юридичного тлумачення і застосування норм права, прогалини законодавства, неактуальні або застарілі правові норми, а подекуди відсутні механізми правової реалізації окремих відносин. Серед ключових проблем законодавчого регулювання електронного обліку пошкодженого та знищеного житла в Україні можна виділити: проблему застарілого житлового законодавства України; проблему складності нормативного передбачення регулювання всіх можливих варіантів суспільних відносин у сфері обліку пошкодженого або зруйнованого житла через те, що для українського уряду, для парламенту і навіть для українського суспільства такий досвід є новим; проблему правової невизначеності у регулюванні обліку житла та надання компенсацій щодо осіб, житло яких було пошкоджене або зруйновано до 24 лютого 2022 року, а також щодо осіб без громадянства та іноземців; проблему недосконалого механізму електронного подання інформації щодо знищеного та пошкодженого житла для юридичних осіб.

26. Серед напрямків державного регулювання у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла можна виокремити: удосконалення нормативно-правової бази у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла; використання інструментів високих технологій та цифровізації в публічному адмініструванні електронного обліку пошкодженого та знищеного житла; забезпечення функціонування доступного мобільного Інтернету технології 5G по всій території України та створення сприятливих умов для підтримки функціоналу електронних систем обліку пошкодженого та зруйнованого житла в Україні; залучення інвестицій та їх спрямування для розвитку інновацій у сфері електронного обліку пошкодженого та знищеного житла; посилення заходів кібербезпеки (розробка правових норм боротьби з кіберзлочинністю, запровадження міжнародних

стандартів та технологічних рішень); стимулювання розвитку науки та сприяння втіленню вітчизняних наукових досягнень в практичну сферу обліку пошкодженого та знищеного житла; сприяння розвитку цифрової освіти та формуванню цифрової культури в українському суспільстві.

27. Удосконалення державного регулювання систем електронного обліку знищеного та пошкодженого житла має реалізовуватись через приведення у відповідність житлового законодавства до сучасних вимог та прийняття нового Житлового кодексу України; вжиття заходів щодо створення додаткового правового регулювання обліку пошкодженого та зруйнованого житла та отримання компенсацій для ВПО, іноземців та осіб без громадянства, вирішення питання технічного забезпечення подання інформаційних повідомлень через портал «Дія» для юридичних осіб; через забезпечення державою можливостей використовувати системи супутникової зйомки високої роздільної здатності, інформаційних інструментів дистанційного зондування Землі з можливістю оцифровувати отримані знімки та інтегрувати їх у електронні системи обліку пошкодженого та зруйнованого житла; через розвиток та підтримку телекомунікацій, зокрема забезпечення всезагального доступу до інтернету 5G з метою забезпечення ефективного інтернет-з'єднання з необхідними електронними системами, через залучення інвестицій та сприяння розвитку цифровізації в Україні як науки, інструменту боротьби з кіберзлочинністю, технології та суспільної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барабаш Ю.О. Методи та етапи прийняття управлінських рішень. *Економічний вісник Донбасу*. 2008. №4. С. 121-123.
2. Білецький І.В. Класифікація важелів державного регулювання будівельного сектору житлової нерухомості. *Український журнал прикладної економіки*. 2021. Том 6. № 2. С. 330-337. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2021-2-42>.
3. Божок О.І. Науково-практичні підходи до врегулювання конфліктів в публічному управлінні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2023. Випуск 33. С. 9-13. DOI: <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.33.1>.
4. Боліла С.Ю. Роль інформаційних технологій та цифрових інструментів в умовах викликів війни та післявоєнного відновлення економіки України. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023 Випуск 16. С. 265-275. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.35>.
5. Бреус С.В. Методи та моделі прийняття управлінських рішень. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. Випуск 24. С. 117-122.
6. Вітчизняний і зарубіжний досвід впровадження електронного урядування. Збірник матеріалів науково-практичної конференції. За заг. ред. д-ра наук з держ.упр., проф. С.А. Чукут, канд. наук з держ.упр. О.В. Загвойської. Київ, 2008. 1128 с.
7. Галянтич М.К. Проблеми існування житлового права в Україні. *Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна*. (м. Харків, 24 трав. 2019 р.). Харків: ХНУВС. 2019. С. 22-27.
8. Гонюкова Л.В., Суржик М.В. Моделі та методи прийняття публічно-управлінських рішень. *Public Administration and Regional Development*. 2022. № 18. С. 1266-1280. DOI: <https://doi.org/10.34132/pard2022.18.14>.
9. Деякі питання забезпечення функціонування Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти

України : постанова Кабінету Міністрів України від 13.11.2023 р. № 624.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/624-2023-п#Text> (дата звернення 12.02.2024).

10. Деякі питання організації електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів : постанова Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 р. № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/357-2018-п#Text> (дата звернення 17.12.2023).

11. Дугінець Г., Колодко Н. Економічне відновлення та розвиток країн після збройних конфліктів: досвід для України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2023. № 5. С. 46-65.

12. Євтушенко О.Н. Управлінські рішення: сутність та характерні риси. *Наукові праці. Державне управління*. 2014. Випуск 237. Том 249. С. 47-51.

13. Житловий кодекс України від 30.06.1983 р. № 5464-Х. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 1983. Додаток до № 28, ст. 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text> (дата звернення 25.03.2024).

14. Жовковська Т.Т. Методологія прийняття управлінських рішень за рефлексивного підходу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Випуск 19, частина 1. С. 146-151.

15. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року : веб-сайт. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf (дата звернення 28.04.2024).

16. Інноваційні основи відновлення та розвитку країн після збройних конфліктів: інноваційний вимір: колективна монографія / за ред. д.е.н. Омеляненка В.А. Суми : Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань. 2022. 280 с.

17. Карпенко Ю.В. Основні підходи до визначення сутності поняття «управлінське рішення». *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 11-12 (288-289). С. 147-153. DOI:10.32680/2409-9260-2021-11-12-288-289-147-153.

18. Коврига О.С. Процес прийняття управлінських рішень у публічному управлінні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Державне управління. 2019. Том 30 (69) № 4 . С. 67-72. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.4/12>.

19. Косаревич С. Післявоєнна відбудова Хорватії. *Центр Дністрянського* : веб-сайт. URL: <https://dc.org.ua/news/reconstruction-croatia> (дата звернення 29.12.2023).

20. Луговський О.В. Цифрова культура і її невід’ємне місце в сучасному інформаційному суспільстві. *Філософські обрії*. 2019. № 42. С. 219-223.

21. Львов В.Є., Коляда О.О. Правові аспекти вирішення житлової проблеми в Україні. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2008. Вип. 34. С. 132-144.

22. Манцевич Ю.М. Ретроспективний аналіз проектів житлового кодексу України. *Містобудування та територіальне планування* : наук.-техн. зб. Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. відп. ред. М.М. Осетрін. Київ: КНУБА, 2008. Вип. 29. С. 157-161.

23. Махун А.П. Методи прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи* : зб. тез доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 20 квіт. 2023 р. Київ : 2023, С. 44-45.

24. “Ми вб’ємо цей Житловий кодекс”. Інтерв’ю з головою партії “Слуга народу” Оленою Шуляк. *Апостроф* : веб-сайт. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/2024-10-07/myi-ubem-etot-jilischnyi-yu-kodeks-intervyu-glavoy-partii-sluga-naroda-elenoy-shulyak/59510> (дата звернення 20.05.2024).

25. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України публікує звіт щодо реалізації експериментального проекту в місті Мелітополь щодо проведення обстеження знищених окремих категорій об’єктів нерухомого майна. *Міністерство розвитку громад та територій України* : веб-сайт. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35632.html> (дата звернення 12.02.2024).

26. Мухін О. О., Юрченко О.Ю. Державне регулювання ринку нерухомості в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 3 (50), С. 513-517. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-77>.

27. Найдюк С.В. Сутність процесу прийняття управлінських рішень у державному управлінні. *Теорія та історія публічного управління*. 2015. № 9 (23). С. 12-19.

28. Овдіюк О.М., Левківська Л.М. Методологічні основи управлінських рішень як інструмент ефективного управління підприємствами. *Економіка АПК*. 2020. № 1. С. 75-81. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202001075>.

29. Парій Л.В., Кубрак А.О. Прийняття управлінських рішень на підприємстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Випуск 47. С. 75-79. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-47-13>.

30. Питання Єдиного державного веб-порталу цифрової освіти “Дія. Освіта” : постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.2021 р. № 184. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/184-2021-п#Text> (дата звернення 25.11.2024).

31. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011 № 13-14, № 15-16, № 17. ст.112). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 25.03.2024).

32. Положення про Міністерство розвитку громад та територій України: постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2015 р. № 460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 22.03.2024).

33. Полчанов А.Ю. Постконфліктне відновлення як система. *Економіка та держава*. 2017 № 5. С. 33-39.

34. Понад 10,000 заяв щодо пошкодженого або знищеного житла подано до Реєстру збитків для України. *Реєстр збитків для України* : веб-сайт. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/-/over-10-000-claims-for-damage-or-destruction-to->

звернення 29.01.2024).

35. Порівняльна таблиця до проекту Закону України Реєстраційний № 11161 про внесення змін до Закону України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» щодо компенсації знищеного чи пошкодженого майна, що знаходиться на територіях ведення активних бойових дій або тимчасово окупованих Російською Федерацією. *Офіційний вебпортал парламенту України. Законопроекти.* URL: <blob:https://itd.rada.gov.ua/313a7454-d562-4937-aade-a59579217d97> (дата звернення 10.11.2024).

36. Порядок реалізації експериментального проекту щодо проведення обстеження знищених окремих категорій об'єктів нерухомого майна, зокрема із застосуванням інформаційних продуктів дистанційного зондування Землі : постанова Кабінету Міністрів України від 27.10.2023 р. № 1185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-2023-p#Text> (дата звернення 02.02.2024).

37. Пояснювальна записка до проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» щодо компенсації знищеного чи пошкодженого майна, що знаходиться на територіях ведення активних бойових дій або тимчасово окупованих Російською Федерацією. *Офіційний вебпортал парламенту України. Законопроекти.*

URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFilezip/2363737> (дата звернення 10.11.2024).

38. Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків». *Офіційний вебпортал парламенту України. Законопроекти.* URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/1649149> (дата звернення 10.09.2024).

39. Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про основні засади житлової політики» / *М-во розв. громад та територій України.* URL: [https://mtu.gov.ua/files/Avto/Пояснювальна_записка\(Основні_засади_житлової_політики\)доопрац.pdf](https://mtu.gov.ua/files/Avto/Пояснювальна_записка(Основні_засади_житлової_політики)доопрац.pdf) (дата звернення 10.09.2024).

40. Прийняття управлінських рішень: навч. посіб. / за ред.: Ю.Є. Петруні. 4-те вид., переробл. і доп. Дніпро: Ун-т мит. справи та фінансів, 2020. 276 с.

41. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо відновлення середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні та приведення окремих його положень у відповідність із законами України : Закон України від 18.09.2024 р. № 3979-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3979-20#Text> (дата звернення 10.11.2024).

42. Про внесення змін до Закону України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» щодо компенсації знищеного чи пошкодженого майна, що знаходиться на територіях ведення активних бойових дій або тимчасово окупованих Російською Федерацією : проєкт Закону від 10.04.2024 р. № 11161.

URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43982> (дата звернення 10.11.2024).

43. Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків : Закон України від 22.11.2023 р. № 3497-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3497-20#Text> (дата звернення 27.11.2024);

44. Про внесення змін до Порядку ведення Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України : постанова Кабінету Міністрів України від 09.04.2024 р. № 401. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-2024-п#Text> (дата звернення 15.11.2024).

45. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 326 і від 26.03.2022 р. № 380 : постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 р. № 505. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 18.04.2024).

46. Про затвердження Положення про Реєстр інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем органів виконавчої влади, а також підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління : постанова Кабінету Міністрів України від 03.08.2005 р. № 688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2005-п#Text> (дата звернення 17.12.2023).

47. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України : Закон України від 23.02.2023 р. № 2923-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text> (дата звернення 02.02.2024).

48. Про основні засади житлової політики : проєкт Закону України. *М-во розвитку громад та територій України* : веб-сайт. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35482.html> (дата звернення 30.03.2024).

49. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 р. № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення 27.11.2024).

50. Про проєкт. “*Дія. Освіта*” : веб-сайт. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/about> (дата звернення 24.11.2024).

51. Про функціонування Реєстру публічних електронних реєстрів: постанова Кабінету Міністрів України від 01.09.2023 р. № 969. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/969-2023-п#Text> (дата звернення 17.12.2023).

52. Процедура подання інформаційного повідомлення про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією РФ проти України : веб-сайт. URL: https://minre.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/8_rozd.pdf (дата звернення 30.01.2024).

53. Реєстр збитків для України буде відкритий для прийому заяв 2 квітня. *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України* : веб-сайт. <https://www.kmu.gov.ua/news/reiestr-zbytkiv-dlia-ukrainy-bude-vidkrytyi-dlia-priyomu-zaiav-2-kvitnia> (дата звернення 01.03.2024).

54. Реєстр пошкодженого та знищеного майна налічує вже понад 200 тисяч об'єктів – Шуляк. *Укрінформ* : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3832619-reestr-poskodzenogo-ta-znisenogo-majna-naliche-vze-ponad-200-tisac-obektiv-sulak.html> (дата звернення 02.03.2024).

55. Російські кібероперації. Аналітика за I півріччя 2024 року. *Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України* : веб-сайт. URL: <https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fcip.gov.ua%2Fservices%2Fcm%2Fapi%2Fattachment%2Fdownload%3Fid%3D65897&embedded=true&a=>

bi&fbclid=IwY2xjawFd_55leHRuA2FlbQIxMAABHRy4uGdzB1jx9OH7eX78o9kh402JMR-KISpClPgQ0s8kncA4xYL-sOKmvQ_aem_pqg4Dj65pJmVjXy63B5lxw (дата звернення 23.11.2024).

56. «Росія заплатить». Проект зі збору, оцінки й аналізу інформації про матеріальні втрати України від війни з росією. *KSE* : веб-сайт. URL: <https://kse.ua/ua/russia-will-pay/> (дата звернення 25.12.2023).

57. Самойлова І.І., Самойлов О.О. Напрями вдосконалення механізмів державного регулювання ринку житлової нерухомості в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1539> DOI: 10.32702/2307-2156-2019.12.51 (дата звернення: 24.03.2024).

58. Семчинський К.В. Особливості розбудови миру в Руанді. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2021. №8. С. 76–84. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.8.2021.249020>.

59. Стратегія розвитку сфери електронних комунікацій України – 2030. *Міністерство цифрової трансформації України* : веб-сайт. URL: <https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/Аналітичні%20матеріали.pdf> (дата звернення 20.11.2024).

60. Токарева К.С. Безпека даних в єдиних і державних реєстрах і цифрових платформах в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 487-490. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/116>.

61. Трампольська К.О. Сучасні тенденції модернізації управлінських рішень в сфері обліку пошкодженого та знищеного житла в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. №14. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-14-02-10>.

62. Уряд ухвалив постанову для запуску пілотного проекту 5G: Україна починає тестувати нові стандарти зв'язку. *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України* : веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-ukhvalyv-postanovu-dlia-zapusku-pilotnoho->

proektu-5g-ukraina-pochynaie-testuvaty-novi-standarty-zviazku (дата звернення 17.11.2024).

63. Хома І., Воробій К. Інвестування в Україні під час війни та перспективи інвестиційних процесів у післявоєнний час. *Галицький економічний вісник*. 2024. №1 (86). С. 84-89. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.01.084.

64. Цифрова трансформація в Україні: реформа, яку прискорила війна. *Smartmedia* : веб-сайт. URL: <https://www.smartmedianews.org/post> (дата звернення 04.10.2023).

65. Шаповал Н., Федосеєнко М., Грибановський О., Терещенко О. Повоєнне відновлення України. Нові ринки та цифрові рішення : веб-сайт. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/09/Digital-instruments-in-Ukrainian-recovery.pdf> (дата звернення 25.12.2023).

66. Шульга О.А. Методичні засади прийняття управлінських рішень. *Підприємництво та інновації*. 2022. Випуск 22. С. 54-58. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/22.9>.

67. Ющик О.О. Управлінське рішення: до визначення поняття та видів. *Часопис Київського університету права*. 2023. №3. С. 30-34. DOI: [10.36695/2219-5521.3.2023.04](https://doi.org/10.36695/2219-5521.3.2023.04).

68. Якщо ви стали потерпілим або свідком воєнних злочинів Росії – фіксуйте та надсилайте докази! : веб-сайт. URL: <https://warcrimes.gov.ua> (дата звернення 17.12.2023).

69. 66% of the total structures in the Gaza strip have sustained damage, UNOSAT's analysis reveals. *UNOSAT. From Imagery to Impact*. URL: <https://www.unitar.org/about/news-stories/press/66percent-total-structures-gaza-strip-have-sustained-damage-unosats-analysis-reveals> (accessed on January 5, 2024).

70. Assessment of physical damage caused to buildings by the war on Gaza: October 2023 – April 2024. *ReliefWeb*. URL: <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/assessment-physical-damage-caused-buildings-war-gaza-october-2023-april-2024->

<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/21647259.2022.2154957?needAccess=true> (accessed on December 27, 2023).

80. Home Inspections. *FEMA*. URL: <https://www.fema.gov/assistance/individual/after-applying/home-inspections> (accessed on January 8, 2024).

81. Kharkiv Damage Assessment Overview. *UNOSAT*. URL: <https://unosat.org/products/3455> (accessed on January 18, 2024).

82. Kimokoti, S.N., Matanga, F.K., Ododa, H. (2014). "A Review of the Integrated Post-Conflict Management Strategies in Kenya". *International Journal of Managerial Studies and Research (IJMSR)*. Vol. 2; 4: 68-75. URL: <https://www.arcjournals.org/pdfs/ijmsr/v2-i4/8.pdf> (accessed on October 13, 2023).

83. Koziół-Nadolna, K., Beyer, K. (2021). "Determinants of the decision-making process in organizations". *Procedia Computer Science*. No 192. pp. 2375–2384. [https://doi: 10.1016/j.procs.2021.09.006](https://doi.org/10.1016/j.procs.2021.09.006). URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877050921017439> (accessed on October 27, 2023).

84. Kremenчук Damage Assessment Overview. *UNOSAT*. URL: <https://unosat.org/products/3483> (accessed on January 18, 2024).

85. Lufkin, B. (2017). Could Estonia be the first ‘digital’ country? *BBC*. URL: <https://www.bbc.com/future/article/20171019-could-estonia-be-the-first-digital-country> (accessed on December 30, 2023).

86. Mariupol Updated Rapid Damage Assessment Overview Map. *UNOSAT*. URL: <https://unosat.org/products/3368> (accessed on January 18, 2024).

87. Melitopol Damage Assessment Overview. *UNOSAT*. URL: <https://unosat.org/products/3442> (accessed on January 18, 2024).

88. Mueller, H., Groegerb, A., Hersh, J., Matrangad, A., Serrat, J. (2021). Monitoring war destruction from space using machine learning. *PNAS*. Vol. 118 No. 23. Vol. 118 No. 23. <https://doi.org/10.1073/pnas.2025400118>. URL: <https://www.pnas.org/doi/pdf/10.1073/pnas.2025400118> (accessed on January 5, 2024).

89. Negulescu, O. (2014) "Using a decision-making process model in strategic management". *Review of General Management*. Volume 19, Issue 1. pp. 111-123. URL: https://www.managementgeneral.ro/pdf/1_2014_10.pdf (accessed on November 11, 2023).

90. Osh, Kyrgyzstan Damage Assessment by UNITAR/UNOSAT. *UNOSAT*. URL: <https://unosat.org/products/513> (accessed on January 7, 2024).

91. Pânzaru S. (2010), "Managerial decisions in business", *Review of General Management*, Volume 11, Issue 1, pp. 110-117. URL: https://www.managementgeneral.ro/pdf/1_2010_12.pdf (accessed on September 9, 2023).

92. The Concrete Coalition. A project of the Earthquake Engineering Research Institute. URL: <https://www.concretecoalition.org/> (accessed on January 11, 2024).

93. The psychology of decision making / by Russell N. Cassel. – Russell Napoleon Cassel 1911- North Quincy, Mass.: Christopher Pub. House, 1973. 322 p.

94. Tomoichi, S. (2014). "Risk-based project value – the definition and applications to decision making". *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. No 119. pp. 152 – 161. [https://doi: 10.1016/j.sbspro.2014.03.019](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.019). URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814021107> (accessed on November 10, 2023).

95. UN E-Government Survey. Accelerating Digital Transformation for Sustainable Development. With the addendum on Artificial Intelligence 2024. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2024> (accessed on December 15, 2023).

96. UNOSAT. From Imagery to Impact. URL: <https://unosat.org/> (accessed on January 5, 2024).

97. Vasylychenko, O. (2018). "Post-conflict regulation: the rule of law and constitution making as the number one priority". *World science*. No 12 (40). Vol.2,7 pp. 37-43. DOI: 10.31435/rsglobal_ws/30122018/6274. URL: <https://rsglobal.pl/index.php/ws/article/view/1303> (accessed on November 10, 2023).

98. War Damage Corporation: Meaning, History, Legacy. *Investopedia*. URL: <https://www.investopedia.com/terms/w/war-damage-insurance-corporation.asp> (accessed on December 5, 2023).

99. Zaika, S., & Shaforenko, I. (2024). "The essence and classification of management decisions: theoretical and methodological aspect". *Three Seas Economic Journal*, 5 (1), 62-68. <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2024-5-9>. URL: <http://baltijapublishing.lv/index.php/threeseas/article/view/2383/2380> (accessed on September 10, 2023).

МІНІСТЕРСТВО РОЗВИТКУ ГРОМАД ТА ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

пр-т Берестейський, 14, м. Київ, 01135,
 тел.: (044) 351-40-96, (044) 351-40-35, (044) 351-40-01,
 E-mail: miu@mtu.gov.ua, сайт: www.mtu.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 37472062

від 11.12. 2014 р. № 15433/15/14-2ц На № _____ від _____ 20__ р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів магістерської дисертації здобувачки вищої освіти спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Трампольської Ксенії Олегівни

на тему: «Реалізація управлінських рішень щодо обліку пошкодженого житла в Україні у повосний період»

Результати дослідження Трампольської К.О. на тему: «Реалізація управлінських рішень щодо обліку пошкодженого житла в Україні у повосний період» можуть стати підґрунтям для реалізації управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію процесів обліку, оцінки пошкодженого житла та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів для відновлення країни.

Автором дослідження здійснено практичні рекомендації щодо удосконалення процесу прийняття управлінських рішень щодо обліку пошкоджених будівель, що дозволяє ефективно здійснювати моніторинг та аналіз пошкоджень, а також визначати пріоритети для відновлення. Запропоновано інтеграцію сучасних технологій для підвищення точності оцінки пошкоджень, оперативного збору та обробки даних. Крім того, розроблені рекомендації щодо автоматизації обліку, що дозволяє зменшити час на ресстрацію та обробку інформації, підвищити ефективність управлінських рішень і забезпечити прозорість процесу відновлення. Впровадження цих рішень дозволить оптимізувати використання ресурсів, зменшити витрати та пришвидшити відновлення житлового фонду, що є особливо важливим у умовах повосного відновлення. Важливим етапом також є підготовка кадрів для ефективного використання нових технологій і систем, що стане запорукою успішного застосування розроблених управлінських рішень на місцях.

У процесі впровадження зазначених ініціатив Ксенія Трампольська надавала методично-консультативну допомогу працівникам Міністерства розвитку громад та територій України щодо впровадження і використання сучасних технологій та цифрових інструментів у публічному адмініструванні, зокрема для електронного обліку пошкодженого та знищеного житла, а також для підвищення ефективності прийняття управлінських рішень у сфері публічного управління, у тому числі під час підготовки нормативно-правових актів, які регулюють цю сферу.

Довідку видано в Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» для підтвердження практичного значення результатів магістерської дисертації Трампольської К.О.

Директор Юридичного департаменту
 к.ю.н., доцент

Людмила КРАВЧЕНКО